

SCOREN BUITEN HET SPEELVELD!

Ontwerponderzoek waarin het speelveld van de wijk Hillesluis, de jongeren en de sociale jeugdprofessionals in kaart gebracht worden.

Eindverslag afstudeeronderzoek
Hogeschool Rotterdam - Masteropleiding Pedagogiek

Karin de Koning & Christa Karels

Rotterdam, maart 2014

Foto omslag: Werken aan een beter Hillesluis, 2011, Verkregen op, 20 januari, 2013, via
<http://www.youtube.com/watch?v=b9AH9pWkxqA>

Eindverslag afstudeeronderzoek

Hogeschool Rotterdam - Masteropleiding Pedagogiek
Studiejaar 2013 - 2014

Christa Karels- 0854357
christapeter28@gmail.com
Karin de Koning - 0852438
karin_dekoning@hotmail.com

Rotterdam, maart 2014

Opdrachtgever: C. Melchior & S.I.Z.A. Dudevszky, Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam
Onderzoeksbegeleider: P. Vanhoof
Tweede begeleider: F.C.P.P. Spierings

*Als jij er niet bent zijn zij ook niks, samen zijn ze één (maakt hierbij gebaar met vuist naar zijn hart).
Je bent daar gewoon voor het team (jongere, 16 jaar).*

Heel veel jongeren uit Hillesluis zien voor heel lange tijd hetzelfde en komen voortdurend met hetzelfde in aanraking (ambulant jongerenwerker, Stedelijk Team Jongerenwerk).

Samenvatting

Vrijwel maandelijks zijn er berichten te lezen in de (lokale) media over de (on)mogelijkheden die sport biedt. Dat sport wordt ingezet als middel om andere dan sportieve doelen te bereiken is inmiddels een bekend gegeven. Dit past in de maatschappelijke ontwikkeling waar verantwoordelijkheden steeds meer op het lokale niveau komen te liggen. Een ontwikkeling die de Wet maatschappelijke ondersteuning met zich meebrengt. Deze wet beoogt dat burgers meer eigen initiatief nemen. Het is de bedoeling dat participatie en actief burgerschap tot stand komen. Rotterdam heeft dit opgenomen onder andere in de 'Sportnota Rotterdam 2016'. Een verhoging van de sportparticipatie wordt hierin ten doel gesteld, waarmee samenwerking en verbindingen tussen de sport en het jeugdnetwerk kunnen ontstaan. In deze context valt het project GOAL! te plaatsen. Het project heeft ten doel gesteld om met alle partners een vernieuwende sport-pedagogische context te creëren in de Rotterdamse wijk Hillesluis, zodat de sociale ontwikkeling van 'risicjongeren' bevorderd kan worden.

De pedagogische context is waar het om draait als het gaat om een succesvolle sportinterventie, en dat is waarnaar voorliggend onderzoek op zoek is gegaan. Een context die jongeren mogelijkheden biedt tot verbinden en ontwikkelen. Het doel van het onderzoek is ontwerpeisen te bepalen voor het project GOAL!. Dit zijn richtlijnen voor de voorwaarden waaraan sportinterventies voor jongeren in Hillesluis moeten voldoen, uitgaande van de interesses van jongeren en de visie van de sociale jeugdprofessionals.

Om bovenbeschreven doel te bereiken heeft aan de hand van vijf deelvragen de gegevensverzameling plaatsgevonden. Er is gesproken met veertien professionals en zes jongeren; er heeft een studie plaatsgevonden van beleidsstukken van en over Hillesluis, relevante literatuur en beeldmateriaal; en verbindingen zijn gezocht met de sociaal kapitaal theorie, de drie psychologische basisbehoeften (autonomie, verbondenheid en competentie), en tot slot de pedagogische civil society.

Hieruit is onder andere een wijkscan ontstaan van Hillesluis. Deze kwetsbare wijk heeft te maken met een relatief grote groep jeugd die opgroeit in vrij kleine woningen. De inwoners hebben te maken met lage inkomens, hoge werkloosheidscijfers, en de wijk wordt getypeerd als 'probleemwijk' als het gaat om de veiligheid. Verder is er een kloof gesignaleerd: tussen de opvoedingsnormen- en waarden binnen en buitenshuis, en tussen bewoners onderling. Kortom, Hillesluis is een aandachtswijk. Er kunnen vraagtekens gezet worden bij de mate waarin kinderen en jongeren opgroeien in een stimulerende omgeving.

De sociale voorzieningen proberen hierop in te springen. Hillesluis telt vele initiatieven voor jongeren. Niettemin lijkt dit aanbod ontoereikend te zijn. Het sluit onvoldoende aan bij de behoeften van de jongeren, en er is onder de jongeren sprake van een gebrek aan vertrouwen als het gaat om (nieuwe) voorzieningen. Daar komt bij dat het ontbreekt aan een helder overzicht van de onderlinge relaties tussen alle voorzieningen, en hebben de betrokken professionals te maken met een verandering in de werkwijze: van aanbodgericht naar vraaggestuurd werken. De bedoeling is dat het initiatief bij de cliënt, de jongere, ligt.

Het is de vraag of jongeren hierin (willen/kunnen) slagen. Zes jongeren is gevraagd naar wat zij zoeken in een sportinterventie en welke redenen zij hebben om te sporten. Om met het laatste te beginnen, de antwoorden varieerden. Jongeren noemden redenen op fysiek gebied, mentaal gebied (gedachten verzetten) en op het gebied van vrijetijdsbesteding (als alternatief voor

'hangen op straat'). De verwachtingen ten aanzien van een sportinterventie bleken meer eenduidig: de voorkeur ging uit naar sporten met een serieus en structureel karakter (verenigingsverband). Ook twee meiden gaven aan serieus te willen sporten. Desondanks lijkt in hun geval de rol van ouders ook groot te zijn in het al dan niet participeren in sport. Terugkomend op de vraag aan het begin van deze alinea: zowel jongeren als professionals geven aan dat het nemen van eigen initiatief tot activiteiten vooralsnog niet op grote schaal van de grond komt, ondanks de interesse van jongeren in sport.

De rol van professionals is van groot belang bij (sport)interventies. Naast het gegeven dat bekendheid met de situatie waarin de jongeren zich bevinden de professional kan helpen, zijn vertrouwen en het contact kunnen leggen met de jongeren en de (directe) omgeving van betekenis. In het laatste geval kan worden aangehaakt bij het wijkgericht werken, waar contacten en kennis van professionals met elkaar worden uitgewisseld. Het blijkt wel dat de vaardigheden van de professional het succes van een interventie kunnen bepalen.

Op basis van eerder opgedane ervaringen met sportinterventies kan lering getrokken worden voor de toekomst. Zo blijkt dat het verplichten van deelname aan een sportinterventie geen positieve bijdrage oplevert. Het is beter jongeren keuzes te geven. Daarnaast boeken interventies die inspelen op het 'wijk-gevoel', en positief opvallen in de wijk grotere successen. Want als een interventie een negatief stigma met zich meedraagt ('dit is alleen voor risicojongeren'), belemmert dat het vertrouwen onder bijvoorbeeld ouders, en zal de participatie beperkt blijven.

Hoe staan al deze verzamelde gegevens in relatie tot de eerdergenoemde theorieën van het sociaal kapitaal, de psychologische basisbehoeften en de pedagogische civil society? Als de aangeboren behoeften autonomie, verbondenheid en competentie voldoende bevredigd worden, kan ontwikkeling en welbevinden tot stand komen. Om dit te bereiken is een stimulerende omgeving nodig. Een persoon die zich 'wel' voelt, heeft vertrouwen in zichzelf, anderen en organisaties, en kan daardoor een bijdrage leveren aan processen als 'bonding' (verbinden), 'bridging' (overbruggen) en 'linking' (de relatie tussen organisaties en groepen of individuen), waarmee het sociaal kapitaal wordt versterkt. Het gaat om een stimulerende opvoedingscontext waarin samen verantwoording wordt gedragen voor de opvoeding van kinderen en jongeren in een wijk, de pedagogische civil society.

Op basis van de gegevens blijkt dat in Hillesluis de 'stimulerende omgeving' niet vanzelfsprekend is. De veronderstelling uit het onderzoek is dat veel jongeren in Hillesluis onvoldoende bevredigd worden in hun basisbehoeften. De jongeren zijn zich bewust van het negatieve stigma dat de wijk draagt. Onder hen is een gebrek aan vertrouwen, en tegelijkertijd een roep om aandacht. Dit alles staat ontwikkeling en welbevinden in de weg. Een sportinterventie heeft, bij een gedegen aanpak, eigenschappen in zich om jongeren kansen en mogelijkheden te bieden de basisbehoeften te bevredigen en het sociaal kapitaal te versterken. De rol van de professional is, zoals eerder gezegd, groot. Hij moet beschikken over vaardigheden die aanzetten tot motiveren en stimuleren.

De onderzoeksgegevens hebben geleid tot ontwerpeisen die aan de hand van vier thema's zijn beschreven.

Thema 1: Jongeren willen erbij horen!

- Zet een interventie op voor alle jongeren, beperk het niet tot de 'risicojongeren'.

- Besteed daarbij extra aandacht aan de meiden en ontwikkel samen met hen een sportaanbod.
- Stimuleer het 'wij gevoel' in een interventie.
- Zorg voor een positief imago van de interventie, zodat jongeren zich willen verbinden aan een interventie.
- Begeleid jongeren in het (nieuwe) vraaggerichte werken.

Thema 2: Het belang van professionals en hun rol

- Zorg voor gekwalificeerde professionals die beschikken over vaardigheden om de behoefte aan competentie, autonomie en verbondenheid te stimuleren bij jongeren.
- Streef naar interactie op basis van gelijkwaardigheid.
- Dit leidt ertoe dat jongeren meepraten en -beslissen over de vorm en inhoud van de interventie.

Thema 3: Samenwerken aan duurzame interventies

- Zorg voor stabiliteit en continuïteit in het aanbod en de begeleiding.
- Sluit aan bij bestaande initiatieven en fysieke omstandigheden in de wijk.
- Breng het netwerk van alle initiatieven in Hillesluis in kaart en onderzoek of (betere) afstemming tussen initiatieven mogelijk is.

Thema 4: Het belang van ouders

- Onderzoek hoe ouders (in Hillesluis) meer betrokken kunnen zijn bij de opvoeding buitenshuis van hun kinderen.

Summary

One can almost every month read in the (local) media about the (im)possibilities sport offers. The assumption that sport is used as a means other than to achieve athletic goals is nowadays a known fact. This fits in with the social development to put responsibilities increasingly at the local level. This development is a result of the Dutch Social Support Act. This act aims to ensure that people take more initiative with the intention to establish participation and active citizenship. Rotterdam launched among others the 'Sport Memorandum Rotterdam 2016' with the objective to increase sport participation and to enable collaboration and links between sport and youth networks. The project GOAL! has to be placed in this context. Together with all partners in the Rotterdam Hillesluis district, this project has the objective to create with all partners a social development for 'youth at risk' by promotion of an innovative sports pedagogical context.

The pedagogical context, that matters when it comes to a successful sports intervention, and that is where the present study is searching for. A context that delivers young people opportunities to connect and develop. The aim of the study is to determine the project GOAL! design requirements. These are guidelines for the conditions to which sport interventions must comply, based on the interests of young people and the vision of the social youth professionals.

In order to achieve the above described objective, five sub-questions have been defined to collect the required data set. Fourteen professionals and six young people have been interviewed and a study is carried out on policy documents about Hillesluis. In addition, relevant literature and imagery has been collected. Furthermore connections are investigated with the social capital theory, the three basic psychological needs (autonomy, relatedness and competence), and finally, the pedagogical civil society.

This resulted in an area scan of Hillesluis. This sensitive area deals with a quite large group of young people growing up in relatively small houses. The residents are dealing with low incomes, high unemployment rates, and the district is characterized as 'problem area' when it comes to safety. There is a gap between parenting norms and values within and outside the house, and between residents. In short, Hillesluis is a priority neighbourhood. It is questionable to what extent children and young people are growing up in a stimulating environment.

The social services are attempting to be on top of this. Hillesluis counts many initiatives for young people. Nevertheless, these seem to be insufficient. They do not sufficiently reflect the needs of young people, and there is among young people lack of confidence when it comes to (new) facilities. In addition, there is a lack of clear overview on the interrelationships between all services, and the professionals involved have to deal with a change of approach: from supply-driven to demand-driven work. The intention is to put the initiative with the client, the youngster.

The question is whether young people like to or are able to succeed. Six youngsters were asked about what they are looking for in sport interventions and what their reasons are to sport. To begin with the latter, youngsters mentioned physical reasons, mental reasons (relaxing) and leisure (sport as an alternative to 'hang out on the street'). The expectations concerning a sport intervention were more clear: there was preference for sports with a serious and structural setup (sport club). Also two girls stated their willingness to sport seriously. In their case, the role of their parents was significant whether to or not to participate in sport. Coming back on the question at the beginning of this paragraph: both young people and professionals indicate that taking initiatives for activities are not widely taking off yet, despite the interest of young people in sport.

The role of professionals is of great importance in (sport) interventions. Besides the fact that awareness of the professional with the situation of young people will help the professional and gives confidence, it enables the professional to make contact with the young people and the (immediate) surroundings. In the latter case it can be tied in with to the community oriented work, where contacts and knowledge of professionals can be exchanged. It is clear that the skills of the professional are determinative for the success of an intervention.

Based on previous experience with sport interventions, lessons can be learned for the future. It appears that obligating young people to participate in a sport intervention yields no positive contribution. It's better to leave the choice to the young people. It appears that interventions that respond to the 'we-feeling', and that positively stand out in the neighbourhood, deliver greater success. If a negative stigma is attached to an intervention (for example: this is only for 'youth at risk'), this might hamper the confidence of e.g. parents, and participation will be limited.

How does the data collected relates to the aforementioned theories of social capital, the basic psychological needs and the pedagogical civil society? If the innate needs for autonomy, relatedness and competence are sufficiently satisfied, development and well-being of the youth can be achieved. To achieve this, a stimulating environment is required. A person who feels 'well' has self-confidence and trust in others and organisations, and can contribute to processes of bonding, bridging and linking (the relationship between organisations and groups of individuals) which enforces the social capital. It is all about a stimulating educational context in with a shared responsibility to raise children and youngsters in a neighbourhood , the pedagogical civil society.

The collected data reveals that in Hillesluis the 'enabling environment' is not obvious. The presumption of this investigation is that many young people in Hillesluis insufficiently meet their basic needs. The young people are aware of the negative stigma attached to their district. Among them there is a lack of confidence, and at the same time a cry for attention. This blocks the development and well-being of young people. A sports intervention, when properly managed, potentially offers young people opportunities to satisfy their basic need and to reinforce social capital. The role of the professional is, as mentioned earlier of major importance. He must possess skills that encourage motivation and stimulation.

The results of this research has led to the following design requirements which are grouped around four themes.

Theme 1: Youngster want to belong to the society!

- Start an intervention for all youngster, don't limit it to the 'youth at risk'.
  - Pay extra attention to the girls and develop together with them a range of possibilities.
- Stimulate the 'we feeling'.
- Create a positive image of the intervention in such way that youngsters want to commit themselves to the intervention.
- Support youngster in the 'demand driven' approach.

Theme 2: The important role of the professionals

- Involve qualified professionals who have the skills to stimulate the need for competence, autonomy and solidarity of young people.
- Strive for interaction based on equality.
- This will involve young people in the discussion, design and decision making of the intervention.

Theme 3: Cooperate when establishing sustainable interventions

- Provide stability and continuity in the offering and support.
- Link with existing initiatives and physical conditions in the district.
- Map the network of all initiatives Hillesluis and study if (better) coordination between initiatives is possible.

Theme 4: The importance of parents

- Examine how parents (Hillesluis) may be more involved in the upbringing of their children outdoors.

Voorwoord

Voor u ligt een onderzoek dat leeft. Een onderzoek naar en over een levendige wijk, professionals en jongeren. Een onderzoek dat door de studentonderzoekers zeer intens is beleefd.

Het contact met de wijk heeft voor een groot deel bijgedragen aan de totstandkoming van dit document. Zo heeft de Sportspeeltuin Hillesluis gefungeerd als huiskamer waar wij op bezoek mochten komen, en bezoek mochten ontvangen; en zo heeft het contact met een student en jeugdraadslid van de deelgemeente Feijenoord bijgedragen aan de beeldvorming over de wijk vanuit het perspectief van de opgroeiende jongere. Vele anekdotes zouden we kunnen beschrijven, maar één willen we u niet onthouden. Het betreft een ontmoeting die zowel het vervolg van de ingeslagen weg bevestigde, als een beginpunt betekende van een dieper begrip van de wijk.

De ontmoeting vond plaats na afloop van een interview met drie jongeren in de sportspeeltuin. We wilden een foto maken van het nabijgelegen Cruyff Court waar op dat moment een groepje jongens aan het voetballen was. Wij vroegen geen toestemming, wat (logisch) een reactie tot gevolg had: "*Hé wat maak je foto's van ons?*" was een van de opmerkingen die wij hoorden. We hadden kunnen weglopen, de afstand tussen ons en de jongens was groot genoeg. Maar, in plaats daarvan stapten we op ze af. Midden op het Court stelden we ons aan de jongens (zo tussen de twaalf en vijftien jaar oud) voor, en legden we uit dat we bezig waren met een onderzoek over hun wijk en sport. De vijandige houding verdween en maakte plaats voor gevoelens van trots op hun wijk en hun Court. De jongens voelden zich serieus genomen. We verlieten het Court met foto én een ervaring rijker.

Deze jongens, maar natuurlijk iedereen die wij hebben mogen ontmoeten, die ons nieuwe inzichten hebben gegeven, die ons hebben begeleid, die ons kritisch hebben leren kijken, en die ons hebben gesteund gedurende de ruim veertien maanden dat het onderzoek heeft geduurd, willen wij bedanken. Zonder 'de jongens van het Court' en 'iedereen' hadden wij niet dit levende document tot stand kunnen brengen. Wij hopen dat u plezier beleeft bij het lezen ervan.

Christa Karels en Karin de Koning.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
Summary	7
Voorwoord	10
Inhoudsopgave	11
Aanleiding.....	13
Hoofdstuk 1 Theoretisch kader	18
1.1 De samenleving en verbinding	18
1.1.1 Angst voor ‘de ander’ staat verbinding in de weg.....	18
1.2 Sociaal kapitaal	18
1.3 Naar de behoeften van het individu: de drie psychologische basisbehoeften	20
1.4 De pedagogische civil society	21
1.5 Motivatie van jongeren voor sportdeelname	21
1.6 Voorwaarden om sport meerwaarde te laten zijn	22
Hoofdstuk 2 Verantwoording onderzoeksmethoden	25
2.1 Kwalitatief onderzoek.....	25
2.2 Onderzoekseenheden	25
2.3 Gegevensverzameling.....	26
2.3.1 Deelvraag 1.....	27
2.3.2 Deelvraag 2.....	27
2.3.3 Deelvraag 3.....	27
2.3.4 Deelvraag 4.....	28
2.3.5 Deelvraag 5.....	28
2.4 Resultaatverwerking / data-analyse.....	29
2.5 Validiteit en betrouwbaarheid	29
Hoofdstuk 3 De Wijkscan: Hillesluis onder woorden	31
3.1 Algemeen: het in beeld brengen van de wijk.....	31
3.2 Sociaal: leven in Hillesluis	32
3.3 Fysiek: het leven ingericht.....	34
3.4 Veiligheid in Hillesluis	37
3.5 Sociale voorzieningen.....	38

3.5.1 Voorzieningen voor jongeren.....	40
Hoofdstuk 4 Jongeren van Hillesluis en hun (sportieve) uitspraken en wensen.....	44
4.1 Jongeren in aantallen en opleidingsniveau	44
4.2 Woon- en leefsituatie van jongeren.....	45
4.3 De respondenten: zes jongeren en sport	46
4.3.1 Sport in Hillesluis: wat en waar?	47
4.3.2 Wat en waar schuift 't?	47
4.3.3 Van aanbodgericht naar vraaggestuurd sporten	48
4.3.4 De trainer en het rolmodel.....	48
4.4 Wat wordt gewenst.....	48
Hoofdstuk 5 De professionals aan het woord	51
5.2 Bekend zijn in en met de wijk.....	51
5.3 Het rolmodel.....	51
5.4 Wat werkt?	52
5.5 Stimuleren van sportdeelname	53
5.6 Het belang van samenwerking	54
Hoofdstuk 6 Kennisooogst.....	56
6.1 Het gemis aan basisbehoeften en verbinding.....	56
6.2 De mogelijkheden tot verbinding, competentie, autonomie en verbondenheid.....	58
6.3 Hillesluis: een pedagogische civil society?	59
Hoofdstuk 7 Sportinterventies	61
7.1 De vier sportinterventies kort beschreven.....	61
7.2 De analyse van de sportinterventies	62
7.2.1 Belemmerende factoren	62
7.2.2 Succesfactoren	63
Conclusie en ontwerpeisen	66
Referentielijst	72
Bijlage 1: Opdracht Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam	
Bijlage 2: Onderzoeksdesign	
Bijlage 3: Zoektermen bronnenstudie	
Bijlage 4: Interviews	
Bijlage 5: Labels voor analyse van de interviews	
Bijlage 6: Reflectieverslag	

Aanleiding

Als je zegt, ik kom uit Hillesluis of ik kom uit Rotterdam Zuid, dan is het een beetje op afstand, dan worden ze al gelijk bang. Ik weet niet of jullie bang worden?

Deze vraag is de onderzoekers gesteld door een jongere uit Hillesluis. De uitspraak verwoordt de veronderstelling van de jongere dat zijn wijk door anderen van buiten Hillesluis wordt aangezien als slechte, onveilige wijk. Toen de onderzoekers de vraag ontkennend beantwoordden, reageerde hij dat het inderdaad allemaal niet zo erg is als mensen denken.

Jongeren in Hillesluis groeien op in een omgeving waar de kansen niet voor het oprapen liggen. Armoede, werkloosheid en het negatieve stigma werken niet mee. Deze context heeft zijn weerslag op het gezin, op de opvoeding en de mate waarin voldoende tegemoetgekomen kan worden aan de vervulling van behoeften. Wat heeft de wijk nodig om jongeren te laten (op)groeien en (op)bloeien? Wat kan er aan bijdragen deze kansarme context te doen omslaan naar een kansrijke context voor de jongeren? De gesprekken met jongeren en professionals gaven inzicht in mogelijkheden en aanknopingspunten. Een denkbaar aanknopingspunt ligt in het verbeteren van het opvoed- en opgroei-klimaat, bijvoorbeeld via sportinterventies.

De (media)aandacht voor sport en de rol die zij kan spelen is er. Regelmatig krijgen (nieuwe) lokale initiatieven een plek in de dagbladen: *“Criminelen kloppen soms letterlijk bij de sportschool aan”*; *“Touzani: Geen voetbaltrucs, maar praten”*; *“Deze sport trekt stoere jongens”* zijn slechts enkele van de krantenkoppen die het afgelopen jaar de revue zijn gepasseerd (Kamerman & Thie, 2013a; Algemeen Dagblad, z.j.; Kamerman & Thie, 2013b). En in december 2013 is door minister Opstelten en burgemeester Aboutaleb een campagnespot gelanceerd die risicojongeren aan het sporten moet krijgen. In vrijwel alle gevallen gaat het om de rol die sport kan spelen bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Bovenstaande illustreert de actualiteit van sport en haar potentiële maatschappelijke rol. Het is echter geen nieuw thema en blijft ook niet beperkt tot de Nederlandse grenzen.

Beleid internationaal en landelijk

De Europese Unie ziet sport als *“a major potential as a tool for promoting social inclusion and social cohesion in European societies”* (Euractiv, 2010, Sport and Social inclusion, para. 2). Dat er op landelijke beleidsniveaus ook aandacht is voor de functie van sport kan opgemaakt worden uit het regeerakkoord (VVD & PvdA, 2012): *“Sport brengt mensen bij elkaar en is van groot maatschappelijk belang. Kinderen verwerven belangrijke sociale vaardigheden”* (p.24). Tevens wordt in de agenda ‘Van systemen naar mensen’ (Schippers & Van Rijn, 2013) het belang van sport aangehaald. Niet alleen op het gebied van gezondheid, maar ook op het gebied van sociale samenhang in buurten en wijken. Het programma ‘Sport en Bewegen in de Buurt’ (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2011) gaat hier al op in, en daarin staan lokale behoeften, sport impulsprojecten en de inzet van buurtsportcoaches centraal. Tegelijkertijd stimuleert de overheid (jeugd)zorgvernieuwing: het zoeken naar verbindingen op gemeenteniveau tussen zorg, lokaal gezondheidsbeleid, onderwijs, werk en inkomen én sport en veiligheid. Dit heeft onder andere te maken met de aanstaande decentralisatie van het jeugdbeleid naar de gemeenten per januari 2015.

Rotterdam

Rotterdam kan bij deze ontwikkelingen niet achterblijven. Het programma 'Ieder Kind Wint' (Geestelijke Gezondheidsdienst Rotterdam-Rijnmond, 2011) stelt als doel voor jongeren een kansrijke omgeving te creëren, waarin zij zich kunnen ontwikkelen. Jongeren en gezinnen moeten geholpen worden problemen eerst zelf aan te pakken om zo de vraag naar jeugdzorg te doen dalen. Deze visie sluit aan bij de Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo). Burgers worden aangesproken op hun eigen zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid met als bovenliggend doel participatie en actief burgerschap: burgers die zich inzetten voor medeburgers en de samenleving. 'Eigen kracht' is een uitspraak die vaak wordt aangehaald om de lading te dekken (Gemeente Rotterdam, 2009; Van Houten & Winsemius, 2010).

Het is evenwel de vraag of in een wijk als Hillesluis bewoners (de jongeren) in staat zijn om het zelf te doen. Hillesluis is een kwetsbare wijk waar gezinnen moeite hebben om een sociaal netwerk te organiseren waar zij op terug kunnen vallen. In dat geval is een professional de aangewezen persoon om mensen daarbij te helpen volgens De Winter (Levering, 2013). Sport kan hierbij als middel worden ingezet, en de professional of trainer biedt in deze sportcontext de steun, waardoor mogelijk verbindingen kunnen ontstaan en het sociaal netwerk vorm krijgt.

Sportparticipatie is alleen mogelijk als de sportinfrastructuur op orde is in een wijk: gymzalen, openbare sport- en speelvelden, speelplaatsen, wijkcentra met een gevarieerd aanbod, en sportverenigingen. Daarnaast wordt waar mogelijk gezocht naar samenwerking met scholen, zorginstellingen, bedrijven en welzijnsorganisaties, aldus voormalig Wethouder Jeugd, Gezin, Onderwijs en Sport, Peter Lamers in de 'Sportnota Rotterdam 2016' (Gemeente Rotterdam, 2009). Met deze nota en het 'Uitvoeringsprogramma Sport 2011-2014' (Gemeente Rotterdam, 2010) stelt de stad zich als doel om de sportparticipatie te vergroten, en maatschappelijke doelen als integratie en sociale participatie te willen bereiken. In het Uitvoeringsprogramma worden samenwerking en verbindingen nagestreefd tussen de sport en het jeugdnetwerk.

Dergelijke samenwerkingsverbanden komen niet zomaar tot stand. Vanwege de terugtrekkende (lokale) overheid én de bezuinigingen in de jeugdsector worden instellingen en professionals min of meer gedwongen hun kennis te delen en vergroten buiten het eigen veld. Deskundigheidsbevordering, kennisuitwisseling en het zoeken naar verbindingen tussen professionals is waar aan gewerkt moet worden. In dit kader kan het project GOAL! geplaatst worden.

GOAL!

Op twaalf december 2012 werden tijdens een gezamenlijke startbijeenkomst handtekeningen gezet onder het project GOAL! door de verschillende partners die aan het project zullen meewerken: FlexusJeugdplein, het Verwey-Jonker Instituut, Rotterdam Sportsupport, Stichting Onderneming Opbouwwerk Rotterdam (SONOR), Thuis op Straat (TOS) en het Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam, penvoerder van het project. Het project wordt gefinancierd met een subsidie van de Stichting Innovatie Alliantie. Deze stichting stelt subsidies beschikbaar ten behoeve van de stimulering van onderzoeks- en innovatieprojecten via de RAAK-regeling. De subsidieregeling ondersteunt kennisnetwerken als het project GOAL!.

In januari 2013 is het project GOAL! daadwerkelijk gestart. Doelstelling van het project is om met alle partners een vernieuwende sport-pedagogische context te creëren in de wijk Hillesluis, zodat de sociale ontwikkeling van 'risicjongeren' bevorderd kan worden (Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam, 2012). Voor dit onderzoek is in overleg met de opdrachtgever de opdrachtformulering tot stand gekomen, welke is opgenomen in bijlage één.

Wetenschappelijke relevantie

In de voorgaande alinea's is de maatschappelijke context van het onderzoek beschreven en daarmee is de relevantie van het thema binnen de huidige (lokale) samenleving gedeut. Ook op wetenschappelijk gebied bestaat er een discussie over de relevantie van (sport)interventies, en de rol die ze kunnen spelen in de maatschappij.

Recent is een wetenschappelijke beoordeling van sociale interventies van Lub (2013) gepubliceerd. De resultaten zetten het nut van sportinterventies ter discussie. Uit zijn onderzoek blijkt dat sport op zichzelf niet automatisch leidt tot de (verdere) ontwikkeling van sociale vaardigheden. Daarentegen, als sport is ingebed in een pedagogische context waar aandacht is voor sociale, emotionele en morele ontwikkeling, leidt dit wel tot gewenste effecten.

Het voorliggende onderzoek gaat op zoek naar deze context, waardoor een sportinterventie niet alleen het effect heeft dat het jongeren weerhoudt van overlast plegen, en een alternatieve tijdsbesteding biedt; maar bovenal een mogelijkheid geeft tot ontwikkelen en verbindingen leggen.

Doel van het onderzoek en de centrale vraag

Huidige maatschappelijke ontwikkelingen als de Wmo, de aandacht voor sport en de vele onderzoeken die zijn uitgevoerd op de waarde van (sport)interventies bij de ontwikkeling van jongeren, hebben ongetwijfeld mede bijgedragen aan het ontstaan van een project als GOAL!. Het project zit nu in de derde fase waarin onderzoekers het veld in kaart brengen. Het veld is in dit geval niet alleen de sport, maar ook de jongeren, professionals, en de wijk. Voorliggend onderzoek wil, door (een deel van) het veld in kaart te brengen, ontwerpeisen bepalen voor de pilot van het project GOAL! in Hillesluis. De ontwerpeisen formuleren de voorwaarden waaraan maatschappelijke sportinterventies voor jongeren in Hillesluis moeten voldoen om aan te sluiten bij de interesses van jongeren in Hillesluis en de visie van de sociale jeugdprofessionals. Want het uitgangspunt van dit onderzoek is dat als een project iets wil bereiken met jongeren, moet worden begonnen bij deze jongeren zelf.

Bovenstaande heeft geleid tot de volgende centrale vraagstelling:

Aan welke eisen moeten maatschappelijke sportinterventies van het project GOAL! voldoen om aan te sluiten bij de interesses van jongeren Hillesluis en bij de visie van sociale jeugdprofessionals op de participatie van jongeren aan sport?

Om tot beantwoording te komen van de centrale vraag zijn vijf deelvragen geformuleerd:

1. *Wat zijn de demografische kenmerken met betrekking tot jongeren in de leeftijd van dertien tot achttien jaar in de wijk Hillesluis en wat zijn de fysieke, economische, sociale en veiligheidsgegevens van de wijk Hillesluis?*

2. *Welke (sociale) voorzieningen zijn er voor jongeren in de wijk Hillesluis?*
3. *Wat interesseert jongeren op het gebied van sport, zodat hun sportparticipatie vergroot kan worden?*
4. *Welke factoren dragen bij aan het al dan niet vergroten van de sportparticipatie onder jongeren volgens de visie van de sociale jeugdprofessionals?*
5. *Welke belemmerende en werkzame factoren van maatschappelijke sportinterventies zijn relevant voor de interventies in Hillesluis?*

Begrippen uit vraagstelling

De belangrijkste begrippen uit de deelvragen zullen hier worden geoperationaliseerd. In hoofdstuk twee is een gedetailleerde verantwoording van de onderzoeksmethoden opgenomen.

Maatschappelijke sportinterventies

Sporten in de brede zin, dus alles waar sprake is van bewegen, zoals bijvoorbeeld trapveldjes of danslessen. Maar wel onder begeleiding en opgezet met een bepaald doel en plan.

Jongeren

Jongeren in de leeftijd tussen dertien en achttien jaar, woonachtig in Hillesluis (postcode 3074).

Interesse van jongeren

De activiteiten waar jongeren in de leeftijd van dertien tot achttien jaar belangstelling voor hebben.

Sociale jeugdprofessionals

Jeugdprofessionals zijn werkzaam in het sociale jeugd- en sportdomein, waarbij zorg, hulp, ondersteuning en begeleiding van en voor jeugd en de gezinnen waarin zij wonen, geboden wordt (Berk, Hoogenboom, De Kleermaeker & Verhaar, 2012).

Visies sociale jeugdprofessionals

De verschillende meningen, inzichten en opvattingen van de betrokken jeugdprofessionals op maatschappelijke sportinterventies en sportparticipatie onder jongeren.

Sportparticipatie onder jongeren

Het met regelmaat beoefenen van een sportactiviteit, waarbij jongeren ook betrokken kunnen zijn bij de organisatie van de activiteit.

Leeswijzer

Hoofdstuk één neemt de lezer mee langs het kader van het onderzoek. Verschillende begrippen, theorieën en onderzoeken die zijn gebruikt zullen worden uitgelegd en de onderlinge verbanden zullen worden beschreven. Vóór een begin gemaakt kan worden met het weergeven van de gegevens van het onderzoek, beschrijft hoofdstuk twee de onderzoeksmethoden. In dit hoofdstuk wordt verantwoording afgelegd over de totstandkoming van het onderzoek. Vervolgens geven de hoofdstukken drie, vier en vijf gegevens weer die zijn verzameld over respectievelijk de wijk Hillesluis, over de jongeren en hun interesse in sport, en over de visie van de professionals op het gebied van sport. In hoofdstuk zes worden

deze gegevens geanalyseerd, wat als een eerste kennisoogst kan worden gezien. Hoofdstuk zeven geeft de gegevensverzameling weer van de vier geanalyseerde sportinterventies ten behoeve van het onderzoek. Dit alles resulteert uiteindelijk in de conclusies en ontwerpeisen, waarmee het onderzoeksverslag wordt afgesloten.

Hoofdstuk 1 Theoretisch kader

Met dit hoofdstuk krijgt de lezer een idee van de rode draad waarlangs het onderzoek heeft plaatsgevonden. Een drietal theoretische concepten worden verklaard, met elkaar verbonden en in relatie tot het onderzoek beschreven. Aan de hand van de drie concepten worden de onderzoeksresultaten geanalyseerd verderop in het document.

1.1 De samenleving en verbinding

In de inleiding voorafgaand aan dit hoofdstuk, is duidelijk geworden dat op het gebied van beleid de sport een rol toebedeeld krijgt in de samenleving. Aan de ene kant als een gevolg van de veranderende verzorgingsstaat en bezuinigingen waardoor de burger en lokale instanties meer en meer worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid. Aan de andere kant ook vanwege een gemis in de samenleving. Een gemis aan 'verbinding', wat nu juist een van de vier functies van de Nederlandse verzorgingsstaat is.

De verbindende functie staat onder druk aldus de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR, 2006). Bij deze functie gaat het om het overbruggen van verschillen, en de Raad constateert hier een kloof. Zowel tussen hoog- en laagopgeleiden, tussen verschillende generaties, als ook tussen etnische groepen, ontbreekt voldoende verbinding. Bij het ontbreken van verbinding tussen burgers spelen ook angstgevoelens een rol, zo stellen het SCP (Oppelaar & Wittebrood, 2006) en Beatrice de Graaf (2010).

1.1.1 Angst voor 'de ander' staat verbinding in de weg

Het SCP en De Graaf beschrijven een paradox: burgers zijn tevreden over hun eigen leven, maar bezorgd om de samenleving. Dit heeft te maken met de risicoperceptie en de sociale context waarin mensen wonen. Geconstateerd wordt bijvoorbeeld, dat naarmate in een wijk het aandeel bewoners met een migratieachtergrond toeneemt, onveiligheidsgevoelens groeien. *"Het gaat [...] om angst tussen groepen burgers voor elkaar. [...] Het gaat om angst voor de ander, op grond van diens 'anderszijn'"* (De Graaf, 2010, p.6). Veel maatregelen en interventies zijn op dit moment dan ook doordrenkt met de gedachte om zoveel mogelijk risico's te vermijden, en de veiligheid te beheersen. Deze focus op controle van beleidsmakers lijkt alleen bereikt te kunnen worden als de plannen vooraf bedacht zijn en vastliggen. Maar deze beheers- en angstgevoelens staan verbinding en participatie in de weg. Dit betekent bijvoorbeeld voor jongeren dat zij, zeker als zij ook nog eens in een aandachtswijk¹ wonen, in de positie worden geplaatst van 'de ander' en daarmee dus weinig eerlijke kansen krijgen tot participatie en/of emancipatie.

1.2 Sociaal kapitaal

Hoewel 'jongeren in aandachtswijken' niet de enige groep is die vaak wordt beschouwd als 'de ander', gaat het in dit onderzoek wel om deze specifieke groep. Om de positie van deze jongeren te verbeteren, hen kansen te bieden tot ontplooiing en participatie, zijn bijvoorbeeld ontmoetingsplekken van belang. Hier kan 'verbinding' tot stand komen. Want door middel van contact kan een proces van wederzijdse

---

¹ Volgens de definitie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn achterstandswijken *"aandachtswijken met verouderde, goedkope woningen, waar veelal sprake is van armoede, werkloosheid, criminaliteit en overlast"* (Rijksoverheid, 2012).

identificatie ontstaan en vindt er een uitwisseling plaats van inzichten en perspectieven tussen jongeren onderling en andere buurtbewoners en burgers (WRR, 2006).

Bovenstaande, wat gaat over het ontstaan- en het belang van verbindingen binnen en tussen groepen kan worden verklaard met hulp van de 'sociaal kapitaal theorie'. Sociaal kapitaal is volgens de Amerikaanse politicoloog en professor Putnam "*het netwerk dat mensen onderhouden en kunnen aanboren*" (Hilhorst, 2002, Lang Leve de vereniging, para. 5). Op basis van deze netwerken waar men elkaar als gelijkwaardige behandelt, ontwikkelen mensen gedeelde normen, waarden en vertrouwen, wat samen sociaal kapitaal doet ontstaan.

Putnam onderscheidt twee typen sociaal kapitaal: samenbindend (bonding) en overbruggend (bridging) sociaal kapitaal. Het eerste betreft relatief homogene groepen die de 'exclusieve collectieve identiteit' van de leden bekrachtigen, en de groepsbanden versterken. Binnen deze groepen is veel onderling vertrouwen en worden dezelfde normen gedeeld. Volgens Micha de Winter (2012) is bonding (groepscohesie) voorwaarde voor de opvoeding (Schnabel, Bijl & De Hart, 2008; Hilhorst, 2002). Bij de tweede typering van sociaal kapitaal gaat het om het overstijgen van de groepsgrenzen, het slaan van bruggen naar (groepen) mensen met een duidelijk afwijkende identiteit dan de eigen. Het is een belangrijke voorwaarde voor sociale cohesie en maatschappelijke kansen aldus De Winter (Schnabel et al., 2008).

De twee typen sluiten elkaar niet uit. Het één is ook niet beter dan het ander, beide zijn nodig om sociaal kapitaal positieve effecten te laten genereren in de samenleving. Volgens Putnam is het namelijk niet zo dat het vertrouwen (dat iemand heeft binnen de eigen groep) uitgeput raakt en dat dit ten koste zou gaan van het vertrouwen in de 'bredere samenleving' (Hilhorst, 2002). Integendeel, mensen die al in netwerken zitten en vertrouwen ervaren, helpen anderen eerder. Ook op breder, macroniveau, zou dit gelden: als burgers, organisaties en overheden zouden samenwerken op basis van het aanwezige sociaal kapitaal, zou er meer bereikt kunnen worden dan wanneer iedere partner voor zich een aanpak bepaalt en uitvoert (Schnabel et al., 2008; Hilhorst, 2002; De Hart, 2010). Sociaal kapitaal is dus van belang omdat het kan fungeren als middel om maatschappelijke ambities te verwezenlijken, en het fungeert tevens als hulpbron bij het zoeken naar oplossingen voor gezamenlijk ervaren problemen (De Hart, 2010). Woolcock (1998, in Walraven, 2012) heeft aan de theorie van Putnam het begrip '*linking*' sociaal kapitaal toegevoegd. Een begrip dat zich laat omschrijven als de relaties van individuen of groepen met organisaties.

Terug naar de 'ontmoetingsplekken' uit de eerste alinea van deze paragraaf. De WRR noemt drie voorwaarden uit eerder sociologisch onderzoek om positieve effecten van dergelijke ontmoetingsplekken te kunnen bereiken: "*er moet sprake zijn van een relatief gelijke status in de situatie; er moet een gedeeld doel zijn; en er moet sprake zijn van een functionele noodzaak tot samenwerken*" (WRR, 2006, p.224). De sport(vereniging) beschikt, in potentie, over deze drie voorwaarden, en kan zorgen voor bonding, bridging en linking. Je ontmoet immers elke week dezelfde mensen, je hebt contact met een trainer en zeker in het geval van een teamsport deel je een gezamenlijk doel en bepaalde gedrags- en spelregels (normen en waarden). Mede om deze reden wordt sport op dit moment veel ingezet ten behoeve van maatschappelijke doelen. Maar het versterken van bonding, bridging en linking komen, zoals hierboven geschetst, niet zomaar tot stand. Daarvoor moet er sprake zijn van (onderling) vertrouwen, en het contact kunnen leggen met anderen en organisaties. Dit betekent dat het individu een rol heeft in de mate waarin sociaal kapitaal 'aanwezig' kan zijn in een gemeenschap (Scheepers & Janssen, 2001).

1.3 Naar de behoeften van het individu: de drie psychologische basisbehoeften

Als we gaan kijken naar het individu, naar hoe iemand vertrouwen kan hebben en geven en daarmee een bijdrage kan leveren aan de processen van bonding, bridging en linking, dan moet hij of zij zich 'gezond' voelen. Niet zozeer op fysiek gebied, maar psychologisch en sociaal gezond. Men moet zich 'welbevinden' (Van de Voorde, 2011). Twee Amerikaanse universitair docenten, R.M. Ryan en E.L. Deci (2000) hebben vanaf de jaren zeventig de zelfdeterminatietheorie ontwikkeld waarin drie basisbehoeften van de mens, verbondenheid, competentie en autonomie, het uitgangspunt vormen. Deze behoeften zijn alle drie aangeboren, en voorwaarde voor persoonlijke ontwikkeling en optimaal functioneren als persoon in de samenleving, kortom voorwaarde voor het 'welbevinden'. In deze behoeften moet bij de opvoeding van kinderen, jongeren worden voorzien.

Bij de behoefte aan verbondenheid gaat het om het opbouwen van relaties, het 'zich geliefd en verzorgd te voelen', maar ook de wens om zelf voor anderen te zorgen. Wat betreft de behoefte aan competentie gaat het eenvoudig gezegd om het 'ergens goed in zijn', want dat geeft zelfvertrouwen. Van den Broeck, Vansteenkiste, De Witte, Lens en Andriessen (2009, p.319) omschrijven de behoefte competentie als "*het willen exploreren, begrijpen en beheersen van de omgeving*". Tot slot de derde basisbehoefte 'autonomie'. Daar gaat het om het vrij kunnen handelen, zelf kunnen beslissen en keuzes kunnen maken.

Om aan deze basisbehoeften tegemoet te komen, is een 'stimulerende omgeving' nodig. Deze omgeving kan binnen verschillende levensdomeinen worden gecreëerd: onderwijs, sport, thuis (Van den Broeck et al., 2009; Schuit, Vrieze & Slegers, 2011). Maar als één of meerdere behoeften onvoldoende wordt bevredigd, ontstaat een gebrek aan inzet, motivatie, welbevinden en zin in leren. Het belang van een stimulerende omgeving is hiermee dus bevestigd, het maakt jongeren weerbaar en sterker. Het vormt de 'degelijke basis' waarover Bosveld, Wenneker, Ten Broeke en Slot (2007) spreken in hun onderzoek '*Het sociaal kapitaal van Amsterdamse jongeren*' (Van Blijswijk, 2012; "Zelfbeschikkingstheorie," (z.j.).

Als het in de opvoeding thuis slechts ten dele lukt om in alle basisbehoeften te voorzien, dan zou het idealiter zo moeten zijn dat binnen het sociale netwerk van het kind of de jongere deze behoeften worden gestimuleerd. School is een voorbeeld van wat een 'stimulerende omgeving' zou kunnen zijn. Daar doen kinderen nieuwe kennis en ervaring op (competentie) samen met anderen (verbondenheid). Niet alleen school kan hierin voorzien, de buurt zelf speelt ook een belangrijke rol. In hoeverre hebben buurtbewoners contact met elkaar (verbondenheid)? Het gaat er dan niet per se om dat bewoners dagelijks bij elkaar op de koffie komen, maar meer om het bekend zijn met elkaar, weten wie er bij je in de buurt woont. Dit schept onderling vertrouwen. Maar, ook sociale voorzieningen als het kinder- en jongerenwerk, Thuis op Straat, en andere interventies, zoals GOALI, waar vrijwilligers en/of professionals werkzaam zijn, kunnen tegemoetkomen aan de behoeften verbondenheid, autonomie en competentie van jongeren.

De sociale netwerken kunnen dus een belangrijke bijdrage leveren aan de opvoeding. Via de netwerken krijgen sociale relaties, vertrouwen en gedeelde normen en waarden vorm. Deze sociale netwerken zijn onderdeel van het 'sociaal kapitaal'. Sport zou een plek binnen het netwerk kunnen innemen, maar met sporten alleen kom je er niet. Wij delen het standpunt met Vermeulen (2008) in zijn studie naar het (sociaal) '*Kapitaal van de Playground*' waarin ook hij de rol van de professional (sportbuurtwerker) van belang acht. De professional moet in staat zijn jongeren te verbinden, met elkaar en met andere sociale netwerken. In de woorden van Vermeulen (2008, p.246): "*De interactie*

tussen de professionals en de jongeren is een belangrijke factor in het opbouwen van vertrouwen en de competentieontwikkeling van jongeren”.

We hebben vanuit sociologisch perspectief en individueel-psychologisch perspectief beschreven wat er nodig is om verbindingen met en tussen ‘jongeren in aandachtswijken’ tot stand te brengen, en om te voldoen aan de basisbehoeften door middel van sport. Deze twee perspectieven kunnen binnen één overkoepelende context of visie met elkaar verbonden worden, namelijk de pedagogische civil society, een pedagogisch perspectief.

1.4 De pedagogische civil society

De pedagogische civil society is voornamelijk geen vaststaand gegeven. Het is een idee in ontwikkeling over hoe opvoeding in de samenleving kan plaatsvinden. In de essaybundel *Zorg voor onszelf?* (Jumelet & Wenink, 2012, p.20) wordt de volgende definitie gehanteerd:

“De pedagogische civil society is dat deel van de samenleving waar burgers (kinderen, jongeren, ouders en andere volwassenen) in vrijwillige verbanden verantwoordelijkheid nemen voor een pedagogisch klimaat waarin het goed opvoeden en opgroeien is, in samenwerking met of juist als tegenkracht tot overheden (gemeenten, de jeugdsector, het welzijnswerk), bedrijven en andere civil society organisaties.”

Deze werkdefinitie geeft weer waar het om draait. In dit opvoedingsideaal is het idee dat opvoeden samen gebeurt: met ouders, met kinderen, met professionals, de deelnemers. Iedereen, en dus ook kinderen en jongeren, krijgt een actieve rol in de gemeenschap toebedeeld. De ontwikkeling van het kind staat centraal en daarbij het opvoeden in de samenleving met de daarbij behorende normen en waarden. Volgens hoogleraar pedagogiek Micha de Winter is de pedagogische civil society een reactie op de groeiende professionalisering rond het opvoeden van kinderen en de daarbij behorende problemen (Broeders, Duijvestijn, Wolswinkel, Broenink, & Fransen, 2011).

De pedagogische civil society speelt zich direct in een buurt af. De sociale en fysieke kenmerken van een wijk zijn dan ook mede bepalend voor het al dan niet slagen van het samen opvoeden en opgroeien. Immers, de uiterlijke kenmerken van een wijk (de aanwezigheid van groen, pleinen, scholen, andere ontmoetingsplekken) en haar bewoners (opleidings- en welvaartsniveau) hebben invloed op de mate waarin er sprake kan zijn van een pedagogische civil society. In wijken waar kinderen bijvoorbeeld weinig buiten spelen, waar relatief veel armoede voorkomt, of waar kinderen minder vaak lid zijn van verenigingen (onder andere als gevolg van armoede), is de basis voor een pedagogische civil society fragiel (Broeders et al., 2011).

Hoewel de pedagogische civil society dus nog geen vastomlijnd begrip is, lijken drie elementen de essentie te vormen: de samenwerking met en tussen organisaties, de betreffende wijk, en de deelnemers. In dit onderzoek staat de wijk centraal, waarvan een beeld wordt geschetst, en enkele potentiële deelnemers van de pedagogische civil society: professionals en jongeren. Ook de samenwerking zal genoemd worden, maar heeft geen speciale focus gehad in het onderzoek.

1.5 Motivatie van jongeren voor sportdeelname

Niet alleen kennis van opvoeden en manieren om groepscohesie tot stand te brengen en bruggen te slaan zijn nodig voor nieuw op te zetten sportinterventies. Ook kennis over de motivatie van jongeren,

en kennis over het motiveren tot deelname aan sport is van belang. Volgens Buisman (2004) is voor jongeren deelname aan sport een manier van vrijetijdsbesteding. Voor hen is spelplezier de belangrijkste motivatie om deel te nemen. Daarnaast is het verbeteren van sportieve vaardigheden ook een motiverende factor. Door Elling en Smits (2012) is een onderzoek uitgevoerd onder Helmondse jeugd wat betreft hun motivatie om wel of niet deel te nemen aan sport. In het onderzoek worden vier algemene voorwaarden genoemd voor deelname aan sportactiviteiten. De eerste is de aanwezigheid van bekenden bij de sportactiviteit. Daarnaast is de mate waarin de jongere tijd beschikbaar heeft, bepalend. De derde factor is het al dan niet aanwezige sportaanbod, en ten vierde is de reistijd van invloed op sportdeelname.

Uit hetzelfde onderzoek kwamen ten aanzien van sportverenigingen een drietal belemmerende factoren naar voren. Factoren dus, met een demotiverende uitwerking op jongeren. Dit zijn in de eerste plaats de regels en verplichtingen; ten tweede de hoeveelheid tijd die het kost en de vaste trainingstijden; en tot slot de prestatiegerichtheid. De Helmondse jongeren wensten daarentegen flexibiliteit en minder verplichtingen wat betreft sportdeelname (Elling & Smits, 2012).

De interesses en motivatie van de jongeren zijn van belang voor het ontwikkelen van effectieve maatschappelijke interventies. Voor de sociale jeugdprofessionals betekent dit dat zij aansluiting moeten vinden bij deze interesses. Als dit tot stand komt, kunnen de interventies voldoen aan het hedendaagse populaire gedachtegoed van het samen meedoen, het op eigen kracht ontwikkelen van initiatieven, en het stimuleren van zelfredzaamheid. Dit sluit aan bij zowel het ideaal van de pedagogische civil society, als de Wet maatschappelijke ondersteuning (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2011).

1.6 Voorwaarden om sport meerwaarde te laten zijn

Het denkbeeld van de pedagogische civil society is de bodem waarin sportinterventies gezaaid kunnen worden. Maar de omstandigheden in, op en boven de bodem bepalen hoe de zaden gaan groeien. Deze omstandigheden, de mate waarin de basisbehoeften bevredigd worden en sociaal kapitaal versterkt wordt, zijn bepalend voor het succes van een sportinterventie. De vele wetenschappelijke onderzoeken die zijn verricht op het slagen dan wel het falen van sportinterventies, onderstrepen ook het belang van de (kwaliteit van de) specifieke context waarin de sportinterventie plaatsvindt voor positieve dan wel negatieve effecten (Jacobs & Diekstra, 2009). Coakley (2003, in Stegeman, 2007), Buisman (2004), Sandford, Duncombe en Armour (2008), Rutten, Stams, Dekovic, Schuengel, Hoeksma en Biesta (2004), Suzuki (2007), Buysse en Duijvestijn (2011), Boonstra en Hermens (2011b) en Lub (2013) benadrukken het belang van de context van de interventies.

Waar draait het dan om in deze context volgens bovengenoemden? Verschillende factoren worden genoemd, welke tevens aansluiten bij de vervulling van de basisbehoeften: de continuïteit van de sportinterventies (verbondenheid); de kwaliteit en 'continuïteit' van (sport)begeleiders (competentie); het pedagogisch klimaat van de sportinterventies; de relatie tussen deelnemers en de (sport)begeleiders; het type en de aard van de sport- en beweegactiviteiten; en de mate waarin deelnemers zelf mee kunnen denken over de vorm en inhoud van de activiteit (autonomie).

De professionals hebben een belangrijke rol in het uitvoeren van een succesvolle interventie. Zij staan direct in contact met de jongeren en veel onderzoeken beschrijven dan ook voorwaarden vanuit het perspectief van de professional. Zo moeten de (sport)begeleiders, de professionals, bekend zijn met de achtergrond van de deelnemers, de jongeren. Liefst zijn zij opgegroeid in dezelfde buurt, hebben dezelfde achtergrond, en spreken 'de taal' van de jongeren (Trompetter & Zoon, 2012; Boonstra &

Hermens, 2011b). Een andere voorwaarde is de samenwerking met en tussen verschillende partners, en met de verschillende sociale milieus. Ouderbetrokkenheid, contact met docenten en de wijkagent worden genoemd als succesbepalers, hoewel met name wat betreft ouderbetrokkenheid nog weinig gerealiseerd lijkt op het gebied van sportinterventies (Boonstra & Hermens, 2011b).

Volgens onderzoek van Boonstra en Hermens (2011a) heeft het project 'Doelbewust' in Den Bosch haar succes te danken aan een aantal specifieke factoren. Een ervan is de stabiliteit in de begeleiding. Het gaat dan om: de samenwerking tussen de sociaal werkers en sportbegeleiders; de band tussen de begeleiders en de jongeren; vastlegging van ervaringen; en een goede overdracht. Ook benoemen zij het belang van het zorgvuldig registreren en documenteren van het projectplan, een goede omschrijving van het doel en de doelgroep, en een registratiesysteem waarin de individuele voortgang van deelnemers kan worden bijgehouden (Boonstra & Hermens, 2011a).

Figuur 1. Klosstraat Hillesluis, 2013 (foto Karin en Christa)

Hoofdstuk 2 Verantwoording onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksmethoden welke zijn gebruikt tijdens het onderzoek, worden beschreven. In principe zijn we uitgegaan van de opzet zoals beschreven in het onderzoeksdesign. Gedurende de uitvoering zijn er aanpassingen gedaan als gevolg van voortschrijdend inzicht in mogelijkheden en beperkingen. In dit hoofdstuk willen wij hierover verantwoording afleggen.

2.1 Kwalitatief onderzoek

Het onderzoek heeft een kwalitatieve benadering, omdat de onderzoekseenheden in de eigen context zijn onderzocht. Binnen deze benadering kan ons onderzoek als ontwerponderzoek getypeerd worden. De onderzoeksactiviteiten hebben als doel een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het project GOAL!, een sportinterventie. Het onderzoek heeft zich op de eerste fase van 'ontwerponderzoek' geconcentreerd: het beschrijven, inventariseren en analyseren. Hieruit volgt advies (ontwerpeisen) ten aanzien van de verdere implementatie van het project GOAL! (Migchelbrink, 2008; Van der Donk en Van Lanen, 2012).

2.2 Onderzoekseenheden

Voor de selectie van de onderzoekseenheden hebben we een aantal criteria opgesteld en gebruikt. Voor de professionals geldt dat zij betrokken zijn bij het project GOAL!; dan wel bekend zijn met de doelgroep en/of de wijk Hillesluis. We hebben daarbij het schema uit de bijlage van de onderzoeksopzet als leidraad gebruikt om vanuit zoveel mogelijk invalshoeken informatie te krijgen. We hebben in totaal veertien professionals geïnterviewd in twaalf interviews (zie interviewschema in bijlage vier). Tijdens twee interviews waren twee professionals aanwezig, waardoor deze aangemerkt kunnen worden als groepsinterview.

Wat betreft de jongeren hebben we criteria van leeftijd en woonomgeving gehanteerd: tussen de dertien en achttien jaar; woonachtig in Hillesluis (postcode 3074); en diversiteit in achtergrond. Etniciteit hebben we in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. We hebben drie interviews afgenomen met in totaal zes jongeren. Een van de zes jongeren was eenentwintig jaar en studeert Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Hogeschool Inholland. Hij heeft ons rondgeleid door de wijk (participatieve observatie) en ons geïntroduceerd bij andere jongeren. Omdat hij voor het onderzoek een toegevoegde waarde bleek, hebben we hem uiteindelijk ook geïnterviewd en zijn visie verwerkt. Naast deze jongere en zijn broer (CSG Calvijn-Vreewijk, havo) en vriend van zestien (IBN Galdoun, vmbo) hebben wij twee meiden geïnterviewd van dertien (LMC Veenoord, vmbo) en zeventien jaar (LMC Pro Huismanstraat, Praktijkonderwijs). Het eerste interview met een jongere vond plaats met een jongen van zestien jaar (Zuiderparkcollege, vmbo) die begeleiding krijgt van FlexusJeugdplein. De visie van de zes jongeren is meegenomen in het onderzoek. Maar, gezien het beperkte aantal dat is geïnterviewd, zijn deze interviews indicatief van aard en kunnen er geen algemeenheden uit worden geconcludeerd.

De derde onderzoekseenheid was 'Hillesluis'. Deze wijk telt 11.430 inwoners en bestaat uit vier kleinere buurten: de Slaghekuurt, de Walravenbuurt, de Riederbuurt Noord en de Riederbuurt Zuid. De buurten worden van elkaar gescheiden door singels, tramsporen en verkeerswegen. De buitengrens van de wijk Hillesluis ligt deels aan het treinspoor Rotterdam-Dordrecht. De overige begrenzingen van

de wijk zijn doorgaande verkeerswegen (Deelgemeente Feijenoord, 2010a; Gemeente Rotterdam, 2011; Rotterdam straatinfo, 2013).

2.3 Gegevensverzameling

De keus voor dataverzameling bepaalt bij kwalitatief onderzoek het perspectief. Wij hebben gebruik gemaakt van drie verschillende soorten methoden van gegevensverzameling: bronnenstudie, interviews en participerende observaties.

Bronnenstudie

Voor de bronnenstudie hebben we geschreven data gebruikt (literatuur, beleidsdocumenten, indexen, krantenberichten). Met hulp van Google (Scholar), de databank van de mediatheek van de Hogeschool Rotterdam, het Centrum voor Onderzoek en Statistiek, en via het netwerk binnen GOAL! hebben we relevante literatuur verzameld en geanalyseerd. In bijlage drie staan de zoektermen vermeld die we daarvoor hebben gebruikt. Ook hebben we beeldmateriaal bekeken over de wijk Hillesluis, de sociale jeugdprofessionals en jongeren. Voor een overzicht hiervan, verwijzen wij naar de referentielijst. De informatie uit de bronnenstudie heeft de basis gevormd voor de topiclijsten bij de interviews (zie bijlage vier), daarbij hebben we de data gebruikt bij het beantwoorden van de (deel)vraagstelling.

Interviews

Bij het afnemen van interviews hebben we gekozen voor de open interviewmethode, omdat we het perspectief van verschillende personen op het onderwerp 'sport(participatie) en jongeren in Hillesluis' wilden achterhalen. Vanwege het halfgestructureerde karakter van de interviews, was er ruimte voor de beleving en ervaring van de geïnterviewde. Naast individuele interviews hebben we ook vier groepsinterviews uitgevoerd. Twee interviews met twee jongeren, en twee met professionals.

De eerste interviews vonden plaats met professionals. Vervolgens hebben wij de jongeren geïnterviewd. Tijdens de in gang gezette verwerking en analyse van de tot dan toe verzamelde gegevens, zijn nog twee interviews, waarvan een groepsinterview, met professionals afgenomen. Deze interviews hadden een ander karakter, de professionals kregen van tevoren de interviewvragen toegestuurd. Het doel van deze twee interviews was om de al eerder verzamelde gegevens te verifiëren en tot verdieping te komen ten behoeve van de analyse. Bij alle interviews waren beide onderzoekers aanwezig en verliep het interview aan de hand van een vooraf opgestelde topiclijst. Aan de topiclijst voor de jongeren is na het eerste interview een topic toegevoegd: de visie op de wijk.

Alle personen hebben wij individueel benaderd via e-mail en/of telefonisch contact, op basis van de vooraf bepaalde criteria. Hiermee is het een gerichte steekproef. We hebben de sneeuwbal methode toegepast door gebruik te maken van het netwerk van het project GOAL!; door aan geïnterviewden te vragen of zij ons bij andere informanten of respondenten wilden introduceren; en door gebruik te maken van het netwerk dat mevrouw A. Bergsma (bestuurder en vrijwilliger bij Sportpeeltuin Hillesluis) ons heeft aangereikt tijdens de verkennende fase van het onderzoek (Mortelmans, 2007; Migchelbrink, 2008; Van der Donk & Van Lanen, 2012). Gedurende het hele onderzoek heeft de Sportspeeltuin Hillesluis gefungeerd als huiskamer waar wij op bezoek konden komen en bezoek mochten ontvangen om interviews af te nemen.

Participerende observaties

Tot slot de derde dataverzamelmethode, participerende observaties. Tijdens het onderzoek zijn we op vele momenten in Hillesluis aanwezig geweest. De meeste van deze momenten zijn ongestructureerd verlopen. Ons doel was om de wijk te leren kennen door aanwezig te zijn. Het zou in onze beleving drempelverhogend werken om in contact te komen met het aanwezige publiek als wij rond zouden lopen met een notitieblok om aantekeningen te maken.

De ongestructureerde observaties vonden plaats voor of na interviews in Hillesluis, tijdens een wandeling met onze onderzoeksbegeleider door de wijk, tijdens een debat in de Hogeschool InHolland met jongeren uit de deelgemeente Feijenoord, en tijdens de setup-bijeenkomst van het project GOAL! Eén participerende observatie is gestructureerd verlopen, en daarvan is een verslag gemaakt. Doordat niet alle observaties gestructureerd zijn verlopen, kunnen er geen conclusies uit worden getrokken. De signalen die wij hebben ontvangen zijn wel terug te lezen in het verslag.

De hiernavolgende deelparagrafen zullen per deelvraag ingaan op de gegevensverzameling.

2.3.1 Deelvraag 1

Wat zijn de demografische kenmerken met betrekking tot jongeren in de leeftijd van 13 tot 18 jaar in de wijk Hillesluis en wat zijn de fysieke, economische, sociale en veiligheidsgegevens van de wijk Hillesluis?

De beantwoording van deze deelvraag heeft geleid tot de wijkscan. Enerzijds is een bronnenstudie uitgevoerd (zie bijlage drie) in literatuur, beleidsdocumenten, en bij het Centrum voor Onderzoek en Statistiek. Na deze verzameling, beschikten we over zowel kwantitatieve gegevens (sociale- en veiligheidsindex) als kwalitatieve gegevens (beeldopnamen van de wijk). Naast de bronnenstudie, hebben open interviews plaatsgevonden met de wijkagent van Hillesluis, de gebiedsregisseur en met twee beleidsadviseurs van de deelgemeente Feijenoord.

2.3.2 Deelvraag 2

Welke (sociale) voorzieningen zijn er voor jongeren in de wijk Hillesluis?

Deelvraag twee richt zich op de sociale voorzieningen voor jongeren. Deze vraag is beantwoord door alle geïnterviewden (jongeren en professionals). Hen is tijdens interviews specifiek gevraagd naar de sociale voorzieningen voor jongeren. Verderop in het onderzoeksverslag is het resultaat hiervan weergegeven. Vanwege de ondoorzichtigheid van hoe al deze voorzieningen zich tot, en met elkaar verhouden, is het bij een opsomming van de geïnterviewden gebleven.

2.3.3 Deelvraag 3

Wat interesseert jongeren uit Hillesluis op het gebied van sport, zodat hun sportparticipatie vergroot kan worden?

Naast bronnen- en beeldmateriaal, zijn zes jongeren gevraagd naar hun interesse in sport en hun visie op sport en hun wijk tijdens drie interviews. De jongeren hebben we gevonden met hulp van een professional van FlexusJeugdplein, via een (oud) TOS-medewerker, en via een jongere zelf. Ook de interviews met de professionals en de participerende observaties, een wandeling met een jongere door Hillesluis, de ontmoeting met een groepje voetballende jongens op het Cruyff Court, en het bijwonen

van een debat in de Hogeschool Inholland hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het beantwoorden van de vierde deelvraag.

Zoals al genoemd in paragraaf 2.2 zijn de zes jongeren die wij hebben gesproken indicatief, vanwege het beperkte aantal die we hebben gesproken. Desondanks zijn de interviews van waarde geweest voor ons onderzoek. Enerzijds vanwege de criteria die wij hebben gehanteerd voor de gerichte steekproef. Anderzijds hebben we dankzij de diepte-interviews waardevolle informatie kunnen verzamelen. De interviews hadden een persoonlijk karakter door de vertrouwde omgeving waarin zij plaatsvonden, of door de aanwezigheid van bekenden (gezinscoach, TOS-medewerker). Met deze benadering zijn we tot diepgang gekomen, en hebben de jongeren ons hun persoonlijke visie kunnen vertellen over de onderwerpen die wij hen voorlegden. Deze diepgang hadden we bijvoorbeeld via het verspreiden van vragenlijsten niet kunnen bereiken. Vanwege het tijdsaspect, is het bij zes jongeren gebleven.

2.3.4 Deelvraag 4

Welke factoren dragen bij aan het al dan niet vergroten van de sportparticipatie onder jongeren volgens de visie van sociale jeugdprofessionals?

Op basis van een bronnenstudie naar de rol van professionals op het gebied van sportparticipatie en jongeren is een topiclijst samengesteld voor de interviews. Wij wilden professionals uit alle 'niveaus' van ons schema (zie bijlage vier) te spreken krijgen. Het is niet gelukt een professional op bestuurlijk niveau te interviewen, wij hebben geen reactie ontvangen op ons verzoek. In de periode dat het onderzoek heeft plaatsgevonden is de deelgemeenteraad afgetreden. In plaats daarvan hebben wij gesproken met twee beleidsadviseurs van de deelgemeente Feijenoord.

2.3.5 Deelvraag 5

Welke belemmerende en werkzame factoren van maatschappelijke sportinterventies zijn relevant voor de interventies in Hillesluis?

Voor het beantwoorden van de laatste deelvraag zijn vier interventies, op basis van literatuuronderzoek, op de volgende selectiecriteria geselecteerd: Ten eerste moest de interventie gericht zijn op jongeren in de leeftijd van dertien tot negentien jaar; ten tweede diende de interventie in een enigszins vergelijkbare omgeving uitgevoerd te worden (stedelijk, 'aandachtswijk'); ten derde zochten wij naar interventies met een structureel karakter met professionele begeleiding; en tot slot was de beschikbaarheid van een evaluatierapport een voorwaarde voor de selectie.

Vervolgens zijn de vier geselecteerde sportinterventies geanalyseerd. De analyse hebben we uitgevoerd met behulp van de begrippen sociaal kapitaal, en de psychologische basisbehoeften (autonomie, verbondenheid en competentie), waarna opnieuw een selectie is gemaakt van relevante gegevens. Tot slot hebben we op basis van de analyse van de vier interventies succes- en belemmerende factoren op het gebied van de twee begrippen beschreven. Ze zijn namelijk mede bepalend voor de manier waarop inhoud gegeven kan worden aan een sportinterventie in Hillesluis.

2.4 Resultaatverwerking / data-analyse

Nadat de gegevensverzameling was afgerond, zijn de resultaten verwerkt. Voor het verwerken van de gegevens uit de bronnenstudie zijn zoals genoemd verschillende zoektermen gebruikt. Deze termen vinden hun oorsprong in de deelvragen en het theoretisch kader. De relevante teksten hebben wij telkens in groeidocumenten opgeslagen per onderwerp/deelvraag en gebruikt bij het schrijven van dit verslag.

De verwerking van de interviews heeft als volgt plaatsgevonden. Alle interviews, op één na, zijn opgenomen en letterlijk uitgeschreven. Van de letterlijke weergave is een samenvatting gemaakt op basis van de topics (ook van het niet opgenomen interview is een samenvatting gemaakt op basis van aantekeningen gemaakt tijdens het interview). Deze samenvattingen zijn gelezen en goedgekeurd door de geïnterviewden, soms na toevoeging van gemaakte opmerkingen. Vervolgens hebben we in het Microsoft programma Excel een document aangemaakt waarin de samenvattingen van alle interviews zijn verwerkt. In het Excel bestand hebben we labels gemaakt (zie bijlage vijf) en de relevante fragmenten uit de interviews hier onder 'gehangen'. Uiteindelijk zijn alle interviews samengevoegd. Per deelvraag hebben we de relevante labels geselecteerd en deze tekstfragmenten uitgeprint en op thema gesorteerd. Vervolgens zijn deze thema's verwerkt tot een tekst.

Gedurende het onderzoek hebben we de resultaten regelmatig besproken. Met elkaar, met onze onderzoeksbegeleider en ook enkele malen met de opdrachtgever. Door onze eigen reflectie en de feedback van andere betrokkenen heeft de verwerking en de analyse vanuit verschillende perspectieven aandacht gekregen en heeft het onderzoek de vorm gekregen zoals hier beschreven.

2.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Bij een onderzoek is het belangrijk dat er vertrouwen bestaat in de inhoud van de resultaten die worden geleverd: de validiteit. Daarnaast moet er aan de verwachting worden voldaan dat de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd degelijk is: de betrouwbaarheid (Migchelbrink, 2008). Om hieraan te voldoen, hebben wij voor ons onderzoek triangulatie toegepast: er is gebruik gemaakt van verschillende soorten bronnen (beeld- en geschreven bronnen), en van verschillende methoden van gegevensverzameling (bronnenstudie, interviews en participerende observatie).

Ondanks bovenstaande, blijft het in onze ogen lastig om de herhaalbaarheid van de meting te garanderen. Dat is te wijten aan het feit dat in dit onderzoek mensen centraal staan. Door openheid van zaken te geven aan alle betrokkenen tijdens het onderzoek, en toevalligheden zoveel mogelijk uit te sluiten kan enige herhaalbaarheid worden gegarandeerd en is het onderzoek transparant. Dit verhoogt de betrouwbaarheid.

WIJKPLAATS

De poorten van de hemel stonden open,
het regende op Hillesluis;
de mensen kwamen straatarm aangedropen,
en vonden hier een beter huis,

Uit Zeeland en Marokko kwamen wij,
uit Brabant en Turkije, zij aan zij...

Het Colosseum was een strijdtoneel,
maar het is nu ons speelterrein,
waar alle mensen meer dan welkom zijn,
al zijn het er ook nog zo veel.

De Club van Zuid had hier allang haar thuis,
maar de Moskee is er pas bijgezet;
de grootste kuip, de hoogste minaret
nu schijnt de zon op Hillesluis...

ARIE VAN DER ENT

Hoofdstuk 3 De Wijkscan: Hillesluis onder woorden

Zoals in hoofdstuk één is beschreven, is de situatie, de context, waarin een (sport)interventie wordt uitgezet medebepalend voor de manier waarop deze ontwikkeld kan worden. Het project GOAL! vindt plaats in Hillesluis. Dit hoofdstuk zal de wijk Hillesluis onder woorden brengen. Woorden van bewoners, professionals en beleidsmakers.

Hillesluis is een wijk waar de afgelopen jaren de achterstand ten opzichte van Rotterdam is toegenomen (Spierings & Meeuwisse, 2012). Op het gebied van zowel sociaal, veiligheid en inkomen laat Hillesluis een negatieve ontwikkeling zien ten opzichte van 2008, het jaar waarin de eerste peiling is gedaan voor onderzoek van de Hogeschool Rotterdam en het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) naar de waardeontwikkeling in een wijk.

Onderliggende wijkscan laat zien hoe het er op dit moment voor staat in de wijk wat betreft eerdergenoemde gebieden.

3.1 Algemeen: het in beeld brengen van de wijk

Om de wijk te kunnen beschrijven zijn verschillende methoden gebruikt. Veel gegevens over de wijk Hillesluis zijn te vinden als data in geschreven vorm, met name op internet. Bij het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)² is gevraagd om specifieke cijfers. Deze data waren meestal gerangschikt volgens de pijlers van het grotestedenbeleid: sociaal, fysiek, economisch en veilig, welke wij ook zullen gebruiken (behalve de pijler 'economisch') (Spierings & Meeuwisse, 2010). Daarnaast hebben we de interviews gebruikt om de gevonden schriftelijke gegevens aan te vullen, bevestigen of weerleggen. Verder worden ook de observaties en indrukken van de onderzoekers zelf meegenomen.

Actualiteiten in Hillesluis

Hillesluis heeft een stigma, er wordt veel over geschreven in negatieve zin (wijkagent).

In bovenstaande paragraaf is kort toegelicht welke methoden zijn gebruikt en hoe te werk is gegaan om tot de gegevensverzameling te komen voor de wijkscan. Tijdens de gegevensverzameling vonden ontwikkelingen plaats die niet direct van invloed zijn op de gegevens, maar die wel indirect effect hebben op het onderzoek naar, over en in de wijk. Het gaat dan om landelijke en politieke ontwikkelingen en trends.

Ten eerste is er sinds 2007 de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Deze wet moet er voor zorgen dat burgers en lokale overheden meer verantwoordelijkheden krijgen en nemen. Participatie en actief burgerschap zijn het doel. Ook in Hillesluis beïnvloedt deze wet bepaalde ontwikkelingen. Zo is het feit dat jongeren zélf actie moeten ondernemen om activiteiten te organiseren, hier een voorbeeld van. Ten tweede, en hierop aansluitend, is er de huidige ontwikkeling van de gedachte achter de pedagogische civil society. Binnen dit gedachtegoed gaat het om het samen opvoeden van kinderen in de buurtomgeving. Belangrijk is de samenwerking tussen en met burgers, al dan niet in combinatie met overheden en bedrijven. Ook kinderen en jongeren zelf kunnen hier een

---

² Centrum voor Onderzoek en Statistiek, sinds begin 2013 onderdeel van het RSO dienstencentrum Onderzoek en Business Intelligence.

aandeel in hebben (Houten & Winsemius, 2010; Broeders, Broenink, Duijvestijn, Fransen & Wolswinkel, 2012). Tot slot speelt de ontwikkeling van het project GOAL! mee. Dit is de opdrachtgever van het onderzoek en heeft de sportieve invalshoek mede bepaald.

Naast bovenstaande ontwikkelingen, staan Hillesluis en de deelgemeente Feijenoord waar Hillesluis onder valt, regelmatig in de belangstelling in de (landelijke) politiek en media. Hillesluis valt namelijk op gemeentelijk niveau onder de noemer 'focuswijk', en landelijk is het een 'Vogelaarwijk'. Dit betekent dat er speciale aandacht is voor de wijk in de vorm van bepaald beleid. Dit beleid is gericht op de bestrijding van maatschappelijke problemen en de verbetering van de positie van de wijkbewoners (Siesling, Jacobs & Moors, 2011).

Naast deze politieke aandacht voor Hillesluis, is het afgelopen jaar (de deelgemeente) Feijenoord verschillende malen in het nieuws geweest. Zo is begin juli 2013 het bestuur van de deelgemeente opgestapt na het verschijnen van een rapport over vriendjespolitiek en politieke intimidatie (Huiskamp, 2013). Daarnaast kwam de middelbare school IBN Ghaldoun in het nieuws na berichten, welke later werden bevestigd, over diefstal van examens en het verspreiden ervan (ANP, NOS & Prins, 2013).

Dergelijke ontwikkelingen en belangstelling, positief of negatief, beïnvloeden niet alleen de onderzoekers, maar ook de manier waarop bewoners en professionals kijken naar hun wijk. Daarom is het van belang hiervan op de hoogte te zijn.

Tot slot

Als in dit onderzoek gesproken wordt over Hillesluis gaat het om de sociaalgeografische indeling die de gemeente Rotterdam hanteert. Voor bewoners hoeft deze indeling niet te gelden. Uit onderzoek van Wassenberg, Arnoldus, Goetgeluk, Penninga en Reinders (2006) blijkt dat voor wijkbewoners zelf, 'de buurt' ongeveer zo groot is als ruim vijf voetbalvelden, ofwel een straal van honderd meter rondom het huis.

3.2 Sociaal: leven in Hillesluis

Hillesluis heeft over het algemeen een gesloten karakter voor buitenstaanders (wijkagent).

De wijk laat zich omschrijven als een dorp, volgens dezelfde wijkagent die tien jaar werkzaam is in Hillesluis: iedereen kent elkaar. Desondanks is Hillesluis volgens de Sociale Index, waarmee vier aspecten van sociale kwaliteit gemeten wordt (leefomgeving, capaciteiten, meedoen en sociale binding), een probleemwijk. De problemen zoals die in de Sociale Index beschreven staan, concentreren zich met name op het gebied van taalbeheersing, binding met de wijk en inkomen (Gemeente Rotterdam, 2012b; wijkagent, interview, 14 juni 2013).

Dat taal een probleem is in de wijk zou te maken kunnen hebben met het feit dat negentig procent van de huidige gezinnen en jongeren een migratie achtergrond hebben. Een andere mogelijke oorzaak ligt in het gegeven dat het opleidingsniveau in Hillesluis relatief laag is in vergelijking met Rotterdam (Deelgemeente Feijenoord, 2010a).

Wat betreft de huisvesting in de wijk heeft Hillesluis sinds 2012 te maken met een negatief migratiesaldo, ondanks pogingen om het woningbestand op te knappen (zie paragraaf 3.3). Dit betekent dat meer mensen de wijk verlaten dan dat er vestigen (Gemeente Rotterdam, 2011; Deelgemeente Feijenoord, 2010b; wijkagent, interview, 14 juni 2013). Het negatieve migratiesaldo wordt veroorzaakt door verhuizingen uit Hillesluis naar andere buurten in Rotterdam. De mensen die wel de wens hebben

om te verhuizen, maar gedwongen in de wijk blijven vanwege beperkte (financiële) mogelijkheden, zijn vaak meer ontevreden over hun wijk. De binding van de mensen die blijven wordt dan dus negatief beïnvloed (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2009).

In *Wijken van Waarde* (Spierings & Meeuwisse, 2012) valt te zien dat het inkomen in Hillesluis ten opzichte van 2010 twee procent is gedaald. Dit betekent dat het verschil in inkomen tussen Hillesluis en Rotterdam verder is toegenomen in negatieve zin. Volgens de *Feitenkaart Inkomensgegevens op deelgemeente- en buurniveau 2010* (Gemeente Rotterdam, 2012a) heeft ruim 63% van de bevolking van Hillesluis een besteedbaar inkomen dat tot de laagste inkomenscategorie hoort. Voor de deelgemeente Feijenoord ligt dit percentage op 61% en voor Rotterdam is dit 53%. Ruim een kwart van de inwoners in de deelgemeente Feijenoord leeft van een inkomen onder de armoedegrens. Deze grens is gebaseerd op de beleidsmatige inkomensgrens, die is afgeleid van het wettelijk bestaansminimum, zoals bepaald door de politiek. Deze grens wordt vastgesteld door het CBS.³ Het gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen voor Rotterdam bedroeg in 2010, 29.300 euro per jaar. In de deelgemeente Feijenoord lag dit inkomen op 25.400 euro, terwijl het in Hillesluis 24.100 euro bedroeg (Gemeente Rotterdam, 2012a).

Naast een relatief laag gemiddeld inkomen, ligt het percentage werkzoekenden in Hillesluis hoger dan het gemiddelde in Rotterdam. Op 1 januari 2013 is 14,8% van de bevolking tussen 15 en 64 jaar in Hillesluis geregistreerd werkloos, wat nagenoeg overeenkomt met het gemiddelde van de deelgemeente Feijenoord (14,9%). Voor Rotterdam ligt het percentage lager, op 10,5% (COS, persoonlijke communicatie, 13 september 2013).

Opgroeien en opvoeden in de wijk

De gezinnen die woonachtig zijn in Hillesluis verblijven vaak in kleine woningen. Doordat de gezinnen relatief groot zijn, speelt veel van het leven zich buiten af en is de diversiteit van de wijkbewoners direct zichtbaar (Deelgemeente Feijenoord, 2010b). Deze manier van 'buiten leven' in een buurt wordt in *'De Grote Woontest'* ook wel getypeerd als de 'gele leefstijl'⁴. Deze leefstijl houdt in dat bewoners waarde hechten aan sociale contacten in hun directe omgeving, er is sprake van een sterke groepsoriëntatie, en dat er behoefte is aan voorzieningen op loopafstand: scholen, winkels en speelvoorzieningen (Gemeente Rotterdam, 2011).

In de visie van een beleidsmedewerker van de deelgemeente, de wijkagent en een jongerenwerker van het Stedelijk Team Jongerenwerk (STJ), bestaat er onder een deel van de gezinnen een kloof tussen het gezag binnenshuis en het gezag daarbuiten. Binnen de muren van de gezinswoning zijn de ouders 'de baas'. Daar moet naar hen worden geluisterd. Zodra kinderen of jongeren de voordeur achter zich dicht trekken en de straat op gaan, lijkt dit ouderlijk gezag te verdwijnen. Er zijn signalen dat ouders hun kinderen buiten weinig in de gaten houden waardoor ze niet weten met wie de kinderen omgaan en waar zij zich bevinden. De wijkagent merkt in de praktijk dat sommige ouders een houding aannemen waarbij zij uitgaan van zijn autoriteit of de autoriteit van school. Problemen die buitenshuis plaatsvinden, moeten door school of politie worden opgelost. Een gevolg van deze mentaliteit onder ouders is dat kinderen onvoldoende voorbeelden krijgen van gewenst gedrag, en ander, ongewenst, gedrag makkelijker overnemen (wijkagent, interview, 14 juni 2013; ambulant jongerenwerker STJ,

---

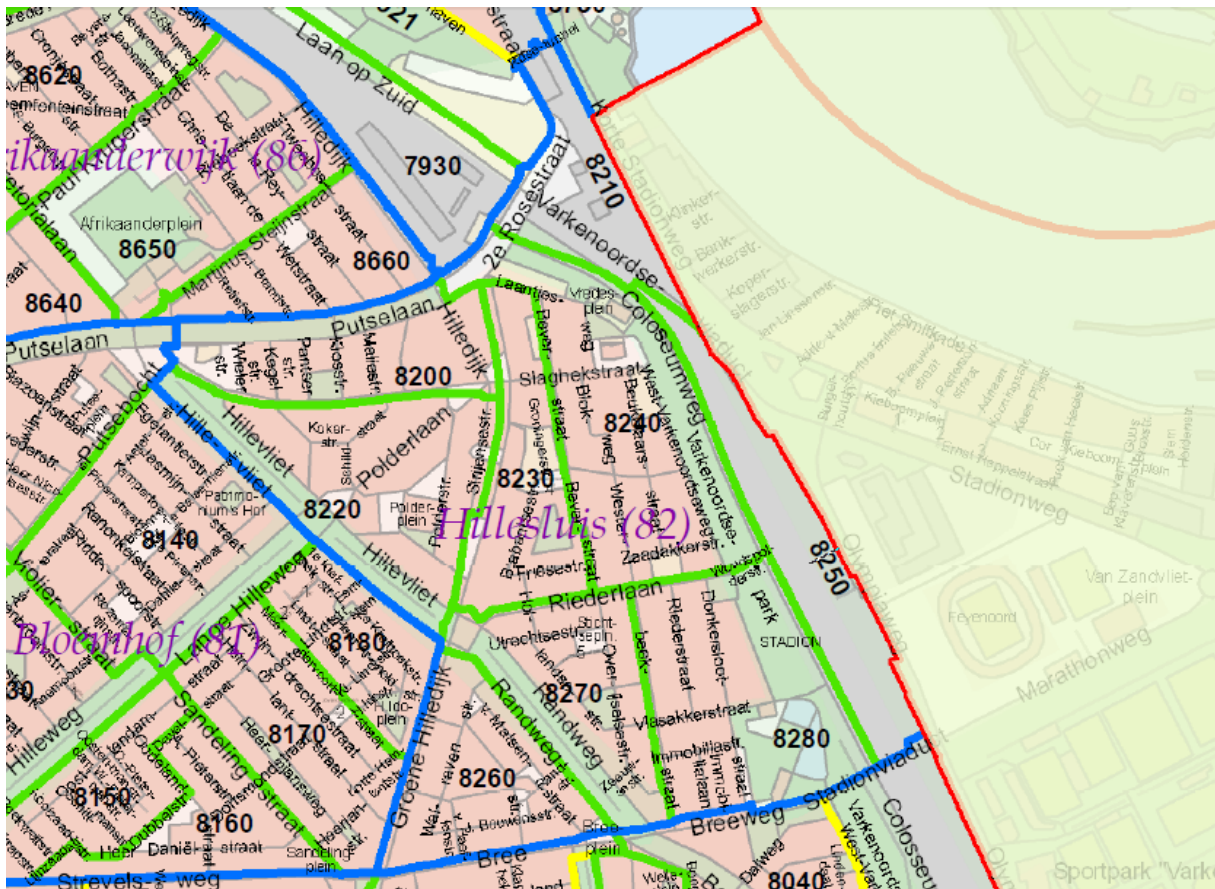
³ Centraal Bureau voor de Statistiek (2012). *Armoedesignalement 2012*.

⁴ Naast de gele leefstijl, is er de rode, blauwe en groene leefstijl met elk specifieke kenmerken (Deelgemeente Feijenoord, 2010b).

interview, 11 november 2013; beleidsadviseur sociaal deelgemeente Feijenoord, interview, 18 november 2013).

3.3 Fysiek: het leven ingericht

Hillesluis, een dichtbebouwde wijk, kent vier buurten: Riederbuurt Noord (8230, 8240) en Zuid (8270, 8280), de Slaghekuurt (8200, 8220) en de Walravenbuurt (8260). Het West-Varkenoordse park (8250) ligt aan de rand van de wijk en is voor de bewoners van de Riederbuurten goed te bereiken. Drukke wegen, trambanen en singels doorkruisen de wijk en creëren barrières tussen de buurten (Deelgemeente Feijenoord, 2010a).

Figuur 3. Territoriale Indeling Rotterdam Feijenoord. Uit Gemeentewerken Rotterdam afdeling landmeten, 2011.

In beleid van gemeente en woningcorporatie krijgen de woningvoorraad en vernieuwing van de buitenruimte veel aandacht. Zo zijn in de Riederbuurt-Noord de afgelopen jaren veel renovatie- sloop- en nieuwbouwplannen uitgevoerd, waaronder de zogenaamde klushuizen. Daarmee wil Hillesluis nieuwe bewoners aantrekken (Gemeente Rotterdam, 2011). Maar door de goedkope woningvoorraad blijft Hillesluis aantrekkelijk voor huishoudens met een laag inkomen. Daarnaast heeft Hillesluis te maken met Oost-Europese arbeidsmigranten die zich tijdelijk huisvesten en weinig binding hebben met de wijk. Toch blijft Hillesluis bij zijn ambitie om de 'sociale stijgers' in de wijk te houden. De veronderstelling is namelijk dat sociale stijgers als rolmodel zouden kunnen fungeren voor andere wijkbewoners. Daarom is de afgelopen jaren beleid ontwikkeld gericht op de buitenruimte, de sociale

problematiek en de ondersteuning van sociale stijgers (Deelgemeente Feijenoord, 2010b, p.11, p.42; Wittebrood & Permentier, 2011, p.55; wijkagent, interview, 14 juni 2013).

Openbare ruimte

In de voorgaande paragraaf is geschreven over de oorzaak voor het redelijk intensief gebruik van de buitenruimte: de kleine woonoppervlakte van gezinswoningen, vaak minder dan 85m². Om deze reden fungeert de buitenruimte (de pleinen) voor veel mensen als een 'verlengstuk' van de eigen woning. Dit intensieve gebruik leidt ertoe dat verschillende groepen met elkaar concurreren om het gebruik ervan. In zo'n geval geldt het recht van de sterkste. Dus worden pleinen door sommigen ontweken vanwege de slechte sfeer, onveilige omgeving, angst voor vervelende situaties, maar ook doordat de inrichting niet aansluit bij de behoeften (Gemeente Rotterdam, 2011; Deelgemeente Feijenoord, 2010b, p.11; Desmet & Soure, 2008).

Vanwege bovenstaande heeft Hillesluis plekken in de openbare ruimte met bepaalde functies. Zo functioneert bijvoorbeeld het Stichtseplein sinds enkele jaren als familieplein. Op het plein kan gevoetbald worden en onder andere TOS organiseert activiteiten. Kinderen van twaalf jaar en ouder worden gemotiveerd gebruik te maken van het Cruyff Court, waar ook sportactiviteiten onder begeleiding georganiseerd worden, maar, waar tevens zelf-georganiseerde voetbalpartijen mogelijk zijn. Op het Brabantseplein ligt een basketbalveld waar bewoners deze sport kunnen beoefenen (Deelgemeente Feijenoord, 2010b; Van de Wal, Müller & Gijsbers, 2009).

Figuur 4. Stichtseplein Hillesluis, 2013 (foto Karin en Christa)

3074

S

PLEIN

Figuur 5. Stichtseplein Hillesluis, 2013 (foto Karin en Christa)

3.4 Veiligheid in Hillesluis

Er zijn camera's van hier tot daar. Je bent net een filmster (Ronnie 'Heinek'n' Helena, NTR, 2008, 21 juni).

In voorgaande paragrafen zijn de sociale en fysieke situatie van Hillesluis beschreven. Een van de problemen in de wijk betreft de veiligheid. De Rotterdamse veiligheidsindex meet de veiligheid in de stad. Deze index komt tot stand op basis van gegevens van politie, brandweer, Roteb én enquêtegegevens van bewoners. Het is dus een combinatie van objectieve, meetbare gegevens, én de meningen en gevoelens van burgers omtrent veiligheid. Met een score van 4,8 wordt Hillesluis als 'probleemwijk' getypeerd. Deze typering geldt als de op een na slechtste. De deelgemeente Feijenoord scoort een 6,1 en is daarmee een 'aandachtswijk'. Rotterdam als geheel wordt als 'veilig' getypeerd (Gemeente Rotterdam, 2012c).

Het is gewoon als je zegt, ik kom uit Hillesluis of ik kom uit Rotterdam Zuid dan is het een beetje op afstand, dan worden ze al gelijk bang. Jullie [onderzoekers] misschien lopen ook hier langs, ik weet niet of jullie bang worden? (jongere, 21 jaar).

De rustige, brede straten met portiek- en galerijwoningen, de vele pleinen met speelplekken voor kinderen lijken de negatieve waardering wat betreft de veiligheid⁵ te verhullen voor een buitenstaander. Bewoners ervaren gevoelens van onveiligheid en zij ondervinden overlast van onder andere vervuiling, zo blijkt niet alleen uit de veiligheidsindex, maar ook uit de gesprekken met de wijkagent en gebiedsregisseur⁶, en uit een beeldopname van de stadsmarinier van Hillesluis⁷. Daarbij voelen bewoners zich onveilig door de aanwezigheid van jongeren op de pleinen of straathoeken bij coffeeshops en cafés. Buurtbewoners geven aan last te hebben van jongeren die schreeuwen, ruziemaken en muren bekladden. Ook de groepsleider van College Hillesluis (zie pagina 39) geeft aan dat jongeren snel worden aangezien voor drugsdealers of –gebruikers als zij, met pet, op een plein zitten. Zelf heeft hij ervaren dat dit omgebogen kan worden door jongeren te laten klussen of trainen in de wijk. Buurtbewoners reageren positief en brengen zelfs koekjes en limonade (groepsleider College Hillesluis, 2 april, 2013; wijkagent, interview, 14 juni 2013; Deelgemeente Feijenoord, 2010b).

Een van de bewoners, een man van middelbare leeftijd, benoemt de 'teringzooi' in de wijk. "Niet dat het niet wordt opgeruimd, maar in korte tijd is het weer een 'teringzootje'" (UCee@Hillesluis, 2012, 5 juli).

Aanpak

De aandacht op het gebied van veiligheid is gericht op het beperken van overlast. Om specifiek de jeugdoverlast tegen te gaan worden de jongeren gevolgd met hulp van de groepsaanpak en de

---

⁵ Hieronder vallen de categorieën: "diefstal, drugsoverlast, geweld, inbraak, overlast, schoon en heel, tevreden met eigen buurt, vandalisme en verkeer" (Gemeente Rotterdam, 2012c).

⁶ De deelgemeente Feijenoord bestaat uit acht wijken en deze hebben ieder hun eigen gebiedsregisseur. De gebiedsregisseur is het aanspreekpunt voor alle bewoners, professionals en (zelf)organisaties uit de wijk (gebiedsregisseur Hillesluis, interview, 17 juni 2013).

⁷ De stadsmariniers zijn "superambtenaren speciaal door het college van burgemeester en wethouders aangesteld om de hardnekkige veiligheidsproblemen in bepaalde gebieden op te lossen." In de deelgemeente Feijenoord is Marcel van de Ven de stadsmarinier. Hij wordt ingezet in wijken waar de veiligheidsscore 6 of lager is (Gemeente Rotterdam, 2013a, Stadsmarinier: wat is dat?, para. 2).

Deelgemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak (DOSA)⁸. Op plekken waar overlast gevende groepen zich ophouden, houden de politie en particuliere beveiligers extra toezicht. Ook worden de moeilijk bereikbare jongeren door de politie, de jeugdconsul⁹ en DOSA aangesproken. Door een (toekomstige) uitbreiding van het activiteitsaanbod voor jongeren hoopt men ook dat de problemen minder worden zo valt in de *Gebiedsvisie Midden 2011- 2014* te lezen (Deelgemeente Feijenoord, 2010a; Deelgemeente Feijenoord, 2010b; Gemeente Rotterdam, 2012c; gebiedsregisseur Hillesluis, interview, 17 juni 2013; wijkagent, interview, 14 juni 2013; Werken aan een beter Hillesluis, 2011, 22 november).

Volgens de stadmarinier kunnen door een gerichtere sociale controle de ‘rotzakken’ aangepakt worden. Om dit te bereiken is het belangrijk dat er informatie uit de wijk komt. Daarvoor is vertrouwen nodig van bewoners zodat zij zaken durven te melden. Vervolgens is een goede interpretatie van deze informatie van belang (Werken aan een beter Hillesluis, 2011, 22 november).

In het gesprek met de wijkagent maakt hij duidelijk dat hij door zijn buurt-/ wijkgerichte aanpak onder andere een preventieve rol heeft. Zo brengt hij de groepen zeven en acht van de basisscholen ieder jaar een bezoek om themalessen te geven. Deze kinderen kennen de wijkagent, en ook als ze ouder zijn blijven ze hem groeten op straat. Ze denken dat hij hen kent en dit kan helpen bij het aanspreken van deze jongeren, maar ook bij het ontvangen van informatie uit de wijk.

De meeste mensen zien Hillesluis als een probleemwijk, terwijl ik dat eigenlijk niet zo vind. Op sites staat dat Hillesluis een probleemwijk is enzo. Ik denk, volgens mij willen ze daarom geen geld investeren voor activiteiten, omdat het een probleemwijk is (jongere, 16 jaar).

3.5 Sociale voorzieningen

In de praktijk blijkt dat bewoners voor veel voorzieningen, met name sportvoorzieningen, zich richten op hun eigen buurt/wijk (Deelgemeente Feijenoord, 2010b). Deze voorzieningen bieden bewoners niet alleen ondersteuning op bepaalde gebieden, maar het zijn ook plekken waar men elkaar kan ontmoeten. In onderstaande tabel staan de organisaties (voornamelijk in Hillesluis) vermeld die geïnterviewden hebben genoemd en die ‘jongeren’ als doelgroep hebben (Bosveld, Wenneker, Ten Broeke & Slot, 2008).

---

⁸ “Het doel van het DOSA is het tijdig voorkomen van ernstig probleemgedrag, het bestrijden van hinderlijk én overlastgevend gedrag bij jongeren tot 23 jaar in een bepaalde deelgemeente. Het gaat om zware problematiek die de mogelijkheden en de capaciteit van de professional te boven gaat, of er is sprake van overlast” (Gemeente Rotterdam, 2013b, Doel van Dosa?, para. 1).

⁹ “De jeugdconsul heeft de opdracht crisissituaties in de hulpverlening aan jongeren en gezinnen op te lossen en stagnerende zorgtrajecten weer in beweging te krijgen. De jeugdconsul functioneert hierbij als hoogste escalatieniveau”(Gemeente Rotterdam, 2013c, Jeugdconsul Rotterdam, para. 1).

Tabel 1 Overzicht van sociale voorzieningen en regelingen door geïnterviewden genoemd

VOORZIENINGEN	Niet langer actief	In functie	Soort aanbod
College Hillesluis		X	Jongerenwerk dmv bijbanen
Meidenvilla (De Twern)		X	Meiden en vrouwen, huiswerk-/ studiebegeleiding en andere activiteiten voor vrouwen
Opbouwwerk Sonor	X		Samenwerken met buurtbewoners
Schoolsportvereniging		X	Sportactiviteiten op het Voortgezet Onderwijs buiten schooltijd (niet in Hillesluis)
Sport en Recreatie Gemeente Rotterdam		X	Sport en spel in de wijk
Sportspeeltuin, Cruyff Court		X	Sport, spel, buurthuisfunctie
Sportvereniging Silent Dragon		X	Boksschool
Stedelijk Team Jongerenwerk		X	Gericht jongerenwerk vanuit deelgemeente
Stereo	X		Buurthuis
Stichting Atlas Feijenoord		X	Activiteiten, onder andere voor jeugd tot 18 jaar
Stichting DOCK		X	Ambulant jongerenwerk
Stichting Nida		X	Projecten en activiteiten voor jongeren, ouderen en minderheden.
TOS		X	Sport, spel, kinderen, jongeren
Wijkgebouw het Ravennest		X	Buurthuis, werkplek DOCK
REGELINGEN	Niet langer actief	In functie	Soort aanbod
Jeugd sportfonds		X	Maximaal 225 euro per jaar voor sportdeelname van 4 t/m 17 jaar
Jongeren Bijdrageregeling		X	Tot 2.000 euro voor organiseren van activiteit
OVERIG	Niet langer actief	In functie	Soort aanbod
Jeugdraad Feijenoord		X	Adviseren deelgemeente door jongeren

Hillesluis telt zeven basisscholen (brede scholen), maar ook bevinden zich er kinderdagverblijven, voorscholen en een wijkgebouw, 'Het Ravennest'. Deze hebben een spilfunctie in de buurt. Sinds mei 2013 is de multifunctionele accommodatie én vmbo-school 'De Wielslag' in gebruik op de grens met de wijk Bloemhof. Onderwijsinstellingen in een wijk zijn van grote waarde, zeker als daarnaast ook werkgelegenheid aanwezig is in de wijk. Kinderen en jongeren zien dan waarvoor zij naar school gaan (Tordoir, zoals geciteerd in Spierings & Meeuwisse, 2008).

De deelgemeente verstrekt voornamelijk subsidies op het vlak van Welzijn, zoals het jongerenwerk, kinderwerk, en TOS. Als gevolg van de bezuinigingen en de verschuiving in de werkwijze, is binnen de hele maatschappelijke ondersteuning het aanbod gedaald en veranderd (gebiedsregisseur Hillesluis, interview, 17 juni 2013). Hierdoor bestaat er een grotere kans dat organisaties binnen relatief korte tijd weer vervangen worden door andere 'nieuwe' organisaties.

In de *Kindvriendelijke Wijkscan* van Hillesluis (Gemeente Rotterdam, 2011) blijkt dat onder de bewoners het gevoel heerst dat er voldoende wijk- en buurt accommodaties zijn, op de Slaghekuurt na. Vooral de kleine voorzieningen voor het dagelijks gebruik zijn voldoende aanwezig. De grotere voorzieningen als het ziekenhuis, sportvelden en zwembad liggen erbuiten. In de Riederbuurt Zuid bevinden zich het Cruyff Court, de bewaakte sportspeeltuin en een kinderboerderij. Deze voorzieningen worden door bewoners uit Hillesluis en daarbuiten gebruikt.

3.5.1 Voorzieningen voor jongeren

De laatste tijd is de aandacht voor jongeren in de wijk echt op laag niveau. Er is bijna geen aandacht meer. Misschien op papier, daar is het zeker wel. Dan wordt er ook samengewerkt op papier, en op papier wordt dit gedaan. Maar geloof me, in realiteit is dat helemaal niet waar (jongere, 21 jaar).

Zowel uit de beleidsstukken (Gemeente Rotterdam, 2011; Deelgemeente Feijenoord, 2010b) als uit de gesprekken met professionals en jongeren blijkt dat er ontoereikende voorzieningen zijn in Hillesluis voor jongeren. Toch zijn er voor de jeugd zo'n 27 instanties in Hillesluis actief volgens de wijkagent, en ook de jongerenwerker bevestigt dat er veel organisaties voor jongeren actief zijn. Maar plekken als Stereo en het Ravennest waar jongeren voorheen welkom waren, zijn wegbezuinigd of niet langer gericht op jongeren. Er is geen ruimte meer waar jongeren naar toe kunnen en waar ze zich kunnen ontspannen. Dit terwijl de gebiedsregisseur in de *Kindvriendelijke wijkscan* aangeeft dat *“in dichtbevolkte stadswijken met veel jongeren het functioneren van een goed ‘buurt- en jongerenwerk’ van groot belang is voor een prettig leefklimaat in de wijk”* (Gemeente Rotterdam, 2011, p.19). Een van de zestienjarige jongens geeft tijdens het interview aan dat het vroeger leuk was bij Stereo. Hij kon er van alles doen: computeren, voetballen en creatief bezig zijn. Daarnaast vinden zowel jongeren, als wijkagent, en stadsmarinier dat het huidige aanbod niet goed aansluit op de behoeften (Siesling, Jacobs en Moors, 2011; wijkagent, interview, 14 juni 2013; jongen 21 jaar, interview, 14 juni 2013; Werken aan een beter Hillesluis, 2011, 22 november). Hieronder worden een drietal voorzieningen voor jongeren in Hillesluis verder voorgesteld.

Het jongerenwerk

“Jongerenwerkers zijn in staat om door hun netwerk in de wijk het gebruik van pleinen te organiseren” aldus de eerder aangehaalde *Kindvriendelijke wijkscan*. In het buurt- en jongerenwerk moet dan ook geïnvesteerd worden (Gemeente Rotterdam, 2011, p. 19). Momenteel zijn in Hillesluis Stichting DOCK en het Stedelijk Team Jongerenwerk (STJ), in opdracht van de (deel)gemeente Rotterdam, werkzaam. Zij helpen jongeren als ze vragen hebben over bijvoorbeeld werk, opleiding en schulden. Medewerkers van DOCK lopen letterlijk door de hele wijk, ‘monitoren’ wat er gebeurt en spreken met jongeren over hoe het met hen gaat. Stichting DOCK heeft geen bijzondere opdracht. Het STJ wordt wel specifiek ingezet, op plekken waar het op dat moment nodig is en moet gezien worden als een plus op het reguliere jongerenwerk. Als het nodig is, wisselen zij onderling informatie uit (Stedelijk Team Jongerenwerk, 2013; gebiedsregisseur Hillesluis, interview, 17 juni 2013; ambulante jongerenwerker STJ, interview, 12 november 2013).

We lopen naar DOCK jongerenwerk in de Walravenbuurt. Hij [jongere, 21 jaar] hoopt dat de jongerenwerker er is. Hij heeft goed contact met haar en zij zou ons ook kunnen helpen met het onderzoek. Als we binnenlopen is ze er niet. Hij vertelt dat de jongerenwerker onlangs via 'Rotterdam Werkt' drie jongens aan werk heeft geholpen (Wandeling door de wijk, 14 juni 2013).

Ondanks de aanwezigheid van jongerenwerk in Hillesluis, lijkt het contact van dit jongerenwerk met de wijk en jongeren wat moeizaam te lopen, zo constateren wij uit gesprekken met jongeren en de wijkagent. DOCK is een nieuwe organisatie in de wijk en het kost tijd om jongeren te leren kennen. Daarnaast heeft het huidige jongerenwerk zijn focus verlegd van een soos waar je kunt consumeren (aanbodgericht) naar een ambulante werkwijze (vraaggestuurd). Dit heeft enerzijds te maken met de bezuinigingen, anderzijds met een veranderende visie bij de nationale en lokale overheden. De jongeren kunnen activiteiten organiseren en daarbij de hulp inschakelen van jongerenwerk. Zij moeten er dus zelf actie voor ondernemen (gebiedsregisseur Hillesluis, interview, 17 juni 2013).

Het lijkt of ook de jongeren nog aan deze nieuwe manier van werken moeten wennen. Tot nu toe is het gebeven bij enkele ideeën die jongeren hebben aangedragen. De jongerenwerkers denken dat het lastig is voor jongeren om het initiatief te nemen, wat te maken heeft met de omgeving waarin zij zijn opgegroeid. Het gevoel dat er nu niets te doen is, kunnen jongerenwerkers enigszins beamen. Jongeren hebben het idee dat het de taak van jongerenwerkers is om te zorgen voor een aanbod. "Zij worden ervoor betaald om dat te doen" is hun mening. Maar het in pandig jongerenwerk, waar inderdaad een aanbod was voor jongeren, is verleden tijd (ambulant jongerenwerker STJ, interview, 12 november 2013; jongerenwerkers DOCK, interview, 28 juni 2013).

Behalve deze landelijke trend, kent het jongerenwerk in Hillesluis een typerende geschiedenis. Zo'n tien jaar geleden toen het jongerenwerk nog in pandig ('soos') was, konden jongeren gamen, films kijken en muziek luisteren. Dit liep nog wel eens uit de hand, want de jongeren namen de jongerenwerkers niet zo serieus. Het was eigenlijk meer een jeugdhonk, aldus de wijkagent. Toen kwam het ambulant jongerenwerk. Zij maakten verscheidene malen beloften aan de jongeren zonder deze na te komen. Dit veroorzaakte een breuk tussen jongeren en jongerenwerk (wijkagent, interview, 14 juni 2013). Iets dergelijks is ook gebeurd met de Van Zetten fabriek. Deze zou omgebouwd worden tot een jongerencentrum, maar op het laatste moment (de vloer was al gelegd) werden de plannen afgebroken. Tot die tijd waren verschillende jongeren al warm gemaakt voor deze nieuwe plek, en er was zelfs een rap met clip gemaakt voor de opening. Deze gebeurtenissen maken dat jongeren geen vertrouwen meer hebben in nieuwe initiatieven. Een van hen onderstreept dit wantrouwen met de woorden: "80% van het geld gaat in eigen zak".

Als jij geen vertrouwen meer hebt met jongeren, geloof mij, dan kun je ze ook niet meer bereiken (jongere, 21 jaar).

Het jongerenwerk in Hillesluis heeft tot drie jaar geleden enige tijd stilgelegen en dan kost het tijd voordat het weer loopt aldus de ambulant jongerenwerker van STJ.

College Hillesluis

De stadsmarinier is enkele jaren geleden begonnen met College Hillesluis. De stichting zoekt naar opdrachten in de wijk voor bijbaantjes. Jongeren kunnen zo wat geld verdienen, vaardigheden leren, en tegelijk iets betekenen voor de wijk; ze hebben een doel (groepsleider Hillesluis, interview, 2 april 2013; Siesling, Jacobs & Moors, 2011). Deze manier van werken sluit aan bij wat in de *Gebiedsvisie Midden*

2010- 2014 (Deelgemeente Feijenoord, 2010b) wordt geadviseerd en waar ook een van de jongeren op wijst: ontplooiingskansen ontwikkelen. Deze zijn er te weinig in de wijk. Hoewel College Hillesluis hier dus goed op in lijkt te springen, merkt dezelfde jongere wel op dat de stichting maar een zeer beperkt aantal jongeren lijkt te helpen, en het is dus niet toereikend (jongen 21 jaar, interview, 14 juni 2013).

Sport- en beweegvoorzieningen

Om sport en beweging onder jongeren te stimuleren, worden in Hillesluis diverse vormen van sportstimulering ontwikkeld: door TOS, Sport en Recreatie en Welzijnswerk; maar ook door het stimuleren van activiteiten op de pleinen en het organiseren van buurtsportactiviteiten in de gymzalen van de scholen. Daarnaast brengen buitensportverenigingen hun sport in de wijk, bijvoorbeeld door op het Cruyff Court te gaan trainen. Dit heeft als doel een betere doorstroming naar de georganiseerde sport, en een verhoging van de sportparticipatie (Deelgemeente Feijenoord, 2010b). Toch blijft Hillesluis afhankelijk van sportvoorzieningen buiten de wijk. Zwembaden, voetbal- en andere sportverenigingen bevinden zich namelijk niet in de wijk. Jongeren geven bijvoorbeeld aan dat zij zelf een vriendenteam uit Hillesluis hebben opgericht en bij een vereniging in Charlois lid zijn.

In Hillesluis, een wijk direct naast het stadion De Kuip, is voetbal populair. Het Cruyff Court, dat er nu enkele jaren ligt, is in de woorden van de wijkagent, 'een zegen' geweest voor de wijk. Ondanks protesten van omwonenden is het Court er uiteindelijk gekomen en toen het eenmaal af was, trokken verschillende groepen jongeren naar het Court waar zij met elkaar mengden (wat ze niet op de pleinen deden). Soms vinden vernielingen plaats, maar eigenlijk is er nauwelijks sprake van overlast. Het Court ziet er professioneel uit en trekt veel jongeren van jongs af aan. Dagelijks staan er zo'n twintig, vaak dezelfde, jongeren op het Court, schat een medewerker van Sport en Recreatie. Tenzij het regent. Doordat jongeren zich bezighouden op het Cruyff Court, is de overlast op en bij de pleinen wat afgenomen.

Figuur 6. Blokmapping Clip 5314, 2010, Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.blokmapping.net/archive/2011-10-10/clip-5314>

Hoofdstuk 4 Jongeren van Hillesluis en hun (sportieve) uitspraken en wensen

In voorgaand hoofdstuk is de wijk in beeld gebracht op verschillende gebieden: sociaal, fysiek, veiligheid en sociale voorzieningen voor jongeren. Dit hoofdstuk is eigenlijk een vervolg op de wijkscan, met centrale aandacht voor de jongeren in Hillesluis. Het zal feiten weergeven over jongeren uit Hillesluis. Daarbij zal dit hoofdstuk de jongeren zelf aan het woord laten over hun wijk én over sport. Met dit hoofdstuk krijgt de lezer een beeld van de situatie waarin de jongeren uit Hillesluis zich bevinden.

Dit is de allerslechtste wijk in heel Nederland (jongere op het 'Drentse Plantsoen' in Hillesluis).

4.1 Jongeren in aantallen en opleidingsniveau

Het blijkt dat in Hillesluis, ten opzichte van de rest van de deelgemeente Feijenoord en de gemeente Rotterdam, een relatief hoog percentage jongeren woont. 28% van het totaal aantal inwoners is tussen de nul en negentien jaar, tegenover 25% in de deelgemeente Feijenoord en 22% in de gemeente Rotterdam. Van alle bewoners in Hillesluis is 10% tussen de dertien en negentien jaar. Voor de deelgemeente Feijenoord ligt dit percentage op 9%, en voor de gemeente Rotterdam 8%.

Tabel 2 Bevolking in Rotterdam per deelgemeente > buurt en leeftijd op 1 januari 2013

	Totaal aantal inwoners	Inwoners 0 - 19 jaar		Inwoners 13 - 19 jaar	
		aantal	percentage	aantal	percentage
Hillesluis	11430	3197	28%	1128	10%
Deelgemeente Feijenoord	72114	17788	25%	6205	9%
Gemeente Rotterdam	616319	136146	22%	46972	8%

Bron: Centrum Onderzoek en Statistiek, 2013.

De gebiedsregisseur geeft aan in een filmopname dat veel jongeren het goed doen in Hillesluis. Ook in het gesprek met de wijkagent komt dit naar voren. Er is een klein deel dat er negatief uitspringt. Toch is het opleidingsniveau in Hillesluis relatief laag in vergelijking met Rotterdam. Het thema 'Werk en school', dat onderdeel is van het aspect 'Meedoen' van de Sociale Index, is in Hillesluis een probleem (Deelgemeente Feijenoord, 2010a; Werken aan een beter Hillesluis, 2011, 22 november; wijkagent, interview, 14 juni 2013).

In Hillesluis verlaat 23% van de jongeren tussen zeventien en tweeëntwintig jaar voortijdig de school. In de deelgemeente Feijenoord ligt dat percentage op 22%. Het Rotterdamse gemiddelde ligt 5% lager. Het aantal jongeren van zeventien tot tweeëntwintig jaar dat de school zonder startkwalificatie verlaat, ligt ook hoger dan het Rotterdamse gemiddelde. In Hillesluis is dit 38%, in de deelgemeente Feijenoord is dit 40% en in Rotterdam 34%. Voor zowel de deelgemeente als Hillesluis is het aantal jongeren van zeventien tot tweeëntwintig jaar dat een startkwalificatie heeft 38%. Voor heel Rotterdam ligt dit percentage bijna 10% hoger, op 47%.

Tabel 3 Opleidingsniveau 2010- 2013

Onderwijspositie, jongeren 17 t/m. 22 jaar 2012	Rotterdam	Feijenoord	Hillesluis
Totaal aantal jongeren	51.127	6.446	1.208
Onderwijspositie, Voortijdig Schoolverlaters, 17 t/m. 22 jaar	9.437	1.406	279
Percentage	18%	22%	23%
Onderwijspositie, Jongeren zonder startkwalificatie, 17 t/m. 22 jaar	17.480	2.573	464
Percentage	34%	40%	38%
Onderwijspositie, Jongeren met startkwalificatie, 17 t/m. 22 jaar	24.176	2.460	465
Percentage	47%	38%	38%

Bron: Centrum Onderzoek en Statistiek, 2013.

Volgens het RMO-rapport *De wijk nemen* (2009) kan het toeleiden naar werk starten in de eigen wijk door te investeren in opleidingen voor jongeren. In het 'Integraal wijkactieprogramma Hillesluis 2010' wordt het gebrek aan stageplaatsen in de wijk genoemd als beletsel voor een integrale aanpak. Terwijl deze aanpak ervoor bedoeld is de groep 'uitvallers' te beperken, en jongeren te laten doorstromen van stage naar werk (Deelgemeente Feijenoord, 2010a).

4.2 Woon- en leefsituatie van jongeren

Jongeren uit Hillesluis wonen met hun familie vaak in kleine woningen. Zij delen een kamer met andere gezinsleden, waardoor ze waarschijnlijk weinig privacy hebben. Dit heeft als gevolg dat vrienden niet bij elkaar thuis afspreken, maar de straat op gaan om elkaar te ontmoeten (wijkagent, interview, 14 juni 2013). Zo ontmoet een van de geïnterviewde jongens, zestien jaar, zijn vrienden rondom het Brabantseplein, het Cruyff Court, het Stichtseplein en het 'Drentse Plantsoen'. Behalve de pleinen en het Court, zijn enkele straathoeken en cafés (bijvoorbeeld café Cabellero) bekende ontmoetingsplaatsen. Dit gegeven geldt overigens vooral voor jongens, meiden zoeken de straat minder op, zij zijn minder zichtbaar in de wijk. Zowel professionals als de geïnterviewde jongeren geven dit signaal af. Voor veel meiden is het *not done* om 's avonds op straat te zijn aldus de wijkagent. En één van de jongens vertelde dat er volgens hem vooral kleine meisjes in de wijk zijn, en weinig meisjes van veertien tot achttien jaar. Ook merkte hij op dat zij na acht uur 's avonds niet meer naar buiten mogen. Een van de geïnterviewde meiden vertelde dat meisjes op de basisschool dingen mogen van hun ouders, die zij op de middelbare school niet meer mogen. Ze heeft dit zelf ervaren. Nu ze op de middelbare school zit, krijgt ze veel minder vrijheid.

De jongeren die zich verzamelen op de pleinen vormen 'groepen'. Zo zijn er de Oleanderpleingroep, Putsebochtgroep, en de Pantserklosgroep. Binnen en tussen sommige groepen heerst een grimmige sfeer volgens de wijkagent. Onderling kennen de jongeren van de wijk elkaar. Binnen de groepen is er veel contact en gelden bepaalde rollen en codes waar de professionals van op de hoogte proberen te

zijn om gericht te kunnen interveniëren. Nu er geen buurthuis meer is, zitten jongeren op bankjes te wachten tot er iets op hen af komt, volgens een van de jongeren. De wijkagent vertelt specifiek over twee groepen jongeren, een Turkse en Marokkaanse. Hoewel de pleinen ('Drentse Plantsoen' en Stichtseplein) waarop zij zich bevinden op nog geen honderd meter afstand van elkaar af liggen, zoeken zij elkaar niet op en zijn het twee totaal gescheiden werelden. Het is moeilijk om deze werelden te doorgronden en te weten hoe het zit binnen die 'familie' aldus de wijkagent (wijkagent, interview, 14 juni 2013).

De jongeren die hebben meegewerkt aan de interviews, zouden niet per se ergens anders willen wonen dan Hillesluis. Hun vrienden en familie wonen er, ze zijn er opgegroeid. Ze missen wel kansen en mogelijkheden om zich te kunnen ontwikkelen in Hillesluis zo vertelden zij. Het negatieve stigma van 'probleemwijk' kan jongeren in de weg zitten, bijvoorbeeld bij het vinden van een baan. Een Marokkaanse achtergrond én in Hillesluis wonen, zijn factoren die dan niet meewerken volgens de jongerenwerkers van DOCK. Juist de sociale voorzieningen zouden hier op in kunnen springen. Zo is er het jongerenwerk en College Hillesluis, waar jongeren gelegenheid hebben hun basisbehoeften te vervullen. Een sportinterventie als GOAL! is een ander voorbeeld waar dit mogelijk is. In hoofdstuk één is een en ander geschreven over de voorwaarden voor (sport)interventies en in hoeverre jongeren gemotiveerd zijn te sporten. De volgende paragraaf zal hier op doorgaan, op basis van de gegevens uit de interviews met de zes jongeren. Hoe kijken zij naar sport en hebben zij daarin nog specifieke behoeften?

4.3 De respondenten: zes jongeren en sport

Je hebt volgens hem twee soorten jongeren: jongens die voetballen of sporten en je hebt hangjongeren. Met hangjongeren bedoelt hij jongeren die niet sporten, maar die zitten op bankjes en gewoon praten (jongere, 16 jaar).

In hoofdstuk twee is kort een beschrijving gegeven van de zes jongeren die we hebben gesproken. Daar hebben we de achtergrond geschetst: opleidingsniveau en leeftijd. Naast deze algemene gegevens hebben we de jongeren gevraagd naar hun ervaring met sport. Allemaal hebben ze sportervaringen, hoewel verschillend van aard. De verschillen zitten in de sport zelf (veld- en zaalvoetbal, thaiboksen, judo, zwemmen, fitness, tennis en boksen), als ook in de 'context' waarin de sport wordt of werd beoefend (schoolverband, TOS, vereniging, vriendenteam). Vijf van de zes geïnterviewde jongeren beoefenden een sport op het moment van het interview, het meisje dat geen sport beoefende noemde als reden dat er geen sport voor haar is in de buurt.

De jongeren ervaren sport als nuttig zo gaven ze aan tijdens de gesprekken. Alle zes noemden ze het fysieke aspect: Sporten houdt je sportief, je ontwikkelt techniek, je conditie blijft op peil en je houdt een goed figuur. Drie van de zes jongeren noemden ook niet-fysieke aspecten. Een van hen vertelde dat sporten ervoor zorgt dat hij niet elke dag op de hoek van de straat staat en moet bedenken wat hij gaat doen. Een ander gaf aan dat hij de sport, thaiboksen, heeft gebruikt om zijn zelfvertrouwen te vergroten. De oudste van de zes gebruikt sporten om tot rust te komen, "om even weg te zijn van alles" zoals hij het zelf zei.

4.3.1 Sport in Hillesluis: wat en waar?

Positief in de wijk is dat er heel veel sport is volgens hem: Iedereen is sportief in de wijk, we hebben allemaal jongens die sporten: voetballen, basketballen. Ik zie echt geen probleem hier hoor. En dat mensen dat zo zien, dat snap ik ook niet (jongere, 16 jaar).

Door vrijwel alle zes jongeren die wij hebben gesproken worden 'voetballen' en het 'Cruyff Court' genoemd. Voetbal is een populaire vrijetijdsbesteding onder jongeren, en het Cruyff Court in Hillesluis een geschikte plek om deze sport te beoefenen. Het veld wordt druk bezocht, en volgens een van de geïnterviewde jongens bestaan de bezoekers uit een mix van jongeren: jong, oud, Turks, Marokkaans en Pakistaans. Soms is het zo druk dat je moet wachten tot je kunt spelen, en af en toe ontstaat er dan ruzie. Ook de meiden hebben tot een paar jaar geleden op de pleinen gevoetbald. Nu is er niets in de wijk wat betreft het sportaanbod voor meiden zo vertelden de twee meiden.

Er is in de wijk volgens de twee meiden eigenlijk niet één sportvereniging. Er is alleen maar boksen en daarmee is alles genoemd. En het boksen is echt letterlijk voor jongens. Elke jongen gaat daarheen en niet één meisje kom je daar tegen. Het zit naast de locatie van de buurtvereniging DES76 aan het Stichtseplein (meiden, 13 en 17 jaar).

Sporten op het Court is meestal vrijblijvend. Tijdens de interviews hebben we de jongeren gevraagd naar hun mening over sporten in verenigingsverband. Allen geven er de voorkeur aan een sport te beoefenen binnen een vereniging. Volgens de jongeren kun je daar meer leren en is er structuur. In tegenstelling tot 'buiten', waar je vrij bent, waar geen vaste tijdstippen zijn afgesproken, en waar goede begeleiding van een trainer ontbreekt. Een jongen vertelt over hockey-clinics die zes weken lang plaatsvonden in de wijk, en daarna weer verdwenen. Tijdens die clinics had hij het gevoel serieus genomen te worden, maar toen dit sportaanbod weer verdween, kreeg hij het gevoel voor niks te hebben getraind.

4.3.2 Wat en waar schuift 't?

Voor jongeren zou het een belemmering kunnen zijn lid te worden van een vereniging vanwege de kosten en de afstand. Wat betreft dit laatste geldt voor de meerderheid van de jongeren dat het niet heel erg uitmaakt waar de sport plaatsvindt. Zo huurden vrienden onder elkaar wel eens een zaaltje in de Asterlo of Wielewaal (drie tot vijf kilometer buiten Hillesluis) om te zaalvoetballen, vertelde een jongen. Eén van de meisjes gaf aan dat de locatie niet veel uitmaakte, maar dat het bij voorkeur in de middag moet plaatsvinden. Een jongen vertelde dat hij voor zijn sport (zaalvoetbal) naar het Topsportcentrum moet lopen (ongeveer anderhalve kilometer), en dat hij dat er wel voor over heeft. Hij kent teamleden die de afstand als belemmering ervaren. Als er dan maar kort gesport hoeft te worden, is de verleiding groot om niet te komen.

Ook spraken we de jongeren over de kosten van het sporten. Vijf van de zes jongeren die wij hebben gesproken gaven aan te betalen voor hun sport. De ouders betalen het voor hen, direct of via zakgeld. De jongere van 21 jaar betaalt het sporten zelf van zijn studiebeurs. Bij een van de jongeren wordt de hoogte van de contributie afgezet tegen aanwezigheid. Als hij minimaal tachtig procent van de trainingen en wedstrijden heeft bijgewoond, krijgt hij 25 euro van de 75 euro contributie terug.

In Hillesluis kunnen jongeren als ze geluk hebben bijverdienen met sporten, in plaats van contributie te betalen. Dit kan via de bijbanen van TOS. Het zijn populaire bijbaantjes omdat jongeren met hun leeftijdgenoten kunnen voetballen op het pleintje. Op dit moment heeft TOS niet veel banen

die zij kunnen aanbieden. Er zijn nu vooral stageplekken en verder worden vrijwilligers ingezet. Zo werkten de twee geïnterviewde meisjes op de middag van het interview als vrijwilligers mee aan de 'Kids-run' die dezelfde avond georganiseerd zou worden door TOS. Zij vertelden vaker te helpen bij dergelijke evenementen.

4.3.3 Van aanbodgericht naar vraaggestuurd sporten

Zoals in hoofdstuk drie, de wijkscan, al is geconstateerd, heeft een verandering plaatsgevonden in de manier waarop jongeren bereikt worden. Niet langer worden zij vermaakt met een keur aan activiteiten, de werkwijze is verschoven van aanbodgericht naar vraaggestuurd, waarbij het initiatief bij de jongeren ligt. We stelden tijdens het groepsinterview aan drie jongens de vraag hoe zij dit zien, het zelf organiseren van activiteiten. Een van hen antwoordde dat hij twijfelt of hij serieus genomen zal worden als hij zelf met een plan komt bij de deelgemeente. Hij verwachtte dat de deelgemeente zijn idee zal afwijzen omdat TOS al in de wijk is en activiteiten organiseert. Een andere jongen dacht ook dat hij niet serieus genomen zou worden als hij een plan indient, in tegenstelling tot wanneer een ouder, meer ervaren iemand dit zou doen. Maar als het kan, regelt een van de jongeren het wél zelf: een toernooitje met een paar jongens uit de buurt. En als het dan nodig is, dan vragen ze 'Erkan' of 'Mous' van TOS om hulp.

4.3.4 De trainer en het rolmodel

Deze trainer sloeg op de tafel en op de muren en zei; 'we gaan het doen!' Hij liet zelf zien dat hij ook gemotiveerd was. Dat is echt heel belangrijk (jongere, 21 jaar).

Tijdens de interviews met de jongeren werd hen gevraagd naar de betekenis en rol van een trainer. De jongeren gaven aan dat een trainer niet per se letterlijk uit of van de wijk hoeft te zijn. Het is wel belangrijk dat hij zijn of haar teamleden goed kent. Daarnaast is het voor de jongeren belangrijk dat een trainer weet wat hij doet. Ze noemen dingen als: dat hij een diploma heeft; dat hij alles bijhoudt en opvolgt; en dat hij goede oefeningen doet. Tot slot komt tijdens het laatste groepsinterview het woord motivatie telkens naar voren. Het is volgens drie jongens belangrijk dat een trainer weet te motiveren. Door een peptalk, door te laten zien dat je steeds beter wordt, en door te bellen naar huis als je een keer niet komt.

4.4 Wat wordt gewenst

Het onderwerp voetbaltoernooi is een steeds terugkerend onderwerp in de interviews met de vier jongens. Een van de jongeren gaf aan dat deze activiteit jongens trekt, omdat de meeste jongens wel voetballen. Voetbal is iets openbaars: 'je kan het met iedereen spelen'. Maar het wordt volgens hen te weinig georganiseerd. Leeftijd speelt hierbij ook een rol, de toernooien zijn vaak voor kinderen onder zestien jaar.

Er is aan de jongeren gevraagd of, en zo ja, wat ze missen in de wijk. De antwoorden hierop waren tweeledig, enerzijds praktisch en concreet, anderzijds meer algemeen en abstract. Heel praktisch van aard is bijvoorbeeld de wens van een van de jongeren dat een extra trapveldje wordt aangelegd vanwege de drukte op het Cruyff Court dat er al ligt. Of de wens van de meiden dat er meer sporten bij hen in de buurt worden georganiseerd voor jongens én meiden. Hun voorkeur lijkt te liggen bij gescheiden van jongens te sporten. Zwemmen doet één van hen al op speciale vrouwen tijdstippen, en de ander gaf aan dat zij het liefst zou willen voetballen of boksen met andere meiden.

Minder praktisch en concreet is de vraag naar 'aandacht' dat de drie jongens aangeven tijdens het interview. Dit is wat er volgens hen nu ontbreekt. Ze willen dat er meer georganiseerd wordt. Alleen, de drie jongens die we hierover uitgebreid hebben bevraagd tijdens het laatste groepsinterview, zeiden er eigenlijk geen vertrouwen meer in te hebben. Ze voelen zich in de steek gelaten. In het verleden zijn veel beloftes gedaan die niet zijn nagekomen en het is moeilijk om onder jongeren weer het vertrouwen terug te krijgen in de hulpverleners. Toch geven ze toe al blij te zijn als er iets wordt georganiseerd.

Bij de grotere toernooien zijn er leuke prijzen, maar hij geeft aan dat het hier niet altijd om gaat. Het gaat om de sportiviteit, dat je het leuk hebt met elkaar. Daar gaat het altijd om. Als er prijzen zijn, ga je extra je best doen (jongere, 16 jaar) .

Figuur 7. Crujff Court en voetbaldoel Varkenoordse park Hillesluis, 2013 (foto Karin en Christa)

Hoofdstuk 5 De professionals aan het woord

Nu de jongeren aan het woord zijn geweest, duidelijk is in welke omstandigheden deze jongeren zich bevinden in hun wijk, en op welke manier sport een plek heeft in Hillesluis en het leven van de zes geïnterviewde jongeren, is het woord aan de professionals. Want om uiteindelijk te komen tot ontwerpeisen hebben we kennis van de huidige situatie nodig en daarbij horen ook de ervaringen van de professionals. Dit hoofdstuk geeft de resultaten weer van alle interviews met de professionals. Het is een overzicht van hun visie op de rol van sport(interventies) en hoe dit ingezet kan worden ten behoeve van de ontwikkeling van jongeren.

5.2 Bekend zijn in en met de wijk

Uit meerdere interviews komt naar voren dat professionals die bekend zijn in en met de wijk en haar bewoners een voordeel hebben ten opzichte van professionals die nieuw zijn in de wijk, of een andere sociaal economische achtergrond hebben dan de bewoners. Het gaat dan niet alleen om ontbrekende praktische kennis op het gebied van aanwezige voorzieningen, ontmoetingsplekken of mensen, het gaat verder dan dat. Namelijk, om de band die een professional kan opbouwen met zijn 'doelgroep'. Als de professional de jongeren kent, zal het makkelijker zijn een praatje met hen aan te knopen. De buurtsportcoach heeft dit ondervonden. Toen zij net startte, pikten de meiden weinig van haar. In de loop van de tijd is dit veranderd, en nemen ze steeds meer dingen van haar aan. Daarnaast ontvangt de professional eerder signalen uit de wijk.

Sommige organisaties spelen hier concreet op in. Door veel activiteiten te organiseren, door herkenbaar te zijn door middel van kleding, en door aanwezig te zijn op de pleinen, genereren organisaties als TOS bekendheid onder bijvoorbeeld de jongeren. Ze weten dat ze bij TOS een bal kunnen lenen.

5.3 Het rolmodel

De professionals en de jongeren, noemden verschillende soorten rolmodellen. Een vader kan een rolmodel zijn, een talentvolle vriend die trainer is, een trainer met veel ervaring in, en kennis van de sport, een beroemde sporter, een jonge zelfstandig ondernemer uit de wijk, maar ook drugsdealers zijn genoemd.

Bekendheid met de wijk en achtergrond van de jongeren tellen dus niet alleen mee bij het vergemakkelijken van het werk van een professional. Jongeren zijn gevoelig voor rolmodellen. Enigszins voor de hand liggend zijn beroemdheden nationaal én lokaal; maar ook professionals die hun werk, in elk geval in de ogen van de jongeren, goed uitvoeren kunnen als rolmodel optreden. Dit is dan ook wat meerdere geïnterviewden noemen: het belang van de professional / trainer en hoe hij zich opstelt als persoon. Vertrouwen, discipline, een bepaalde uitstraling, een luisterend oor, gelijkwaardig aan de jongere; het zijn allemaal omschrijvingen van de geïnterviewden die volgens hen toebehoren aan een goede trainer en professional.

Sommige factoren zijn moeilijk beïnvloedbaar. Het kan lastig zijn om aan te geven waarom de ene professional wel wordt geaccepteerd door jongeren, en de ander, die zijn werk ook goed doet, niet. Andere factoren zijn wel beïnvloedbaar. Het winnen van vertrouwen kun je bereiken door veel aanwezig te zijn, en door contacten te leggen met de mensen en organisaties rondom de jongere(n). Een andere

factor die werd genoemd door enkele professionals is flexibiliteit, ook wat betreft werktijden. Een ‘negen tot vijf-mentaliteit’ kan belemmerend werken in wat je als professional wilt of moet bereiken. De professional zal bijvoorbeeld af en toe naar wedstrijden of trainingen komen kijken, wat over het algemeen buiten kantoortijden plaatsvindt.

Een van de professionals benoemde het als volgt: de professionals in de jeugdhulpverlening moeten ‘sportminded’ worden, en de trainers en sportbegeleiders meer ‘zorgminded’: De professional stimuleert de jongere te gaan sporten en zoekt naar een geschikte sport die aansluit bij de behoefte van de jongere. De volgende stap is het vinden van een trainer die agogische vaardigheden (welke niet zijn geconcretiseerd) heeft en de jongere goed begeleidt tijdens het sporten. Mogelijk dat dan de rolmodellen voor jongeren binnen handbereik liggen.

Als een trainer en professional dergelijke vaardigheden bezitten, kan hij of zij dan invloed uitoefenen op het gedrag van de jongere? Dit was een van de vragen die aan de professionals is gesteld: de invloed van een sportinterventie, en daarmee ook van de trainer, op gedrag. De gezinscoach van FlexusJeugdplein vertelde dat een goede trainer zijn leerlingen discipline leert en, in het geval van een vechtsport, hen bijbrengt dat er buiten de sportzaal niet gevochten wordt. De medewerker van Sport en Recreatie die zelf met de jongeren traint, ondervindt dat hij als rolmodel fungeert en hij is zich daarvan bewust op het sportveldje. Het gaat dan niet alleen om het sporten maar ook om de normen en waarden die hij uitdraagt. Hij probeert vanuit zijn rol de jongeren te stimuleren naar school te blijven gaan, en ziet zichzelf *“een beetje als een opvoeder”*. Een soortgelijke opmerking maakt ook de sportpedagoog van Rotterdam Sportsupport. Zij geeft aan dat een trainer hoort uit te dagen tot verdere ontwikkeling en groei, zeker bij jongens. Zij willen competitie en uitgedaagd worden tot meer. En als het om jongeren gaat met een problematische situatie, moeten ze eerst geprikkeld worden om tot ontwikkeling te kunnen komen.

5.4 Wat werkt?

Als de professionals gevraagd werd welk nut sporten heeft voor jongeren, concentreerden de antwoorden zich voornamelijk op de invloed van sport op gedrag en sociale vaardigheden, naast het fysieke aspect. Over de mate waarin deze invloed reikt verschilden de antwoorden. Van de sport als uitlaatklep om je zinnen te verzetten, tot de invloed van sport zien als een soort helingsproces. Daarbij is sporten voor professionals een goede manier om in contact te komen met de jongeren. Tijdens het sporten vervagen de grenzen, je bent elkaars gelijke en komt nader tot elkaar aldus de jongerenwerkers. Maar als er meer bereikt moet worden tijdens het sporten, dan is een goede voorbereiding van belang. Bij het ontwikkelen van een interventie spelen overwegingen mee in de aanpak. De professionals is daarom gevraagd wat van belang is om rekening mee te houden bij het opzetten van een interventie, en welke succes- en belemmerende factoren zij kunnen benoemen.

Eén van de ondervraagde professionals sprak over de noodzaak van een methodische aanpak bij het uitvoeren van een sportinterventie en dat deze aansluit bij de ontwikkeling van de specifieke jongere. Een andere ervaring van enkele geïnterviewde professionals is dat als de jongeren van de interventie afweten en de gezichten erbij kennen, ze vanzelf komen. Een manier om bekendheid te verwerven is via social media.

Voor meiden spelen specifieke overwegingen mee in de ontwikkeling van een interventie. Zo is voor met name ouders een vrouwelijke trainer of professional drempelverlagend, hoewel de twee geïnterviewde meiden zelf niet per se een voorkeur hadden voor een mannelijke of vrouwelijke trainer.

Maar tijdens hetzelfde interview geeft een voormalig TOS medewerker aan dat ouders eerder geneigd zijn hun dochters een sport te laten beoefenen als het gescheiden is van jongens. Een medewerker van Sport en Recreatie merkt op dat als meiden voetballen, zij zich snel opgejaagd en ongemakkelijk voelen als er allemaal jongens staan te kijken. Dat deze signalen waarschijnlijk niet alleen gelden voor sport, blijkt uit het interview met de groepsleider van College Hillesluis. Hij vertelde dat er beduidend minder meisjes dan jongens actief waren voor College Hillesluis. Volgens hem had dat te maken met het feit dat hij een man is. Hij gaf aan een vrouwelijke groepsleider te gaan zoeken, om zo meer meiden te trekken.

Naast deze praktische vormgeving van de sportinterventie voor meiden, zijn zij ook anders in de manier waarop ze begeleid moeten worden en sport beleven. Onder meiden spelen andere problemen en deze worden anders geuit dan onder jongens. Als op het veld ruzie ontstaat, dan is er in de meidenkleedkamer al heel wat aan vooraf gegaan aldus de sportpedagoog van Rotterdam Sportsupport.

Afhankelijk van het doel van de interventie, maakt de professional of trainer gebruik van groepsdynamieken of richt hij zich meer op een individuele aanpak. Als de interventie zoals in het geval van de wijkagent, of een groepsleider van College Hillesluis zich voornamelijk richt op groepen jongeren, wordt in eerste instantie gekeken naar de verschillende rollen binnen een groep, pas als dat bekend is, worden jongeren individueel benaderd. Ook jongerenwerkers maken gebruik van groepsdynamieken om zo een ingang te vinden bij de jongeren. Een trainer die te maken krijgt met een jongere die problemen heeft, kan de sport als middel inzetten om deze individuele jongere te helpen. Het gaat dan om het individuele contact tussen jongere en de trainer.

5.5 Stimuleren van sportdeelname

Vorig hoofdstuk is beschreven hoe meiden vanaf een bepaalde leeftijd min of meer verdwijnen uit het straatbeeld. Ook hun sportdeelname neemt af. Maar dit laatste geldt niet alleen voor meiden. Professionals van Sport en Recreatie en TOS zien dat ook veel jongens stoppen rond hun veertiende jaar. Hoe wordt sportdeelname op deze leeftijd toch gestimuleerd in Hillesluis?

Samen sporten is leuk, het brengt plezier. Dit werkt motiverend om deel te nemen aan een sportactiviteit volgens de buurtsportcoach. Daarnaast kun je deelname stimuleren door goed te kijken naar wat jongeren aanspreekt. Bijvoorbeeld door behalve het voetbaltoernooi, of een ander sporttoernooi, een DJ aan te bieden. De mate van laagdrempeligheid speelt eveneens mee in het al dan niet meedoen. Een activiteit is laagdrempelig als het niet te ver weg is, aansluit bij de cultuur en weinig kost. Tegelijkertijd werkt dit laatste ook vrijblijvendheid in de hand. Als een activiteit gratis is, is het makkelijker om weg te blijven aldus de buurtsportcoach.

In het kader van het stimuleren van sport, heeft de deelgemeente TOS in Hillesluis opdracht gegeven meer meiden aan het sporten te krijgen. Daarom is er sinds een jaar een buurtsportcoach die zich specifiek richt op meiden tussen de acht en zestien jaar. Deze buurtsportcoach moet tachtig unieke meiden bereiken en hen structureel aan het sporten krijgen. Naast sportief bezig zijn, geeft het de deelnemers ook wat structuur. Ze moeten zich namelijk aan regels houden als op tijd komen en telefoons weg tijdens de activiteit. Toch is deze manier van sporten anders dan die op een vereniging aldus de buurtsportcoach. De wijkagent vindt de interventie een goede manier om meiden uit huis te krijgen.

Tijdens het interview vertelde de buurtsportcoach dat zij merkt dat er onder de meiden wel behoefte is aan sport. Tegelijkertijd gaf ze aan dat meiden het vooral leuk lijken te vinden om elkaar te ontmoeten tijdens een (sport)activiteit. Met haar sportactiviteiten bereikt de coach voornamelijk meiden van twaalf, dertien jaar. Streetdance en zumba zijn activiteiten die lopen, een nieuwe activiteit, twirlen, is gestart. Vanwege de fluctuaties in het aantal meiden dat aanwezig is tijdens deze les, bekijkt de buurtsportcoach of het een vaste activiteit wordt of niet. Meiden komen ook bij haar met ideeën over het sportaanbod. Maar het is lastig te bepalen wat ze willen omdat de ideeën vaak veranderen.

Jongeren kunnen in principe aanspraak maken op verschillende regelingen om zelf activiteiten te organiseren of deel te nemen aan sport. Het Jeugdsportfonds en de Jongerenbijdrageregeling zijn daar voorbeelden van. De vraag is of jongeren goed op de hoogte zijn van dergelijke regelingen. Een van de jongerenwerkers dacht van niet, de medewerker van TOS dacht van wel. Dezelfde medewerker gaf ook aan dat TOS de jongeren wil helpen bij het organiseren van activiteiten. Maar ze moeten wel eerst een plan hebben. Veel jongeren reageren volgens hem onverschillig. In de afgelopen anderhalf jaar is er nog nooit een plan ingediend door de jongeren zelf.

5.6 Het belang van samenwerking

Sportdeelname van jongeren is niet alleen afhankelijk van persoonlijke motivatie. Hun omgeving, met name ouders, zijn hierop van invloed, evenals de professionals en organisaties in het sociale netwerk van de jongere. Samenwerking met de partijen die zich bezighouden met het welbevinden van de jeugd in de wijk, is van groot belang. En door de ontwikkeling van het wijkgericht werken zal hier ook steeds meer op worden aangestuurd. De jongerenwerkers noemden een voorbeeld van samenwerking met TOS en College Hillesluis tijdens de ramadan dit jaar. Op de avonden dat TOS of DOCK geen rondes liepen door de wijk, organiseerde College Hillesluis filmavonden.

Voor de professional kan het wijkgericht werken positief uitpakken in het begeleiden van jongeren naar sport. De professionals kunnen dan vrij makkelijk informatie inwinnen wat betreft het aanbod binnen een wijk. De gezinscoach van FlexusJeugdplein heeft het voordeel hiervan al ondervonden: zij heeft contact met de opbouwmedewerker, een medewerker van TOS en de sportcoach, en is daardoor beter op de hoogte van activiteiten die worden georganiseerd. Daarnaast kan de professional meegaan naar de sportvereniging en contact leggen met de trainer (vrijwilliger) daar, zodat 'het net' rondom de jongere verder dichtgaat.

De samenwerking tussen professionals en vrijwilligers is niet het enige dat in dit verband werd genoemd door de geïnterviewden. Ouders spelen ook een belangrijke rol in het verder helpen van de jongere. Een stabiele gezinssituatie werd door de gedragsdeskundige van FlexusJeugdplein, genoemd als voorwaarde om een goed eindresultaat te kunnen behalen met een jongere. Via een professional kan een gezin leren om te gaan met sportdeelname zodat ouders, als de hulp wegvalt, betrokken zijn bij de sport van hun kind.

Figuur 8. Brabantseplein Hillesluis, 2013 (foto Karin en Christa)

Hoofdstuk 6 Kennisoogst

Voorgaande hoofdstukken hebben de wijk beschreven, jongeren aan het woord gelaten en de visie van professionals weergegeven op basis van de verzamelde gegevens. Het is in feite een opsomming geweest. Maar wat valt op in deze opsomming? Wat betekent het om als jongere in Hillesluis op te groeien? Welke plaats heeft de sport hierin? En, wat betekenen deze gegevens in het licht van de psychologische basisbehoeften en het sociaal kapitaal, en hoe verhoudt de pedagogische civil society zich hierin? Kortom, het is tijd voor een eerste analyse van de gegevens, gebaseerd op de uitspraken van de zes jongeren, de elf professionals en de gegevens over de wijk.

Behalve de gegevens uit voorgaande hoofdstukken hebben we twee interviews gebruikt voor de analyse van de tot nu toe gevonden gegevens. Een ambulant jongerenwerker van het Stedelijk Team Jongerenwerk (STJ) en twee beleidsadviseurs van de deelgemeente Feijenoord zijn gevraagd om hun visie te geven op jongeren in Hillesluis en sport met daarbij speciale aandacht voor bonding, bridging, linking en de psychologische basisbehoeften. Daardoor konden eerder verzamelde gegevens worden geverifieerd en aangevuld.

6.1 Het gemis aan basisbehoeften en verbinding

Hillesluis is voor Nederlandse begrippen een arme wijk, waar de werkloosheid en taalachterstand relatief hoog is, en waar veel jongeren opgroeien binnen grote gezinnen in kleine huizen. Hoewel niet onderzocht in dit onderzoek, kunnen onder deze omstandigheden vraagtekens gezet worden bij de mate waarin aan de basisbehoeften kan worden voorzien binnen de thuissituatie, het gezin. Vaak draait het in dergelijke omstandigheden in de eerste plaats om 'de touwtjes aan elkaar knopen'. De geïnterviewde jongeren hebben tijdens de interviews ook signalen gegeven die deze situatie lijken te bevestigen. Want behalve 'concrete' wensen als een extra trapveldje en meer sporten voor meiden, lijken de jongeren behoefte te hebben aan een vorm van structuur waarin zij hun vaardigheden kunnen ontwikkelen onder goede begeleiding. Ze willen serieus genomen worden. Dit concluderen wij onder andere uit het gegeven dat alle jongeren de voorkeur geven aan het sporten binnen verenigingsverband, en de waarde die zij hechten aan een goede trainer. Tevens vroegen enkelen van hen letterlijk om (meer) aandacht voor de jongeren in de wijk. Ze willen dat er meer georganiseerd wordt. Het lijkt alsof ze op zoek zijn naar een vervulling van de basisbehoeften competentie, verbondenheid en autonomie.

Niet alleen ontvingen wij van de zes jongeren signalen, die wij hebben geïnterpreteerd als zijnde onvervulde basisbehoeften, ook professionals lijken dit beeld te bevestigen. Zo spreken verschillende professionals over een kloof in de opvoeding in Hillesluis. Hoewel de professionals hierover niet generaliserend willen praten, merken zij dat er een verschil kan zijn tussen opvoedingsnormen en – waarden binnen gezinnen, en de normen en waarden die daarbuiten gelden. Het eerste voorbeeld is het verschil tussen de opvoeding van jongens ten opzichte van de meisjes. Tot en met de basisschool lijkt er niet veel opvallends aan de hand, maar zodra meisjes naar het voortgezet onderwijs gaan, verdwijnen zij uit het straatbeeld, in tegenstelling tot de meeste jongens. De redenen hiervoor zijn niet specifiek onderzocht, maar tijdens de interviews kwam naar voren dat het ging om het inperken van vrijheden van meisjes vanaf een bepaalde leeftijd. In *pleinen, woonkamer van de buurt. Handboek voor levendige pleinen* (Desmet & Sour, 2008) wordt dit beeld ook geschetst. Dit zou voor meisjes betekenen dat zij in mindere mate hun behoefte aan autonomie kunnen vervullen.

Een van de geïnterviewde meiden geeft aan dat zij graag wil sporten, maar dat zij hiervoor eerst toestemming nodig heeft van haar ouders, en die zeggen vaak nee. Een reden hiervoor kan zijn, dat het tijdstip van de sport vaak laat is. Haar vader laat haar dan niet naar de sport gaan, omdat hij ongerust is (meisje, 13 jaar).

Het tweede voorbeeld met betrekking tot de eerdergenoemde kloof, betreft het gezag. Dit gezag van ouders lijkt zich tot de voordeur te beperken, wat betekent dat ouders hun kinderen buiten niet als vanzelf corrigeren, en er geen 'overbrugging' kan plaatsvinden tussen het gezag binnenshuis en het gezag buitenshuis. *"Het informele toezicht van ouders, buurtbewoners en middenstanders speelt dus nauwelijks een rol"* (Desmet & Sour, 2008, p.64). Deze taak ligt daardoor primair bij het 'formele' toezicht als een wijkagent.

Naast deze gegevens staat Hillesluis in de schijnwerpers als gevolg van de armoede- en veiligheidsproblematiek (focuswijk, Vogelaarwijk). Daarbij is dit jaar op deelgemeenteniveau het politiek bestuur in een negatief daglicht gekomen en afgetreden. Deze aandacht voor negatieve ontwikkelingen in de wijk en deelgemeente ontgaan de bewoners niet. Zo vertelde een van de jongeren dat hij zijn klasgenoten moest uitleggen dat het lang niet zo gevaarlijk was in Hillesluis als ze dachten. Een andere opmerking kwam van een jongere die we tegenkwamen tijdens de wandeling door de wijk. In het korte gesprek dat we met hem en enkele anderen voerden, vroeg hij zich af wie er nog zou komen helpen in de *"allerslechtste wijk van heel Nederland"*.

Deze gedeelde ervaringen, het stigma dat de wijk draagt, hebben invloed op bonding in de wijk, een van de kenmerken van sociaal kapitaal. De wijkagent noemde in dit kader de geslotenheid van de wijk naar buitenstaanders, het dorpse karakter. Het vermoeden dat bonding binnen de wijk wordt versterkt, lijkt hiermee bevestigd. De typering 'gele leefstijl' (zie paragraaf 3.2) sluit hier in principe op aan. Het gezin en de sociale contacten in de directe omgeving worden binnen deze leefstijl als waardevol beschouwd. De vraag is echter in hoeverre de stigmatisering van de wijk van invloed is op de waarden van de gele leefstijl en de versterking van het sociaal kapitaal.

De waarden van de gele leefstijl zijn bijvoorbeeld niet zichtbaar als het gaat om het contact tussen groepen onderling of tussen groepen 'jong' en 'oud' in Hillesluis. Daarnaast veroorzaken de groepen jongeren gevoelens van onveiligheid bij degenen die er niet bij horen: omwonenden. De beleidsadviseurs van de deelgemeente Feijenoord haken hierop aan. Zij verklaarden dat de acceptatiegrens van voorzieningen voor oudere jeugd veel lager ligt dan die voor de jongere jeugd. De negatieve associatie met hangplekken is snel gemaakt. De ambulante jongerenwerker vertelde in dit verband dat het helpt wanneer buurtbewoners de jongeren 'kennen'. Het is dan makkelijker om elkaar aan te spreken.

De kijk op jongeren is afhankelijk van wat zij laten zien in de buurt. Als een groep jongeren hangt op straat, wekt dit ergernis op. Als dezelfde groep jongeren klust op straat, krijgen ze koekjes en limonade. Dergelijke initiatieven verkleinen de afstand tussen jongeren en andere buurtbewoners (groepsleider College Hillesluis).

De pleinen en de straat zijn plekken waar de jongeren en kinderen elkaar ontmoeten, met name nu de buurthuizen voor het merendeel zijn gesloten. Binnen de gezinssituatie is de kans groot dat er onvoldoende middelen en mogelijkheden zijn, en pleinen zijn dan ook de plekken waar bewoners (van jong tot oud) recreatie en ontspanning zoeken (Desmet & Sour, 2008). Hier zoeken jongeren mogelijk naar kansen om zich autonoom, competent en verbonden te voelen, wat blijkt uit de groepen die zij

vormen. Binnen deze groepen is sprake van bonding, een gedeelde identiteit. De ambulant jongerenwerker van het STJ vertelde dat bonding binnen de groepen jongeren sterk is in Hillesluis, in vergelijking met andere wijken. Daarbij merkte hij op dat met het sluiten van buurthuizen de 'vaste' groepen enigszins zijn verdwenen en jongeren, doordat zij 'rondzwerven' op straat, eerder in aanraking komen met 'andere' groepen', met als gevolg dat bridging tot stand kan komen. Een ander gevolg van het sluiten van buurthuizen kan zijn dat de bonding die er was verdwijnt, doordat de vaste ontmoetingsplekken er niet meer zijn. De vraag is of het sluiten van de buurthuizen leidt tot meer bridging, of dat het 'rondzwerven' de bonding doet afnemen. Het is evenwel duidelijk dat het beleid (sluiten van buurthuizen) van invloed is op de manier waarop jongeren elkaar kunnen ontmoeten.

Bovenstaande alinea's geven een indruk van de situatie waarin jongeren zich bevinden in Hillesluis. Tijdens het onderzoek werd duidelijk dat veel organisaties zich bezighouden met deze jongeren. De organisaties hebben te maken met een gebrek aan vertrouwen van jongeren, tegelijkertijd spelen er bezuinigingen en een veranderende visie wat betreft de manier waarop jongeren bereikt moeten worden. De relaties tussen organisaties en jongeren, het 'linking' sociaal kapitaal, zijn aan het veranderen.

Zoals de samenleving te maken heeft met de Wet maatschappelijke ondersteuning met zijn uitgangspunten van participeren en zélf verantwoordelijk zijn, zo vindt dit ook plaats op het niveau van de organisaties voor jongeren in Hillesluis, en dan met name het jongerenwerk. Het is de bedoeling dat jongeren zelf met een vraag komen en dat professionals jongeren helpen bij het beantwoorden of verwezenlijken van hun vraag. Dit betekent dat niet alleen de professionals een nieuwe manier van werken moeten leren, maar dat ook de jongeren dit moeten leren.

Uit de gegevens van het onderzoek blijkt dat jongeren waarschijnlijk nog onvoldoende competent zijn om zelf initiatief te nemen. Of dit de jongeren verweten kan worden, is de vraag. Juist in kwetsbare wijken als Hillesluis waar het niet vanzelfsprekend is dat mensen, en daarmee jongeren, een eigen netwerk kunnen opbouwen en/of onderhouden, is er een belangrijke rol weggelegd voor de professionals volgens De Winter (Levering, 2013). De ambulant jongerenwerker gebruikt hiervoor de volgende metafoer: "*Zij [de professionals] zijn de plank, alleen moet de jongere zelf springen*". Een positief effect van het 'eigen initiatief' zou zijn dat jongeren zich meer eigenaar gaan voelen van voorzieningen die zij zelf in gang zetten.

Een voorbeeld waarbij jongeren wel initiatief namen, gaf één van de twee beleidsadviseurs. Een groepje jongeren uit Hillesluis wilde cricket spelen en zocht hiervoor een locatie. Samen met de jongeren is naar verschillende mogelijkheden gekeken en uiteindelijk zijn deze jongeren begeleid naar een sportvereniging waar een cricketveld is aangelegd. Inmiddels is er sprake van een echte vereniging met vier teams en de deelgemeente volgt deze groep jongeren nog steeds.

6.2 De mogelijkheden tot verbinding, competentie, autonomie en verbondenheid

In de voorgaande paragraaf is het gesignaleerde gebrek aan verbinding en de vervulling van de basisbehoeften beschreven. Maar er zijn ook ontwikkelingen en gegevens gevonden die de basisbehoeften en het sociaal kapitaal zouden kunnen versterken. De 'cricketjongeren' zijn hiervan één voorbeeld. Ook de ambulant jongerenwerker sprak over zijn persoonlijke ervaring met sport en wat het hem heeft opgeleverd. Toen hij zijn sport beoefende als jongere werd hij voortdurend uit zijn omgeving

getrokken, en leerde normen en waarden als op tijd komen, discipline en omgaan met culturele diversiteit. Sport heeft een heel belangrijke rol gespeeld in zijn opvoeding.

In Hillesluis zijn er vele voorzieningen waar jongeren anderen kunnen ontmoeten. Het Cruyff Court, de activiteiten van TOS op de pleinen en College Hillesluis zijn hiervan voorbeelden. Hoewel de eerste twee voornamelijk gericht lijken op jongeren tot vijftien jaar. Deze drie voorbeelden van sociale voorzieningen hebben het niet alleen in zich om in de behoefte 'verbondenheid' te voorzien, maar jongeren kunnen zich ook competent gaan voelen als zij participeren aan een activiteit. College Hillesluis is hiervan een duidelijk voorbeeld omdat jongeren daadwerkelijk een (tijdelijke) bijbaan krijgen en zich nuttig (competent) kunnen maken.

De professionals zelf lijken zich bewust te zijn van hun voorbeeldrol en mogelijkheden tot 'opvoeden', en dat dit op basis van onderling vertrouwen vorm kan krijgen. Vertrouwen dat je kunt opbouwen door oprechte interesse in, en contact met de jongere, naast praktische middelen als kleding en aanwezigheid in de wijk. Professionals zijn degenen die jongeren kunnen helpen verbindingen te leggen met de omgeving, als zij dit zelf niet kunnen doordat bijvoorbeeld de directe omgeving tekort schiet. Deze zienswijze deelde de ambulante jongerenwerker. Hij ziet het als primaire taak om een jongere in contact te brengen met mensen buiten zijn bekende omgeving. Een ander voorbeeld is de wijkagent die in de groepen zeven en acht van de basisschool bezoeken aflegt waardoor zij hem al jong leren kennen. Op het gebied van sport probeert de deelgemeente gebruik te maken van het effect van rolmodellen. Met voetbalclub Feyenoord is een overeenkomst aangegaan waarbij contractspelers op bezoek gaan bij basisscholen.

6.3 Hillesluis: een pedagogische civil society?

Hillesluis kent een heleboel interventies gericht op jongeren. De netwerken zijn er dus. Om deze netwerken binnen de visie van de pedagogische civil society te laten slagen is het van belang om te kijken naar het sociaal kapitaal vanuit sociologisch perspectief en naar het individu in de wijk (de deelnemers) vanuit psychologisch perspectief. De zes jongeren verlangden niet alleen materiële zaken als hen gevraagd werd naar waar zij behoefte aan hebben. Op basis van de gesprekken die wij hebben gevoerd durven wij te stellen dat zij op zoek zijn naar verbinding en naar mogelijkheden om zich te ontwikkelen. Kortom, naar de bevrediging van de basisbehoeften. Omdat het ontbreekt aan een voldoende stimulerende omgeving voor jongeren, om eerder genoemde redenen, ligt de taak bij de professional om het gat in de vervulling van de basisbehoeften te dichten. De professional zal door middel van interventies, in de behoeften aan competentie, verbondenheid en autonomie moeten voorzien. De professional kan tegelijkertijd op de brug staan om de jongeren vanuit de eigen omgeving in aanraking te laten komen met nieuwe omgevingen.

De interventie GOAL! zet in op sport. Hoe kan een sportinterventie zodanig worden ingezet dat het vorm geeft aan de pedagogische civil society? Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben we naast bovenstaande gegevens vier sportinterventies bestudeerd, waarvan het volgende hoofdstuk het resultaat is.

Hoofdstuk 7 Sportinterventies

Dit hoofdstuk biedt een inventarisatie van vier interventies. Hierbij is onderzocht hoe deze interventies te plaatsen zijn binnen het kader van de ontwikkeling van het sociaal kapitaal en de basisbehoeften. Daarom is er geïnventariseerd in hoeverre er sprake is van aandacht voor de sociale ontwikkeling van jongeren en ruimte voor een pedagogische visie rondom de sportbeoefening van jongeren. Als resultaat laat dit inventariserend onderzoek zien wat de werkzame en belemmerende factoren van deze sportinterventies zijn en welke passen in het kader van de pedagogische civil society van Hillesluis. De totstandkoming van de selectie en analyse van de sportinterventies staat beschreven in hoofdstuk twee.

7.1 De vier sportinterventies kort beschreven

Citytrainer – 's-Hertogenbosch

Dit project werkt met jongeren van veertien jaar of ouder die sportactiviteiten en –events organiseren voor andere jongeren. Deelname is op vrijwillige basis. De organisatie ligt in handen van de sportafdeling van de gemeente 's-Hertogenbosch, een advies- en trainingsbureau (Whise) en een onderwijsadviesbureau (KPC-groep). Het doel is jongerenparticipatie te bevorderen, het verhogen van de sociale samenhang en leefbaarheid in wijken, en twaalf-plus jongeren bereiken met (buurt)sportactiviteiten. De Citytrainers volgen zeven keer twee uur een cursus en kunnen na een succesvolle afronding activiteiten organiseren (samen met hun vrienden) voor jongeren in de stad. Deelname aan Citytrainer wordt contractueel vastgelegd. Lokale organisaties zijn betrokken bij het project en deelnemers worden begeleid door praktijkbegeleiders en cursusleiders. In 2012 heeft de gemeente 's-Hertogenbosch met het project Citytrainers een vrijwilligersprijs gewonnen (Smits, 2013).

Doelbewust – 's-Hertogenbosch

Doelbewust organiseert buurtgerichte straatvoetbalcompetities. Jongeren kunnen hieraan deelnemen, waarmee zij zich ook verplichten om deel te nemen aan thema-bijeenkomsten. De organisatie ligt in handen van jongerenwerk Divers en de afdeling sport van de gemeente 's-Hertogenbosch. Het doel van het project is het bevorderen van wenselijk gedrag bij jongeren in de leeftijd van elf tot vijftien jaar in bepaalde wijken waar deze jongeren regelmatig overlast veroorzaken. Deelname wordt contractueel vastgelegd. Gedurende anderhalf jaar wordt één keer per week gevoetbald. Het project won in 2009 de Hein Riethofprijs (Cevaal, Smits, Nootebos, Lucassen & Slettenhaar, 2010).

Schoolsport - Challenge010 - Rotterdam

Het nieuwe schoolsporttraject voor het middelbaar onderwijs, Challenge 010, is een uitbreiding op de al langer bestaande schoolsportverenigingen voor het basisonderwijs in Rotterdam. Rotterdam Sportsupport is initiator en verbindt scholen met sportverenigingen. Het doel is enerzijds om structureel sport aan te bieden in de wijk of bij de school, en anderzijds om meer scholieren bij een vereniging te krijgen. Voor middelbare scholieren is er een keus uit vier sporten en gedurende het schooljaar vinden er trainingen plaats en worden wedstrijden tussen schoolsportverenigingen georganiseerd (competities). De scholieren worden begeleid door vakleerkrachten en trainers van verenigingen. Door middel van contributie verbinden scholieren zich aan een sport (Reijgersberg, Lucassen, Pot & Van Hilvoorde, 2012).

SportMpower – Enschede, Nijmegen, Deventer en Venlo

SportMpower is een naschools project dat sport combineert met loopbaanbegeleiding. De doelgroep zijn derde- en vierdejaars vmbo-scholieren en de bedoeling is hen kansen te bieden in het algemeen, en op de arbeidsmarkt in het bijzonder. De scholieren volgen een traject van vijftien weken met elke week één uur sport en één uur verplichte loopbaantraining. Professionele trainers, bedrijven en particuliere instellingen verzorgen de workshops. De trainingen en workshops vinden plaats in een aantrekkelijke setting, een professionele sportclub. Kennispraktijk voor sport, onderwijs en gezondheid coördineert de organisatie (Noordman, Van Gasteren, Collard, Steenbergen & Hilhorst, 2012).

7.2 De analyse van de sportinterventies

De evaluatieonderzoeken van de sportinterventies beschrijven over het algemeen de factoren die bijdragen aan succes, of op welke manier succes kan worden bereikt. Dat maakt dat minder concrete voorbeelden gevonden zijn die belemmerend werken. Uiteraard zullen de interventies belemmeringen hebben ondervonden, maar deze worden in de evaluaties verwoord in positieve zin. Hieronder volgen allereerst enkele voor het onderzoek relevante belemmerende factoren die in de evaluatieonderzoeken zijn gevonden, waarna de succesfactoren aan bod komen.

7.2.1 Belemmerende factoren

De afstand

Een interventie als SportMpower had als een van de doelstellingen dat er contact en uitwisseling tussen verschillende sociale groepen en contexten zou plaatsvinden. Het ging daarbij voornamelijk om de school in de wijk, de sportvereniging in de wijk en lokale organisaties. Buiten het gegeven dat dit het nodige vergt van de organisatie van de interventie op zichzelf, was een concrete belemmering dat de fysieke afstand tussen de buitenschoolse (sport) setting en de school te groot was waardoor de interventie jongeren 'verloor'. Het verbinden van groepen en contexten stukt in zo'n geval al bij voorbaat.

Verplichting

Verplichting van deelname staat positieve participatie van jongeren in de weg zo ondervond SportMpower en het geeft de interventie een negatieve uitstraling. Jongeren ervaren deelname dan als straf waardoor de sfeer en inzet van jongeren achterblijft bij interventies waar jongeren op basis van een eigen overweging aan deelnemen. Daartegenover staat dat de interventie Doelbewust kwetsbaar is als gevolg van het ontbreken van een verplichtingsstructuur. Mede daarom laat deze interventie jongeren een contract ondertekenen.

Stigma

Citytrainer wil dat iedereen zich in een Citytrainer kan herkennen en kan meedoen met de activiteiten als trainer of deelnemer. Deze 'kans' om mee te doen wordt niet altijd door ouders van jongeren positief bevonden. Zij zien de interventies als een project voor risicjongeren en hun kind behoort niet tot deze doelgroep. Het belemmert daarmee onderling vertrouwen, wat voorkomen kan worden als ouders op de hoogte zijn van de inhoud en achtergrond van de interventie.

7.2.2 Succesfactoren

Persoonlijke benadering

Uit de evaluaties bleek soms dat jongeren en professionals elkaar al kenden van andere (sport)activiteiten in de wijk. Er was dan dus al sprake van onderling contact (bonding, bridging en linking). Een interventie kan putten uit deze contacten en het vertrouwen dat daarmee gepaard gaat. Contacten kunnen bijvoorbeeld via het jongerenwerk lopen, en op basis van aanbevelingen van jongeren die al in een team spelen.

Identificatie

Voor een jongere is het van belang om ergens 'bij te horen'. Interventies hebben het vermogen om dit gevoel aan te wakkeren of te versterken. Zo kan het dragen van een tenue het groepsgevoel versterken: jongeren zien de kleding als een statussymbool tijdens de training en de wedstrijd. In de schoolcontext ligt een andere optie om het 'wij-gevoel' te stimuleren. Door schoolsportactiviteiten (in samenwerking met sportverenigingen) kan de band tussen leerlingen binnen de school, en de identificatie met de school worden versterkt.

Status

In het verlengde van voorgaande succesfactor ligt 'status'. Als jongeren het leuk vinden ergens bij te horen, versterkt het de onderlinge band en ontlent zij status aan hun deelname. Immers, het zelfvertrouwen van een jongere wordt versterkt als hij of zij ergens bij hoort en positief opvalt op straat. De jongere zal dan langer verbonden blijven aan de interventie.

Aanzien in de wijk

De interventie Doelbewust laat de activiteiten buiten plaatsvinden, telkens op dezelfde plaats, om de zichtbaarheid en herkenbaarheid voor de buurtbewoners te vergroten. Deelname aan de interventie kan de jongere in de wijk een positief aanzien bezorgen als alternatief voor 'hangjongere' wat vaak negatieve associaties oproept. Verdere versterking van dit imago kan gerealiseerd worden als de interventie ook inzet op andere activiteiten, georganiseerd en uitgevoerd door de jongeren zelf. Voorbeelden hiervan zijn het uitvoeren van klussen, meewerken bij de organisatie van een buurtfeest, stages lopen of een sponsorloop ondersteunen. Dergelijke initiatieven kan het contact met mensen die niet direct betrokken zijn bij de interventie stimuleren, wat kan leiden tot bridging.

Van waarde

Als een interventie van waarde is voor een jongere, kan dit deelname bevorderen. Zo blijken alle vier de onderzochte interventies een zinnigere dag-/vrijtijdsbesteding in de ogen van de jongeren, dan hangen in de wijk. Een voorbeeld van waar de waardering van deelname aan een interventie concreet vorm krijgt, is te vinden bij Citytrainer. Jongeren krijgen een certificaat uitgereikt als zij de cursus succesvol hebben doorlopen. Tijdens de ceremonie is de wethouder, of een andere vertegenwoordiger van de gemeente, aanwezig. De cursusleiders vertellen iets persoonlijks over de jongeren en van de nieuwe Citytrainers wordt verwacht dat zij een korte presentatie geven. Mensen uit de sociale omgeving (ouders) van de jongeren zijn verplicht aanwezig bij deze uitreiking. Uit evaluatie blijkt dat dankzij deze uitreiking een gevoel van trots ontstaat bij ouders. Dit is een goed voorbeeld van hoe een interventie bonding, bridging en linking kan bevorderen.

Afspraken en regels – normen en waarden

Jongeren komen mede via de interventies in aanraking met maatschappelijk gedeelde normen en waarden. Zo zijn er de formele afspraken die met de jongeren worden gemaakt bijvoorbeeld in de vorm van een contract. De coaches en trainers fungeren als rolmodellen bij het nakomen van de afspraken. In het contract dat is ondertekend staat vermeld dat jongeren zich goed zullen gedragen binnen en buiten het project. Een andere manier om de waarden en normen binnen een interventie een plek te geven, is via het voorgaande voorbeeld van het certificaat. Tot slot is bij Challenge 010 de aanwezigheid en het goede gedrag tijdens de activiteit verbonden aan de hoogte van de contributie. Ook dit is een manier om jongeren positief te stimuleren om regels en afspraken na te komen.

Duurzaamheid

De interventies proberen op verschillende manieren bonding, bridging en linking een duurzaam karakter te geven. Zo organiseert Citytrainer terugkomdagen om het goede contact tussen de projectleiders en de jongeren vast te houden. SportMpower spreekt over een minimale periode van vijftien weken om voldoende diepgang en resultaat te bereiken. Een ander belangrijk punt is de continuïteit van de professionals, zeker als meerdere organisaties samenwerken binnen één interventie. Er moet effectief gebruik gemaakt worden van het netwerk, waarin autoriteiten een plaats hebben zoals de wijkagent en de leerkracht. Een combinatiefunctionaris kan de schakel zijn tussen deze organisaties en professionals wat betreft de coördinatie van een interventie. Als langere tijd op een duurzame manier gewerkt wordt aan het gedrag en de sportieve ontwikkeling van de jongeren, is een langdurige verbinding tussen een jongere en een specifieke sport(interventie) en sportorganisatie mogelijk.

Participeren

Een belangrijke voorwaarde voor succes bij het organiseren en uitvoeren van een (sport)interventie is de mogelijkheid tot participeren van de jongeren. Het is belangrijk te weten wat jongeren bezighoudt en wat hen interesseert. De doelgroep kan hierover zelf het beste bevraagd worden. Op deze manier maak je de jongeren verantwoordelijk voor het succes van een interventie. In het geval van Citytrainer worden jongeren door jongeren gestimuleerd deel te nemen, wat een positieve uitwerking heeft. De leeftijdsgenoten van de Citytrainers worden aangetrokken door hun enthousiasme.

Zelf kiezen

Keuzevrijheid werkt beter dan het verplicht stellen van een interventie en het straffen en corrigeren van gedrag zoals ook al eerder beschreven. Verder blijkt de vrijwillige participatie ook een cruciale succesfactor te zijn voor een positief groepsgevoel tijdens de interventie.

Verbinding met en door de professional

Tijdens de interventie moeten de jongeren waardering ontvangen en gemotiveerd worden door de professional. Die moet een veilige setting creëren, zich bewust zijn van de voorbeeldrol, en interesse tonen in de leefwereld van de jongeren. Hiervoor zijn de beschikbaarheid en betrokkenheid van de professionals een belangrijke voorwaarde. Door deze intensieve benadering kan er tussen de professional en de jongere een vertrouwensband ontstaan, wat kan leiden tot positieve gedragsverandering, en betrokkenheid in de wijk.

Competenties stimuleren

Workshops, themabesprekingen en cursusbijeenkomsten worden door de interventies georganiseerd onder andere om het zelfvertrouwen van de jongeren te stimuleren. Als zij trots kunnen zijn op de door

hen geleverde prestaties, dan draagt dat bij aan het welbevinden. Bij de interventie Citytrainer worden de jongeren opgeleid en krijgen zij begeleiding bij de opzet en uitvoering van sportactiviteiten. Er wordt gewerkt vanuit het talent van de jongere om te komen tot persoonlijke groei. De gemeente betreft de jongeren bij de organisatie en probeert zo aan de toekomst van de jongeren te werken.

Conclusie en ontwerpeisen

Dit hoofdstuk zal antwoord geven op de deelvragen en centrale vraagstelling van het ontwerponderzoek. De beantwoording van de centrale vraagstelling leidt tot ontwerpeisen die als aanbeveling gelden voor het project GOAL!, de opdrachtgever.

Deelvraag 1

Wat zijn de demografische kenmerken met betrekking tot jongeren in de leeftijd van 13 tot 18 jaar in de wijk Hillesluis en wat zijn de fysieke, economische, sociale en veiligheidsgegevens van de wijk Hillesluis?

Hillesluis is een wijk die zich kenmerkt door het grote aantal jongeren, de vele kleine woningen op een relatief klein oppervlak, de lage inkomens, de hoge werkloosheidscijfers en de vele pleinen waar kinderen en jongeren veelal te vinden zijn. De gele leefstijl die door de gemeente Rotterdam wordt toegekend aan Hillesluis onderstreept de waarde die buurtbewoners hechten aan de buitenruimte waar zij sociale contacten kunnen opdoen en terecht kunnen voor voorzieningen. Desondanks staat Hillesluis bekend als een aandachtswijk en is het een 'probleemwijk' als het gaat om de veiligheid. Deze stigma's beïnvloeden mogelijk de mate van bonding in de wijk. Voor een groot deel van de jongeren in Hillesluis geldt dat zij geen startkwalificatie hebben. Toch gaat het met de meeste jongeren goed en zijn zij welwillend. Het zijn vaak de 'vervelias' die de aandacht naar zich toetrekken en waarvoor van alles wordt georganiseerd.

Naast bovenstaande gegevens over Hillesluis is op twee gebieden een kloof gesignaleerd. Ten eerste is er een kloof zichtbaar tussen de opvoedingsnormen en –waarden binnen gezinnen en de normen en waarden die daarbuiten gelden. Zo verdwijnen veel meiden uit het straatbeeld als zij de middelbare schoolleeftijd bereiken als gevolg van ouders die grenzen stellen. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat het gezag van ouders binnenshuis tot aan de voordeur reikt. Het informele toezicht van buurtbewoners, middenstanders en ouders op kinderen speelt daardoor buiten nauwelijks een rol. Een tweede kloof is de kloof tussen bewoners onderling. Het meest duidelijke voorbeeld hiervan is de kloof tussen jongeren en ouderen. Opvallend genoeg is er binnen de jongerengroepen zelf sprake van sterke bonding vergeleken met andere wijken.

Het is aannemelijk dat in een dergelijke omgeving, jongeren onvoldoende bevredigd kunnen worden in de basisbehoeften. Mogelijk dat zij de vervulling van hun behoefte aan autonomie, competentie en verbondenheid op straat vinden.

Deelvraag 2

Welke (sociale) voorzieningen zijn er voor jongeren in de wijk Hillesluis?

Sociale voorzieningen hebben, bij een gedegen aanpak, eigenschappen in zich om jongeren kansen en mogelijkheden te bieden de basisbehoeften te bevredigen en hun sociaal kapitaal te versterken. Als er sociale netwerken ontstaan (met behulp van de sociale voorzieningen) krijgen relaties, vertrouwen en gedeelde normen en waarden vorm.

Hillesluis telt vele sociale voorzieningen voor jongeren. Het is onduidelijk om welke voorzieningen het gaat en hoe deze zich tot elkaar verhouden, het ontbreekt aan een duidelijk netwerk waarin de

verbindingen tussen de voorzieningen zichtbaar zijn. Bovendien bestaat er een kans dat organisaties binnen relatief korte tijd weer vervangen worden door andere organisaties. Toch is als gevolg van de ontwikkeling van het wijkgericht werken samenwerking van groot belang. Organisaties en professionals moeten hun kennis delen en vergroten buiten het eigen werkveld.

Het aanbod van voorzieningen is over het algemeen gericht op jongeren uit Hillesluis. Desondanks lijkt dit aanbod niet tegemoet te komen aan hun behoeften. Veel maatregelen en interventies zijn erop gericht om zoveel mogelijk risico's te vermijden en de veiligheid te beheersen, mogelijk dat hierin een deel van de verklaring ligt. Daarnaast is er onder jongeren, als gevolg van gebeurtenissen uit het verleden, een gebrek aan vertrouwen in organisaties. Uit ervaring blijkt dan ook dat het tijd kost om de jongeren te leren kennen en het vertrouwen te winnen bij een nieuw initiatief.

Maatschappelijke ontwikkelingen (Wmo, terugtrekkende overheid en bezuinigingen) hebben een verandering teweeggebracht in de vormgeving van sociale voorzieningen. Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van een aanbodgerichte benadering naar een vraaggestuurde benadering, wat gevolgen met zich meebrengt zowel voor de professionals, als voor de jongere. Zo is het in pandig jongerenwerk verschoven naar ambulante jongerenwerk. Daarbij is de trend dat de jongere zelf initiatief moet nemen ten aanzien van interventies en/of voor het organiseren van een sporttoernooi. Maar jongeren en professionals geven in dit onderzoek aan dat deze nieuwe manier van werken nog niet goed van de grond komt.

Enkele sociale voorzieningen zijn door vrijwel alle geïnterviewden genoemd of herkend: Thuis op Straat, Stichting DOCK, College Hillesluis en Sport en Recreatie van de Gemeente Rotterdam. Buitensportverenigingen bevinden zich buiten de wijk, hoewel er een trend gaande is waarbij deze verenigingen hun sport in de wijk brengen.

De nieuwe multifunctionele accommodatie De Wielslag zou een aanwinst kunnen zijn wat betreft het vormen van duidelijke netwerken rondom de jongere.

Deelvraag 3

Wat interesseert jongeren uit Hillesluis op het gebied van sport, zodat hun sportparticipatie vergroot kan worden?

In Hillesluis sporten veel jongeren, wat zij als positief ervaren. De motieven van de geïnterviewde jongeren om te (gaan) sporten varieerden. Aan de ene kant noemden zij lichamelijke aspecten (gezond en fit zijn), aan de andere kant ook het mentale aspect (tot rust komen, zelfvertrouwen). Een derde reden om te sporten lag in het gegeven dat het een alternatief is voor 'hangen op straat'. Het Cruyff Court is een belangrijke plek om vrienden en buurtgenoten van verschillende komaf te ontmoeten en met hen te sporten. TOS en Sport en Recreatie organiseren hier activiteiten, maar deze zijn voor kinderen tot veertien, vijftien jaar. Een wens van de jongeren is dan ook dat er meer voor hen wordt georganiseerd. De jongeren betwijfelden of het zelf-organiseren van een sport (het vraaggericht werken) wel kan, of zij hier voldoende competent voor zijn. Daarbij betwijfelden zij het of zij serieus genomen zullen worden door de professionals en organisaties.

Opvallend was dat de zes jongeren, allen met sportervaring, kenbaar maakten dat hun voorkeur uitging naar sporten in verenigingsverband als zij de keus kregen tussen de vereniging enerzijds, en 'met vrienden op straat' anderzijds. De redenen die zij hierbij noemden, hadden te maken met structuur en

een bekwame trainer die let op de voortgang en zijn teamleden kent en kan motiveren. Kortom, de jongeren vertelden dat hun interesse uitging naar sporten met een 'serieus' karakter.

Er zijn initiatieven specifiek gericht op meiden zoals de Meidenvilla en de buurtsportcoach van TOS. Uit het onderzoek blijkt dat de faciliteiten en activiteiten niet altijd op de meiden zijn afgestemd. Zo gaven zij aan dat er voor hen geen sport is in de wijk (gescheiden van jongens) en dat het tijdstip waarop de sport plaatsvindt bepalend is voor de deelname. Voor meiden is het vaak lastiger gebruik te maken van de mogelijkheden die er zijn, omdat ouders een bepalende rol spelen bij de deelname van hun dochters.

Hoewel de buurtsportcoach vertelde over de fluctuaties en onbetrouwbaarheid wat betreft de sportdeelname onder meiden; en hoewel de in hoofdstuk één aangehaalde studie van Elling en Smits (2012) de indruk wekt dat factoren als regels en verplichtingen demotiverend zouden werken voor sportdeelname, vertelden de zes jongeren uit dit onderzoek wel degelijk interesse te hebben in een sport met een serieus karakter (verenigingsverband, bekwame trainers, structuur). Professionals en organisaties zouden invulling moeten geven aan dit serieuze karakter.

Dit sluit aan bij de studie van Lub (2013). Hij concludeert dat sport ingebed dient te zijn in een pedagogische context, waar professionals aandacht hebben voor de ontwikkeling van jongeren op sociaal, emotioneel en moreel gebied. Deze pedagogische context zou invulling kunnen geven aan de interesse van de jongeren in 'sport met een serieus karakter'. Dan kan een interventie succesvol worden en een bijdrage leveren aan de bevrediging van de basisbehoeften en aan de versterking van het sociaal kapitaal.

Deelvraag 4

Welke factoren dragen bij aan het al dan niet vergroten van de sportparticipatie onder jongeren volgens de visie van de sociale jeugdprofessionals?

De professionals noemen vrijwel allemaal het belang van de professional en trainer zelf. Het gaat dan niet alleen om bekend zijn met de buurt en de jongeren, het gaat ook om het vertrouwen en de mate waarin een professional contact kan leggen en een band kan opbouwen. Het gaat dus om de begeleidingsvaardigheden en de interactie van de professional met de jongeren die zij via sport kunnen stimuleren. Via sport kan de professional een jongere in contact brengen met de omgeving en daar verbindingen realiseren. Kortom, jongeren hebben belang bij professionals die beschikken over vaardigheden die aanzetten tot stimuleren, motiveren, en die normen en waarden overbrengen.

Het rolmodel is van belang en het gaat dan niet per se om een 'beroemd persoon'. De professional en trainer kunnen deze rol ook vervullen. Tevens spelen volgens de professionals de ouders een belangrijke rol als het gaat om sportparticipatie, maar deze zijn voor sommige professionals niet in beeld of moeilijk te bereiken.

Op organisatorisch gebied is de voorbereiding van een interventie van belang. De professional moet zich ervan bewust zijn dat de aanpak die hij gaat inzetten is afgestemd op de (groep) jongeren, en hij moet weten wat hen aanspreekt. Zo is er speciaal voor de meiden in Hillesluis een vrouwelijke buurtsportcoach ingezet om sportdeelname onder meiden te stimuleren. Samenwerking met andere professionals wordt van waarde geacht en het wijkgericht werken kan hierin van betekenis zijn. Een

'negen-tot-vijf-mentaliteit' werkt belemmerend in het goed kunnen begeleiden van jongeren, zeker als het gaat om sporten of andere vrijetijdsbestedingen.

Deelvraag 5

Welke belemmerende en werkzame factoren van maatschappelijke sportinterventies zijn relevant voor de interventies in Hillesluis?

Jongeren verplichten tot deelname aan een sportinterventie is geen garantie dat de doelen zullen worden behaald. Tegelijkertijd ligt bij vrijblijvendheid het gevaar op de loer dat jongeren snel weer afhaken. Interventies die jongeren keuzes geven (bevrediging van de behoefte aan autonomie); die jongeren mee laten bepalen bij de organisatie en invulling van de interventie, of de waarde van de interventie laten ervaren door middel van een certificaat (bevrediging van de behoefte competentie); die hen verbinden door middel van vormen van contributie en contracten (bevrediging van de behoefte aan verbondenheid); kortom interventies met een duurzaam karakter, geven grotere kans van slagen.

Voor een interventie kan het goed uitpakken als deze inspeelt op al bestaande verbanden (netwerken) in de wijk. Jongeren die elkaar wijzen op de interventie of professionals die al bekend zijn met de doelgroep werken deelname in de hand. Het jongerenwerk kan hier bijvoorbeeld een rol in spelen. Daarbij is het voor jongeren belangrijk om het gevoel te hebben 'ergens bij te horen'. Als de interventie hier goed op inspeelt, bijvoorbeeld door het gebruik van tenues, en aanhaakt bij het groepsgevoel en (andere) statusverhogende activiteiten, kan het jongeren aanzetten tot deelname.

De sociale omgeving (de ouders) van de jongeren bepaalt mede het succes van de interventie. Het is dan ook van belang dat de omgeving rondom de interventie deze als positief ervaart. Als de interventie een negatief stigma (van risicojongeren) draagt, zal dat het vertrouwen belemmeren, met negatieve gevolgen voor de verbinding en participatie. Door als interventie positief op te vallen in een wijk, kan dit vertrouwen worden opgebouwd en daarmee ook het groepsgevoel, en deelname worden gestimuleerd. Een voorbeeld is het initiatief om klussen in de wijk te doen.

De centrale vraagstelling en ontwerpeisen

Aan welke eisen moeten maatschappelijke sportinterventies van het project GOAL! voldoen om aan te sluiten bij de interesses van jongeren in Hillesluis en bij de visie van sociale jeugdprofessionals op de participatie van jongeren aan sport?

Nu bovenstaande deelvragen zijn beantwoord, kunnen wij de ontwerpeisen aanleveren voor het project GOAL! en daarmee de centrale onderzoeksvraag beantwoorden. "Ontwerpeisen zijn richtlijnen voor de eisen waaraan het uiteindelijke ontwerp moet voldoen" en aan de hand van vier thema's zullen wij deze beschrijven (Van der Donk en Van Lanen, 2011, p.285).

Thema 1: Jongeren willen erbij horen!

De jongeren in Hillesluis zijn zich bewust van de positie waarin zij zich bevinden: een wijk waar de kansen niet voor het oprapen liggen, die bekend staat als onveilig en arm. Dit bewustzijn belemmert het (onderling) vertrouwen en persoonlijke ontwikkeling. De mate waarin jongeren de behoefte aan

competentie kunnen bevredigen is onvoldoende. Het negatieve stigma staat verbinding in de weg, jongeren hebben het gevoel nergens bij te horen. Voor meiden geldt dit nog sterker vanwege de beperkingen die hen worden opgelegd vanaf een bepaalde leeftijd. Jongeren verplichten tot deelname aan een interventie werkt vaak averechts en komt niet tegemoet aan de behoefte aan autonomie. Een interventie kan op bovenstaande inspelen door een aantal uitgangspunten in acht te nemen:

- **Zet een interventie op voor alle jongeren, beperk het niet tot de 'risicjongeren'.** Bied alle jongeren kansen om hun competenties te stimuleren, hun autonomie te bevorderen en mogelijkheden te creëren tot verbinden met de sociale omgeving.
  - **Besteed daarbij extra aandacht aan de meiden en ontwikkel samen met hen een sportaanbod.** Houd daarbij rekening met de rol van de ouders. Zorg dat zij ook vertrouwen hebben in de interventie.
- **Stimuleer het 'wij gevoel' in een interventie.** Maak bijvoorbeeld gebruik van tenues, vrijwillige participatie en bestaande netwerken. Dit geeft jongeren vertrouwen en zorgt dat zij zich verbonden voelen met de interventie.
- **Zorg voor een positief imago van de interventie zodat jongeren zich willen verbinden aan een interventie.** Laat de interventie buiten, telkens op dezelfde locatie plaatsvinden. Daarmee vergroot je de zichtbaarheid en herkenbaarheid voor de buurtbewoners. Als de omgeving de interventie als positief ervaart neemt het vertrouwen van de omgeving toe, waarmee participatie en verbinding kan plaatsvinden en deelname wordt bevorderd. De kloof tussen bewoners onderling kan hierdoor verminderen. Door middel van het uitreiken van een certificaat, een contract, of door aanwezigheid en goed gedrag te koppelen aan de hoogte van de contributie, worden jongeren positief gestimuleerd zich te verbinden aan een interventie. Dit geldt ook als er keuzemogelijkheden zijn.
- **Begeleid jongeren in het (nieuwe) vraaggerichte werken.** Jongeren moeten leren hoe zij vragen kunnen stellen en welke vragen gesteld kunnen worden.

Thema 2: Het belang van professionals en hun rol

Professionals die betrokken zijn bij een interventie zijn bepalend voor de mate waarin een interventie succesvol kan zijn. Zij moeten beschikken over vaardigheden om jongeren te motiveren, stimuleren en ontwikkelen. De professionals in Hillesluis hebben te maken met jongeren die wantrouwend staan tegenover organisaties. Dit wantrouwen moet omgebogen worden naar vertrouwen. Als de professional uitgaat van de competenties van de jongeren in plaats van hun tekortkomingen, kan gedragsverandering en ontwikkeling worden bevorderd (Van der Veen & Goijarts, 2012).

De professionals kunnen ervoor zorgen dat er verbindingen ontstaan met en tussen nieuwe groepen en individuen. Zij kunnen de jongeren uit hun eigen omgeving halen en in contact brengen met nieuwe netwerken binnen en buiten de wijk. Zij staan op de bruggen en stimuleren jongeren de overkant te bereiken. Samen met de jongeren moeten zij een stimulerende omgeving vormgeven. Dit is niet alleen van belang voor het individuele welbevinden van een jongere, maar heeft tevens maatschappelijke waarde omdat het uiteindelijk een voorwaarde is voor sociale cohesie. Daarbij kan de Wmo pas slagen als mensen een netwerk kunnen aanboren voor steun.

De organisaties (en daarmee ook de professionals) zullen zorgvuldig om moeten gaan met de recente ontwikkeling waarbij het initiatief steeds meer komt te liggen bij de jongere, het vraaggericht werken. De vraag is of in een wijk als Hillesluis burgers (jongeren) over de vaardigheden beschikken om zelf initiatief te nemen.

Dat dit alles niet over één nacht ijs zal gaan mag duidelijk zijn. Hier moet zorgvuldig mee worden omgegaan en voldoende tijd voor worden uitgetrokken. De volgende punten zijn hierbij essentieel:

- **Zorg voor gekwalificeerde professionals die beschikken over vaardigheden om de behoefte aan competentie, autonomie en verbondenheid te stimuleren bij jongeren.** Organisaties en opleidingen moeten hieraan tijd, geld en aandacht schenken. Het belang van professionals in wijken als Hillesluis is groot, vanwege de fragiele opvoedingscontext waarin (kinderen en) jongeren zich bevinden.
- **Streef naar interactie op basis van gelijkwaardigheid.** De professional is degene die samen met de jongeren de stimulerende omgeving vormgeeft en verbinding en verbondenheid kan bevorderen.
- Dit leidt ertoe dat **jongeren meepraten en -beslissen over de vorm en inhoud van de interventie.** Hiermee maakt de professional de jongere medeverantwoordelijk voor het succes en stimuleert hij de behoefte aan competentie en autonomie. Sluit aan bij de motiverende factoren voor jongeren om mee te doen aan sport.

Thema 3: Samenwerken aan duurzame interventies

Voor het vertrouwen in een interventie is het zowel voor de professional als voor de jongere van belang dat deze duurzaam van aard is. Dan is er grotere bereidheid om te investeren in relaties en de verdere ontwikkeling van de interventie. Het recente wijkgericht werken kan samenwerking met andere organisaties stimuleren, wat goed is voor de kennisuitwisseling en het vertrouwen. Met hulp van het (bestaande) netwerk rondom de jongeren in Hillesluis kan onderlinge afstemming gerealiseerd worden. Een (nieuwe) interventie zou kunnen putten uit de al bestaande contacten en het vertrouwen dat daarmee gepaard gaat. Onderstaande aandachtspunten waarmee samenwerking en duurzaamheid gestimuleerd worden, kunnen in acht worden genomen:

- **Zorg voor stabiliteit en continuïteit in het aanbod en de begeleiding,** zodat de jongeren zich serieus genomen voelen en een langdurige verbinding tussen de jongere en een specifieke sport (interventie) en sportorganisatie mogelijk is.
- **Sluit aan bij bestaande initiatieven en fysieke omstandigheden in de wijk,** zoals daar zijn: College Hillesluis, TOS, de Meidenvilla, de buurtsportcoach voor meiden en de activiteiten die plaatsvinden op het Cruyff Court, de sportvereniging Silent Dragon en de pleinen en gymzalen in de wijk. Maak tevens kennis met de Jeugdraad Feijenoord om in contact te komen met de jongeren in de wijk.
- **Breng het netwerk van alle initiatieven in Hillesluis in kaart en onderzoek of (betere) afstemming tussen initiatieven mogelijk is.** Zorg dat dit netwerk bekendheid geniet bijvoorbeeld via social media.

Thema 4: Het belang van ouders

Hoewel 'ouders' niet specifiek zijn onderzocht in dit onderzoek, is wel duidelijk geworden dat hun rol van belang is voor het succes van een interventie, en natuurlijk voor de opvoeding in het algemeen. Tijdens het onderzoek is een kloof geconstateerd in de opvoeding, en blijkt dat professionals het moeilijk vinden om in contact te komen met de ouders, met als gevolg dat overbrugging moeilijk plaats kan vinden. Dit terwijl betrokkenheid van ouders kan bijdragen aan de sportparticipatie en gevoelens van trots. Daarom de volgende aanbeveling:

- **Onderzoek hoe ouders (in Hillesluis) meer betrokken kunnen zijn bij de opvoeding buitenshuis van hun kinderen.**

Referentielijst

ANP, NOS & Prins, B. (2013). Geldkraan IBN Ghaldounschool druppelt door. *NOS op 3*. Verkregen op 13 oktober, 2013, via <http://nos.nl/op3/artikel/557774-geldkraan-ibn-ghaldounschool-druppelt-door.html>

Berk, M., Hoogenboom, A., Kleermaeker, M. de & Verhaar, K. (2012). *De Jeugdprofessional in ontwikkeling. Handboek voor professionals in het jeugddomein*. Verkregen op 30 maart, 2013, via http://shop.kluwer.nl/attachment-download.ep?aName=handboek_jeugdprofessional.pdf

Blijswijk, R. van (2012). *Over het werk van Luc Stevens*. Verkregen op 6 oktober, 2013, via <http://hetkind.org/2012/11/25/over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aan-relatie-competentie-en-autonomie/>

Boonstra, N. & Hermens, N. (2011a). *Sportieve kansen met de WMO. Over de inzet van sport voor burgerparticipatie, sociale samenhang en preventief jeugdbeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Boonstra, N. & Hermens, N. (2011b). *De maatschappelijke waarde van sport, literatuurreview naar de inverdieneffecten van sport*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bosveld, W., Wenneker, C., Broeke, L. ten & Slot, J. (2007). *Het sociaal kapitaal van Amsterdamse jongeren*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Dienst Onderzoek en Statistiek.

Broeck, A. van den, Vansteenkiste, M., Witte, H. de, Lens, W. & Andriessen, M. (2009). De Zelf-Determinatie Theorie: Kwalitatief motiveren op de werkvloer. *Gedrag en Organisatie*, 22(4), 316-335.

Broeders, A., Duijvestijn, P., Wolswinkel, L., Broenink, N. & Fransen, N. (2011). *Opvoeden samen met de buurt. De pedagogische civil society: een inhoudelijke oriëntatie*. Amsterdam: DSP-Groep.

Broeders, A., Broenink, N., Duijvestijn, P., Fransen, N. & Wolswinkel, L. (2012). *Opvoeden samen met de buurt. Buurtanalyse en eindconclusies*. Amsterdam: DSP-Groep.

Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek*, 4 (24), 310-323.

Buyse, W. & Duijvestijn, P. (2011). *Sport zorgt. Ontwikkeling van vier waardevolle sportaanpakken voor jongeren in de jeugdzorg*. Amsterdam: DSP-Groep BV.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2012). *Armoedesignalement 2012*. Verkregen op 13 september, 2013 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/inkomen-bestedingen/publicaties/publicaties/archief/2012/2012-armoedesignalement-pub.htm>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). *Onderwijs*. Verkregen op 5 oktober, 2013 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/onderwijs/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=3633>

Cevaal, A., Smits, F., Nootbos, W., Lucassen, J. & Slettenhaar, G. (2010). *Evaluatieonderzoek Doelbewust*. Verkregen op 12 december, 2012, via <http://beheer.nisb.nl/cogito/modules/uploads/docs/64291294825128.pdf>

Deelgemeente Feijenoord (2010a). *Integraal wijkactieprogramma Hillesluis 2010*. Verkregen op 5 april, 2013, via <http://www.rotterdam.nl/DG%20Feijenoord/Document/IWAP%20Hillesluis%20def%20versie%20raad.pdf>

Deelgemeente Feijenoord (2010b). *Gebiedsvisie midden 2010 t/m 2014. Afrikaanderwijk, Bloemhof, Hillesluis*. Verkregen op 5 april, 2013, via <http://www.rotterdam.nl/DG%20Feijenoord/Document/Gebiedsvisie%20midden%202011-2015%20definitief.pdf>

Desmet, E. & Sour, A. (2008). *Pleinen woonkamer van de buurt. Handboek voor levendige pleinen*. Rotterdam: Pact op Zuid.

Donk, C. van der & Lanen, B. van (2012). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.

Elling, A. & Smits, F. (2012). *Helmondse 13+ Jeugd in beweging brengen. Verkenning sportbehoefte en –aanbod 13+ jeugd in Helmond*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Geestelijke Gezondheidsdienst Rotterdam-Rijnmond (2011). *Ieder kind wint. Zorg voor de toekomst*. Verkregen op 5 april, 2013, via <http://www.rotterdam.nl/GGD/Document/Jeugd/Ieder%20Kind%20Wint%20-%20Zorg%20voor%20de%20toekomst%20-%20Rotterdams%20programma.pdf>

Gemeente Rotterdam (2009). *Sportnota Rotterdam 2010- 2016*. Verkregen op 15 december, 2012, via <http://www.rotterdam.nl/SenR/Images/Sportnota.pdf>

Gemeente Rotterdam (2010). *Uitvoeringsprogramma sport 2011-2014*. Verkregen op 15 december, 2012, via <http://beheer.nisb.nl/cogito/modules/uploads/docs/61941369211599.pdf>

Gemeente Rotterdam (2011). *Kindvriendelijke Wijkscan*. Verkregen op 15 december, 2012, via http://www.rotterdam.nl/JOS/kindvriendelijk/wijkscan_Hillesluis.pdf

Gemeente Rotterdam (2012a). *Feitenkaart. Inkomensgegevens op deelgemeente- en buurtniveau 2011*. Verkregen op 15 februari, 2013, via http://www.rotterdam.nl/COS/publicaties/Vanaf%202005/12-3642_3.Feitenkaart%20RIO%20Rotterdam%20op%20deelgemeente-%20en%20buurtniveau%202010.pdf

Gemeente Rotterdam (2012b). *Rotterdam sociaal gemeten 4e meting sociale index*. Verkregen op 12 juni, 2012, via <http://www.rotterdam.nl/DG%20Centrum/Sociale%20Index%202012.pdf>

- Gemeente Rotterdam (2012c). *Veiligheidsindex Hillesluis*. Verkregen op 1 april, 2013, via <http://www.v-index.nl/KaartDetail.php?wk=425&dg=7&categorie=0&thermometer=0>
- Gemeente Rotterdam (2013). *Rotterdam in cijfers*. Verkregen op 8 oktober, 2013, via <https://www.rotterdamincijfers.nl>
- Gemeente Rotterdam (2013a). *Stadsmariniers: Wat is dat?* Verkregen op 5 oktober, 2013, via <http://www.rotterdam.nl/stadsmariniers>
- Gemeente Rotterdam (2013b). *Wat is dosa?* Verkregen op 5 oktober, 2013, via http://www.rotterdam.nl/tekst:wat_is_dosa
- Gemeente Rotterdam (2013c). *Jeugdconsul Rotterdam*. Verkregen op 5 oktober, 2013, via <http://cpr.rotterdam.nl/jeugdconsul>
- Graaf, B. de (2010). *Waar zijn wij bang voor? Veiligheidsdenken en de angst voor de ander*. Utrecht: Forum.
- Hart, J. de (2010). *Gammacanon: Sociaal Kapitaal*. Verkregen op 28 oktober, 2013, via <http://www.kennislink.nl/publicaties/gammacanon-11-sociaal-kapitaal>
- Hilhorst, P. (30 november 2002). Lang leve de vereniging. *Volkscrant*. Verkregen via <http://www.volkscrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/631256/2002/11/30/Lang-leve-de-vereniging.dhtml>
- Houten, M. van & Winsemius, A. (2010). *Participatie ontward. Vormen van participatie uitgelicht*. Utrecht: Movisie.
- Huiskamp, F. (1 juli 2013). Bestuur Rotterdamse deelgemeente Feijenoord stapt op. *NRC Handelsblad*. Verkregen op 13 oktober, 2013, via <http://www.nrc.nl/nieuws/2013/07/01/bestuur-rotterdamse-deelgemeente-feijenoord-stapt-op/>
- Jacobs, F. & Diekstra, R. (2009). Effecten van sportbeoefening op de cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van kinderen en jongeren. *Sportgericht*, 1 2009 (63), 22-28.
- Jumelet, H. & Wenink, J. (2012). Zorg voor onszelf? Een introductie. In: H. Jumelet & J. Wenink (red.), *Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk* (p. 11-20). Amsterdam: SWP.
- Kamerman, S. & Thie, M. (25 januari, 2013a). Criminelen kloppen soms letterlijk bij de sportschool aan. *NRC Handelsblad*, p. 10-11.
- Kamerman, S. & Thie, M. (24 & 25 januari, 2013b). Socioloog Dortants onderzocht problemen kickboksen. Deze sport trekt stoere jongens. *NRC Handelsblad*, p. 7.

Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam (2012). *GOAL! Sociale jeugdprofessionals en sportbegeleiders samen voor één doel. Onderzoeksvoorstel RAAK Publiek*. Rotterdam: Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam.

Levering, B. (2013). Kinderen moeten democratische ervaringen opdoen. (juni 2013). *Pedagogiek in de praktijk* 73, 7-11.

Lub, V. (2013). *Schoon, heel en werkzaam? Een wetenschappelijke beoordeling van sociale interventies op het terrein van buurtleefbaarheid*. Den Haag: Boom Lemma.

Migchelbrink, F. (2000). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn* (5e dr.). Uitgeverij: SWP.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2011). *Programma Sport en Bewegen in de Buurt*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.

Noordman, W., Casteren, E. van, Collard, D., Steenbergen, B. & Hilhorst, J. (2012). *SportMpower: onderzoeksrapport. Onderzoek naar de effecten van de combinatie sport en workshops tegen schooluitval van Nederlandse jongeren*. Nijmegen: Kennispraktijk voor sport, onderwijs en gezondheid.

Oppelaar, J. & Wittebrood, K. (2006). *Angstige burgers? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht*. Den Haag: SCP.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2009). *De wijk nemen. Een subtiel samenspel van burgers, maatschappelijke organisaties en overheid*. Amsterdam: SWP.

Reijgersberg, N., Lucassen, J., Pot, J. & Hilvoorde, I. van (2012). *Toekomstscenario's voor schoolsport. Inventarisatie, vergelijking en perspectieven van schoolsportactiviteiten in Nederland*. Verkregen op 8 november, 2013, via <http://www.mulierinstituut.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2012/verkort-rapport.pdf>

Rijksoverheid (2012). *Aandachtswijken*. Verkregen op 7 juni, 2012, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken>

Rutten, E., Stams, G.J., Dekovic, M., Schuengel, G., Hoeksma, J. & Biesta, G. (2004). Jeugdsport en morele socialisatie. Effecten van fair-play, sociomoraal redeneren, moreel klimaat en relationele steun van de trainer op anti- en prosociaal gedrag in en om het veld. *Pedagogiek*, 24(4), 324-341.

Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being, *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

Sandford, R.A., Duncombe, R. & Armour, K.M. (2008). The role of physical activity/sport in tackling youth disaffection and anti-social behaviour. *Educational Review*, 60(4), 419-435.

Scheepers, P. & Janssen, J. (2001). Informele aspecten van sociaal kapitaal. *Mens en Maatschappij*, 76(3), 1-27.

- Schippers, E.I. & Rijn, M.J. van (2013). *Kamerbrief gezamenlijke agenda VWS 'Van systemen naar mensen*. Verkregen op 5 april, 2013, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/02/08/kamerbrief-gezamenlijke-agenda-vws-van-systemen-naar-mensen.html>
- Schnabel, P., Bijl, R. & Hart, J. de (2008). *Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie*. Den Haag: SCP.
- Schuit, H., Vrieze, I. & Slegers, P. (2011). *Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren*. Heerlen: Ruud de Moor Centrum, Open Universiteit.
- Siesling, M., Jacobs, M.J.G. & Moors, H. (2011). *"Je kunt hier gewoon met je kind op straat!" Veiligheidsperceptie bij bewoners en professionals in vijf Rotterdamse focuswijken*. Tilburg: IVA.
- Smits, A. (2013). *Citytrainers: sportieve kracht voor de stad. Sportactiviteiten voor en door jongeren*. Verkregen op 8 november, 2013, via <http://www.stijnverhagen.nl/CmsData/PDF's%20-%20Publicaties%202013/Rapportage%20Citytrainers%20DEF.pdf>
- Spierings, F. & Meeuwisse, M. (2008). *Pact op Zuid. Reisgids 2008*. Utrecht: Uitgeverij IJzer.
- Spierings, F. & Meeuwisse, M. (2010). *Waaier van wijken 2010: Trends in Rotterdam*. Utrecht: Uitgeverij IJzer.
- Spierings, F. & Meeuwisse, M. (2012). *Wijken van waarde. Digit 2012*. Utrecht: Uitgeverij IJzer.
- Stedelijk Team Jongerenwerk (2013). *Weekverslagen week 24 en 27*. Rotterdam: Stedelijk Team Jongerenwerk.
- Stegeman, H. (2007). *Effecten van sport en bewegen op school*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Suzuki, N. (2007). *Sport and neighbourhood regeneration; Exploring the mechanisms of social inclusion through sport*. Glasgow: University of Glasgow. Verkregen op 15 december, 2012, via <http://theses.gla.ac.uk/27/1/2007suzukiphd.pdf>
- Trompetter, A. & Zoon, Z. (2012). *Sport als zorgtraject. Een verkennende studie naar de effecten van sport in de geïndiceerde jeugdzorg*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Veen, van der, M. & Goijarts, F. (2012). *Motiverende gespreksvoering voor sociaal-agogisch werk. Coachen bij gedragsverandering*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Vermeulen, J. (2008). *Het kapitaal van de playground. Onderzoeksrapportage project SC RKF*. Verkregen op 10 oktober, 2013, via <http://beheer.nisb.nl/cogito/modules/uploads/docs/95461249648835.pdf>

Voorde, I. van de (2011). *Masterproef II: Vermoeid of uitgeslapen? De samenhang tussen psychologische behoeftebevrediging en slaapkwaliteit*. Verkregen op 16 december, 2013, via http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/789/441/RUG01-001789441_2012_0001_AC.pdf

VVD & PvdA (2012). *Bruggen slaan. Regeerakkoord VVD- PvdA*. Verkregen op 5 april 2013, via <http://www.nwea.nl/sites/default/files/Regeerakkoord%20Rutte%20II%2029%20okt%202012.pdf>

Wal, H. van de, Müller, C. & Gijsbers, R. (2009). *De gegijzelde ruimte van Rotterdam*. Verkregen op 20 augustus, 2013, via http://www.christian-muller.com/CMA_Projects/PUB/188-S%26RO.pdf

Walraven, G. (2012). Hoe verder na de 'pedagogische *civil society*'? In: H. Jumelet & J. Wenink (red.), *Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk* (p. 46-56). Amsterdam: SWP.

Wassenberg, F., Arnoldus, M., Goetgeluk, R., Penninga, F. & Reinders, L. (2006). *Hoe breed is de buurt? Typologie van woonmilieus: herkenbaar, bruikbaar en beschikbaar*. Den Haag: VROM.

Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (2006). *De verzorgingsstaat herwogen. Over verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Winter, M. de (2012). *Kwetsbare gemeenten, ondernemende burgers. Een nieuw sociaal paradigma voor opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid*. Verkregen op 16 december, 2013, via http://www.divosa.nl/sites/default/files/sessie_12_micha_dewinter.pdf

Wittebrood, K. & Permentier, M. (2011). *Wonen, wijken en interventies. Krachtwijkenbeleid in perspectief*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Websites

Euractiv. (2010). *Sport and social inclusion*. Verkregen op 17 februari, 2013, via <http://www.euractiv.com/sports/sport-social-inclusion-links dossier-188337>

Rotterdam straatinfo. (2010). *Buurtgegevens Hillesluis – Gemeente Rotterdam*. Verkregen op 20 mei, 2013, via <http://rotterdam.straatinfo.nl/buurtgegevens/Hillesluis+-+Gemeente+Rotterdam/>

Jeugdraad Feijenoord. (2013). *Wandeling door de wijk*. Verkregen op 24 januari, 2014, via <http://jeugdraadfeijenoord.nl/wandeling-door-de-wijk/>

Zelfbeschikkingstheorie. (z.j.). In *Wikipedia*. Verkregen op 7 oktober, 2013, via <http://nl.wikipedia.org/wiki/Zelfbeschikkingstheorie>

Documentaires

Dames, R. & Scheepstra, W. (2013). Vierdelige documentaireserie Boksen op Zuid [september 2013]. In R. Dames & W. Scheepstra. *Boksen op Zuid*. Hilversum: NTR.

Jansen, I. (2008). *Hoger dan de Kuip*. Hilversum: HUMAN.

Rawid, T. & Ouddeken, M. (2008). Vijfdelige serie documentaires: Stefano van Delden [24 mei 2008]. *Vrije radicalen*. Hilversum: NTR.

Rawid, T. & Ouddeken, M. (2008). Vijfdelige serie documentaires: Rapper Ronnie Helena [21 juni 2008]. *Vrije radicalen*. Hilversum: NTR.

YouTube

(26 maart 2007). Hillesluis Uzun Esek. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.youtube.com/watch?v=C6BpbHYca8Y>

(14 juni 2008). Hooghouden in Hillesluis. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.youtube.com/watch?v=qqqawoqEoFk>

(8 juli 2009). Roffa-Zuid Hillesluis laantje. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.youtube.com/watch?v=E3sy10yhgy8>

(19 januari 2010). Veiligheidsbijeenkomst Hillesluis. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.youtube.com/watch?v=77MJAH8KSc0>

(2010). Categorie: Blokmapping Clip 5314. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.blokmapping.net/archive/2011-10-10/clip-5314>

(22 november 2011). Werken aan een beter Hillesluis. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.youtube.com/watch?v=b9AH9pWkxqA>

(11 januari 2012). De Wijkijgers van Hillesluis. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.youtube.com/watch?v=jY9TUBnC57M>

(5 juli 2012). UCee@Hillesluis. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.youtube.com/watch?v=v3TMevsRjXo>

(november 2012). College Hillesluis. Verkregen op, 20 januari, 2013, via <http://www.frequency.com/video/college-hillesluis-film-november-2012/79726269>

Bijlage 1: Opdracht Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam

Opdrachtformulering met betrekking tot afstudeeronderzoek Masteropleiding Pedagogiek

Opdrachtgever: Kenniscentrum Talentontwikkeling

Contactpersoon: Carla Melchior

Studenten: Karin de Koning en Christa Karels

Versie 5: 1 februari 2013

Het Ministerie van OCW heeft aan Stichting Innovatie Alliantie (SIA) subsidie beschikbaar gesteld voor de stimulering van onderzoeks- en innovatieprojecten via de RAAK-regeling. Deze subsidieregeling ondersteunt kennisnetwerken zoals het geval is bij het project Goal!

Vanaf januari 2013 start het project GOAL! Doelstelling van het project is om met partners uit de Rotterdamse sociale jeugdsector (FlexusJeugdplein, Thuis op Straat en Sonor), de sportsector (Rotterdam Sportsupport) en kennispartners (Verwey-Jonker Instituut) in de wijk Hillesluis gezamenlijk een vernieuwende sport-pedagogische context te creëren om de sociale ontwikkeling van “risicjongeren” te bevorderen.

Penvoerder van het project is het Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam, het lectoraat Maatschappelijke zorg risicjongeren.

Wij, Christa Karels en Karin de Koning, zullen als onderdeel van dit project een onafhankelijk onderzoek uitvoeren in de eerste fase. Voor dit onderzoek hebben wij een opdracht gekregen van het Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam, het lectoraat Maatschappelijke zorg risicjongeren.

Op 30 november 2012 heeft er een eerste gesprek plaatsgevonden met Carla Melchior en Szabinka Dudevszky van de Hogeschool Rotterdam. Naar aanleiding van dit gesprek hebben wij een concept opdrachtformulering uitgewerkt. De overkoepelende vragen van de opdrachtgever waren:

1. *Hoe ziet de wijk Hillesluis er uit op de gebieden fysiek, sociaal, economisch, veilig en demografisch?*
2. *Welke kennis op het gebied van maatschappelijke sportinterventies kan gebruikt worden voor de ontwikkeling van vergelijkbare sportinterventies en hoe kan deze kennis ingezet worden voor het project Goal!?*

Op 11 januari 2013 hebben wij in overleg met Peter Vanhoof, onze onderzoeksbegeleider, deze eerste opdrachtformulering verder uitgewerkt.

Op 18 januari 2013 is er een tweede gesprek geweest met de opdrachtgever, Szabinka Dudevszky. De verwachtingen zijn tijdens dit gesprek verder afgestemd en een aantal aanpassingen doorgesproken.

De opdracht

Voer een ontwikkelings-/ ontwerponderzoek uit (Van der Donk & Van Lanen, 2012; Migchelbrink, 2007):

1. Beschrijf het praktijkprobleem door middel van:
  - Een inventariserend onderzoek: wijkscan. Deze wijkscan omvat:
    - Demografische gegevens van jongeren (dertien tot achttien jaar) uit de wijk Hillesluis, deelgemeente Feijenoord.
    - Fysieke, economische, sociale en veiligheidsgegevens van de wijk Hillesluis.
    - In deze wijkscan ligt een bijzondere focus op sport en bewegen voor jongeren (dertien tot achttien jaar) in de wijk Hillesluis. Naast bovengenoemde feitelijke gegevens, omvat de wijkscan ook een behoefteonderzoek vanuit het perspectief van de jongeren en sociale jeugdprofessionals uit de wijk Hillesluis (Migchelbrink, 2007 p.138 e.v.).

- Een inventariserend onderzoek naar maatschappelijke sportinterventies voor jongeren in Nederland, waarbij de huidige stand van zaken in beeld wordt gebracht. Geef aan wat de werkzame en belemmerende factoren van deze sportinterventies zijn.
2. Analyseer de gegevens uit punt één in onderlinge samenhang, wat resulteert in een kernachtige uiteenzetting van de verzamelde data (Van der Donk & Van Lanen, 2012 p.235).
  3. Maak op basis van de analyse ontwerpeisen (richtlijnen) die als aanbeveling gelden voor de verdere ontwikkeling van het project.

Bijlage 2: Onderzoeksdesign

GOAL!: Hoe te scoren buiten het speelveld?

Onderzoeksdesign waarin het speelveld van de wijk Hillesluis, de jongeren en de sociale jeugdprofessionals in kaart gebracht wordt, om richtlijnen voor het project GOAL! te bepalen.

Onderzoeksdesign afstudeeronderzoek

Hogeschool Rotterdam - Masteropleiding Pedagogiek (Urban Education)

Christa Karels- 0854357

christapeter28@gmail.com

Karin de Koning - 0852438

karin_dekoning@hotmail.com

Versie 1

mei 2013

Opdrachtgever: C. Melchior, Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam

Onderzoeksbegeleider: P. Vanhoof

Tweede begeleider: F.C.P.P. Spierings

Inleiding

Zondagmiddag twee december 2012 schrikt het land op. Na afloop van een voetbalwedstrijd tussen twee jeugdteams ontstaat er een gevecht waarbij de assistent-scheidsrechter rake klappen ontvangt van enkele spelers. Hij overlijdt een dag later in het ziekenhuis (KNVB, 2012).

Dit nieuws zorgde voor een stroom van verontwaardiging en ongeloof. Sport, in dit geval voetbal, stond in een negatief daglicht. En dat terwijl deze sector de laatste jaren steeds vaker wordt ingezet als middel om positieve veranderingen teweeg te brengen. Sport als middel om maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Doelstellingen als het verbeteren van het opvoed- en opgroeiklimaat. Deze ontwikkeling is niet stopgezet na de gebeurtenis in december, de (media)aandacht voor sport en de rol die zij kan spelen is misschien zelfs toegenomen. Zo werd dertien februari jongstleden in het Achtuurjournaal een item gewijd aan de conferentie 'Sportverenigingen in de jeugdketen' die de volgende dag zou plaatsvinden in Rotterdam. Dit geeft wel aan dat het een thema is wat de gemoederen bezighoudt.

Beleid

Bovenstaande illustreert de actualiteit van sport en haar maatschappelijke rol. Het is echter geen nieuw thema en blijft ook niet beperkt tot de Nederlandse grenzen.

Internationaal en landelijk

De Europese Unie ziet sport als "*a major potential as a tool for promoting social inclusion and social cohesion in European societies*" (Euractiv, 2010). Dat er op landelijke beleidsniveaus ook aandacht is voor de functie van sport kan opgemaakt worden uit het regeerakkoord (VVD & PvdA, 2012): "*Sport brengt mensen bij elkaar en is van groot maatschappelijk belang. Kinderen verwerven belangrijke sociale vaardigheden.*" Tevens wordt in de agenda 'Van systemen naar mensen' (Schippers & Van Rijn, 2013) het belang van sport aangehaald. Niet alleen op het gebied van gezondheid, maar ook op het gebied van sociale samenhang in buurten en wijken. Het programma 'Sport en Bewegen in de Buurt' (2011) sluit hierop aan en daarin staan lokale behoeften, sportimpulsprojecten en de inzet van buurtsportcoaches centraal. Tegelijkertijd stimuleert de overheid (jeugd)zorgvernieuwing: het zoeken naar verbindingen op gemeenteniveau tussen zorg, lokaal gezondheidsbeleid, onderwijs, werk en inkomen én sport en veiligheid. Dit heeft onder andere te maken met de aanstaande decentralisatie van het jeugdbeleid naar de gemeenten per januari 2015.

Rotterdam

Rotterdam kan bij deze ontwikkelingen niet achterblijven. Het programma 'Ieder Kind Wint' (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2011) stelt als doel voor jongeren een kansrijke omgeving te creëren waarin zij zich kunnen ontwikkelen. Jongeren en gezinnen moeten geholpen worden problemen eerst zelf aan te pakken om zo de vraag naar jeugdzorg te doen dalen. Deze visie sluit tevens aan bij de Wet maatschappelijk ondersteuning. In tegenstelling tot wat de naam van de wet doet vermoeden, worden burgers aangesproken op hun eigen zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid met als bovenliggend doel participatie en actief burgerschap: burgers die zich inzetten voor medeburgers en de samenleving. Sport kan hierbij als middel worden ingezet, waardoor verbindingen kunnen ontstaan tussen verschillende sectoren (Gemeente Rotterdam, 2009; Van Houten & Winsemius, 2010).

Sportparticipatie dus. Dit is alleen mogelijk als de sportinfrastructuur op orde is in een wijk: gymzalen, openbare sport- en speelvelden, speelplaatsen, wijkcentra met een gevarieerd aanbod, en sportverenigingen. Daarnaast wordt waar mogelijk gezocht naar samenwerking met scholen, zorginstellingen, bedrijven en welzijnsorganisaties; aldus voormalig Wethouder Jeugd, Gezin Onderwijs en Sport, Peter Lamers in de Sportnota Rotterdam 2016 over een goede

sportinfrastructuur (2009). Met deze nota en het Uitvoeringsprogramma Sport 2011-2014 (z.j.) stelt de stad zich als doel om de sportparticipatie te vergroten, maar ook streeft het beleid maatschappelijke doelen als integratie en sociale participatie na. In het Uitvoeringsprogramma worden samenwerking en verbindingen nagestreefd tussen de sport en het jeugdnetwerk.

Dergelijke samenwerkingsverbanden komen niet zomaar tot stand. Vanwege de terugtrekkende (lokale) overheid én de bezuinigingen in de jeugdsector worden instellingen en professionals min of meer gedwongen hun kennis te delen en vergroten buiten het eigen veld. Deskundigheidsbevordering, kennisuitwisseling en het zoeken naar verbindingen tussen professionals is waar aan gewerkt moet worden. In dit kader kan het project GOAL! geplaatst worden.

GOAL!

Op twaalf december 2012 werden tijdens een gezamenlijke startbijeenkomst handtekeningen gezet onder het project GOAL! door de verschillende partners die aan het project zullen meewerken: Flexus Jeugdplein, het Verwey-Jonker Instituut, Rotterdam Sportsupport, Stichting Onderneming Opbouwwerk Rotterdam (SONOR), Thuis op Straat (TOS) en het Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam, penvoerder van het project. Het project wordt gefinancierd met een subsidie van de Stichting Innovatie Alliantie. Deze stichting stelt subsidies beschikbaar ten behoeve van de stimulering van onderzoeks- en innovatieprojecten via de RAAK-regeling. De subsidieregeling ondersteunt kennisnetwerken als het project GOAL!.

In januari 2013 is het project GOAL! daadwerkelijk gestart. Doelstelling van het project is om met alle partners een vernieuwende sport-pedagogische context te creëren in de wijk Hillesluis, zodat de sociale ontwikkeling van “risicojongeren” bevorderd kan worden. Het ontwikkelen van de optimale context is waar het om draait, en getracht zal worden antwoord te krijgen op vragen als: *“hoe geef je vorm en inhoud aan de samenwerking; hoe kun je elkaar versterken, hoe kan ieder een betekenisvolle bijdrage leveren vanuit zijn eigen professionele expertise; en, hoe kom je gezamenlijk tot optimale opbrengsten voor de kinderen, jongeren of buurtbewoners, om wie het gaat?”* (Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam, 2012).

Dit onderzoeksvoorstel zal zich richten op onderdelen van enkele deelvragen uit het project van GOAL!:

“Wat is de uitgangssituatie in de pilotlocatie Hillesluis? (Wat is het sociale en sportprofiel van de bewoners? Welke organisaties uit het sociale jeugddomein en sportdomein zijn er actief? Wat is de beleidscontext van Hillesluis c.q. de gemeente Feijenoord?)

Wat zijn de opbrengsten van een samenhangende sportpedagogische aanpak voor de sociale ontwikkeling van de deelnemende risicojongeren?

Wat zijn de succes- en faalfactoren voor het behalen van positieve opbrengsten?”

1. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt de rode draad beschreven waarlangs het onderzoek uitgevoerd zal worden. Verschillende thema's worden uitgewerkt, welke uitgangspunten vormen voor de doelen en vraagstelling.

1.1 De samenleving, verbinding en sport

In de inleiding voorafgaand aan dit hoofdstuk, is duidelijk geworden dat op het gebied van beleid de sport een rol toebedeeld krijgt in de samenleving. Aan de ene kant als een gevolg van de veranderende verzorgingsstaat en bezuinigingen waardoor de burger en lokale instanties meer en meer worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid. Maar aan de andere kant ook vanwege een gemis in de samenleving. Een gemis aan 'verbinding', wat nu juist een van de vier functies van de Nederlandse verzorgingsstaat is.

De verbindende functie staat onder druk aldus de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR, 2006). Bij deze functie gaat het om het overbruggen van verschillen, en de Raad constateert hier een kloof. Zowel tussen hoog- en laagopgeleiden, tussen verschillende generaties, als ook tussen etnische groepen, ontbreekt voldoende verbinding. Bij het ontbreken van verbinding tussen burgers spelen ook angstgevoelens een rol, zo stellen het SCP (Oppelaar & Wittebrood, 2006) en Beatrice de Graaf (2010).

1.1.1 Angst voor 'de ander' staat verbinding in de weg

Zij beschrijven een paradox: burgers zijn tevreden over hun eigen leven, maar bezorgd om de samenleving. Dit heeft te maken met de risicoperceptie en de sociale context waarin mensen wonen. Geconstateerd wordt bijvoorbeeld, dat naarmate in een wijk het aandeel bewoners met een migratieachtergrond toeneemt, onveiligheidsgevoelens groeien. *"Het gaat [...] om angst tussen groepen burgers voor elkaar. [...] Het gaat om angst voor de ander, op grond van diens 'anderszijn'"* (De Graaf, 2010). Veel maatregelen en interventies zijn op dit moment dan ook doordrenkt met de gedachte om zoveel mogelijk risico's te vermijden, en de veiligheid te beheersen. Deze focus op controle van beleidsmakers lijkt alleen bereikt te kunnen worden als de plannen vooraf bedacht zijn en vastliggen. Maar deze beheers- en angstgevoelens staan verbinding en participatie in de weg. Dit betekent bijvoorbeeld voor jongeren dat zij, zeker als zij ook nog eens in een aandachtswijk¹⁰ wonen, in de positie worden geplaatst van 'de ander' en daarmee dus weinig eerlijke kansen krijgen tot participatie en/of emancipatie.

1.1.2 Ontmoetingsplekken: de sport(vereniging)

Hoewel 'jongeren in aandachtswijken' niet de enige groep is die vaak wordt beschouwd als 'de ander', gaat het in dit onderzoek wel om deze specifieke groep. Om de positie van deze jongeren te verbeteren, hen kansen te bieden tot ontplooiing en participatie, zijn bijvoorbeeld ontmoetingsplekken van belang. Hier kan 'verbinding' tot stand komen. Want door middel van contact kan een proces van wederzijdse identificatie tot stand komen en vindt er een uitwisseling plaats van inzichten en perspectieven tussen jongeren onderling en andere buurtbewoners en burgers (WRR, 2006).

---

¹⁰ Zie paragraaf 2.4 voor een nadere verklaring van 'aandachtswijk'.

De Raad benoemt drie voorwaarden uit eerder sociologisch onderzoek om positieve effecten van dergelijke ontmoetingsplekken te kunnen bereiken: er moet sprake zijn van een relatief gelijke status in de situatie; er moet een gedeeld doel zijn; en er moet sprake zijn van een functionele noodzaak tot samenwerken (WRR, 2006 p.225). De sport(vereniging) beschikt, in potentie, over deze drie voorwaarden. Mede om deze reden wordt sport op dit moment veel ingezet ten behoeve van maatschappelijke doelen. Echter, een sport alleen kan dit niet bereiken, de context is hierin bepalend. Hoe deze context er idealiter uitziet, zal in paragraaf 1.4 worden toegelicht. Maar, naast concrete voorwaarden, moet in onze ogen een bepaalde visie ten grondslag liggen aan de algehele ontwikkeling van een sportinterventie om deze te laten slagen.

1.2 De pedagogische civil society

De pedagogische civil society is voorsnog geen vaststaand gegeven. Het is een idee in ontwikkeling op hoe opvoeding in de samenleving kan plaatsvinden. Het wordt vaak gedefinieerd als “... dat deel van de buurtomgeving – niet overheid of markt – dat een informele rol speelt of kan spelen in de opvoeding van kinderen of jongeren”. Deze definitie geeft in het kort weer waar het om draait. Volgens hoogleraar pedagogiek Micha De Winter is de pedagogische civil society een reactie op de groeiende professionalisering rond het opvoeden van kinderen en de daarbij behorende problemen. In dit opvoedingsideaal is het idee dat opvoeden samen gebeurt zonder direct hulp in te schakelen van jeugdzorg. Iedereen, en dus ook kinderen en jongeren, krijgt een actieve rol in de gemeenschap toebedeeld (Broeders, Duijvestijn, Wolswinkel, Broenink, & Fransen, 2011).

De pedagogische civil society speelt zich direct in een buurt af. De sociale en fysieke kenmerken van een wijk zijn dan ook mede bepalend voor het al dan niet slagen van het samen opvoeden en opgroeien. Immers, de uiterlijke kenmerken van een wijk (de aanwezigheid van groen, pleinen, scholen, andere ontmoetingsplekken) en haar bewoners (opleidings- en welvaartsniveau) hebben invloed op de mate waarin er sprake kan zijn van een pedagogische civil society. In wijken waar kinderen bijvoorbeeld weinig buiten spelen, waar relatief veel armoede voorkomt, of waar kinderen minder vaak lid zijn van verenigingen (onder andere als gevolg van armoede), is de basis voor een pedagogische civil society fragiel (Broeders et.al., 2011).

1.2.1 De pedagogische civil society: samenwerking, de wijk en de deelnemers

Hoewel de pedagogische civil society dus nog geen vastomlijnd begrip is, lijken drie elementen de essentie te vormen: de samenwerking met en tussen partners, de betreffende wijk, en de deelnemers. Ook voor het ontwikkelen en slagen van een project als GOAL! zijn deze elementen essentieel om rekening mee te houden. Het idee van de pedagogische civil society zou dan ook uitgangspunt kunnen zijn voor de verdere ontwikkeling van GOAL!. Wat betreft het eerste element, de samenwerking met partners, zoekt het project al verbinding met sportverenigingen en buurt(sport)initiatieven als TOS en SONOR. Ten tweede is er de wijk Hillesluis waar het project plaatsvindt. Daarvan moet geconstateerd worden dat in de wijk sprake is van armoede. Ook jeugdlidmaatschap van sportverenigingen blijft achter. Deze wijkkenmerken zullen verder uitgewerkt worden in paragraaf 1.5, maar uit voorgaande deelparagraaf kan afgeleid worden dat het onder dergelijke omstandigheden in een wijk niet vanzelfsprekend is dat de pedagogische civil society een goede basis heeft. Dit gegeven zou mogelijk een belemmering kunnen vormen bij de uitvoering van GOAL!.

Tot slot de deelnemers. Dit zijn niet alleen de professionals, maar in de visie van de pedagogische civil society horen daar ook de jongeren zelf bij. GOAL! heeft in het projectvoorstel duidelijk voor ogen dat de professional een belangrijk, zo niet het belangrijkste, aandeel heeft in het bereiken van de doelen. De samenwerking tussen professionals moet worden versterkt. Maar, hoe zit het met de jongeren? GOAL! schrijft dat de sportparticipatie, ook onder jongeren, in Hillesluis

significant laag is. Om dit tij te kunnen keren moeten de jongeren ook in beeld gebracht worden. Wat is hun leefwereld: wat zijn hun interesses op het gebied van sport en vrijetijdsbesteding? Hoe kunnen zij betrokken raken bij sport- en beweeginterventies? Hier zal de volgende paragraaf verder op in gaan.

1.3 Bewegingscultuur van jongeren

De bewegingscultuur van jongeren is een ruim begrip. Seghers en Vanreusel definiëren het als volgt: “...alle stimulansen en uitdrukkingen van lichaamsbeweging gedurende hun hele groeiproces van kind tot volwassene” (2011 p.124). Dit betekent dat voorafgaand aan projecten als GOAL!, een heel proces van bewegen heeft plaatsgevonden en nog steeds plaatsvindt. De manier waarop dit proces vorm krijgt wordt ook wel het socialisatieproces genoemd, naar de socialisatietheorie van Charles Horton Cooley (1864). Dit proces kent drie fasen.

In de primaire socialisatie draait het om de ‘dagelijkse gang van zaken’, het informele, waarbij het gezin en vrienden betrokken zijn. De mate waarin ouders bezig zijn met bewegen en sport, heeft invloed op de perceptie van het kind met betrekking tot sporten en bewegen. Hetzelfde geldt voor de vrienden, de peergroup, rondom de jongere.

Zoals de primaire socialisatie door Seghers en Vanreusel ‘de sociale huid’ wordt genoemd, noemen zij de secundaire socialisatie ‘de sociale kleren’: je kunt ze ruilen of uittrekken. Het draait hier om gedrag en dit te leren aanpassen aan diverse omstandigheden. Voor de bewegingscultuur van jongeren vindt dit secundaire proces plaats in de gymzalen op school, bij de sportverenigingen, en andere organisaties in sport.

Het tertiaire socialisatieproces in de bewegingscultuur speelt zich af in/via de massamedia. Zij beïnvloeden de perceptie op de heersende normen en waarden. Vooralsnog is weinig bekend over de precieze invloed van de massamedia op de bewegingscultuur van jongeren (Seghers & Vanreusel, 2011).

1.3.1 Sport als sorteermachine voor jongeren

De toegang tot de bewegingscultuur is afhankelijk van een aantal factoren, en hoewel de bewegingscultuur van jongeren vrij democratisch en toegankelijk is, heeft deze cultuur ook te maken met elementen van sociale ongelijkheid. Verschillende factoren werken als een sorteermachine. In de eerste plaats het geslacht of *gender*. Jongens doen de meer ‘stoere’ activiteiten die mannelijkheid uitstralen (vechtsporten, voetbal), en meisjes de meer feminiene activiteiten (dans, gymnastiek). Daarnaast is de sportdeelname onder jongens in het algemeen hoger, dan de deelname onder meisjes. Ten tweede is de scholingsgraad een bepalende factor. Hoe hoger opgeleid des te groter is de kans op sportdeelname. In de derde plaats speelt etniciteit een belangrijke rol. Jongeren met een migratieachtergrond zijn ondervertegenwoordigd bij de traditionele sportverenigingen. Maar, vooral de laatste tijd lijkt deze etnische scheiding te vervagen en wordt sportbeoefening ‘multicultureel’. De vierde factor die mede de grenzen bepaalt van wie wel en wie niet deelneemt aan een bepaalde sport, is leefstijl. Zo scheidt vaak in stedelijke omgevingen de huidige straatcultuur (leefstijl) een nieuwe context waarin sportactiviteiten zich ontwikkelen. De jongeren in de straatcultuur onderscheiden zich middels muziek- en kledingkeuze, maar ook via vormen van straatsporten als dansen, skaten en panna (Seghers en Vanreusel, 2011).

In het algemeen kenmerkt de sportstijl van de huidige generatie zich door de behoefte aan snelheid en onmiddellijke behoeftebevrediging. Jongeren switchen dan ook relatief makkelijk van club en sport, dit kan worden getypeerd als ‘flirtgedrag’ (Seghers & Vanreusel, 2011).

De bewegingscultuur van jongeren is een onderdeel van de algehele jongerencultuur en deze is onderhevig aan veranderingen. Door Seghers en Vanreusel (2011) worden deze veranderingen verduidelijkt door ‘versporting’ tegenover ‘ontsporting’ te plaatsen. Het eerste staat in verbinding

met de steeds verdergaande meritocratisering van de jeugdsport, met talentdetectie, selectie en strakke trainingsschema's. Deze manier van sporten vindt plaats op de daarvoor bestemde sportvelden waar alles volgens de regels wordt uitgevoerd. Aan de andere kant is er binnen de bewegingscultuur van jongeren de zogenaamde 'ontsporting': sport op basis van 'fun'. (Individuele leef)stijl, beleving, verkenning en ontdekking zijn hierbij leidraad. Het is verweven met straatcultuur, muziek, vermaak en nieuwe materialen waarmee bewegingen kunnen worden gecreëerd (Seghers & Vanreusel, 2011).

1.3.2 Positieve effecten van sport

Dat alle jongeren dus op een of andere manier te maken krijgen met sport en bewegen kan uit bovenstaande paragrafen opgemaakt worden. Maar, wat voor effecten brengt sportdeelname nu eigenlijk met zich mee?

Uit de studie *Kinderen met gedragsproblemen en sport* (2010) blijkt dat sportdeelname, ook voor kinderen met gedragsproblemen, positieve effecten met zich meebrengt. Het gaat dan om effecten als het opbouwen van een netwerk, het ontwikkelen van zelfvertrouwen en vertrouwen in anderen. Er ontstaat een positief zelfbeeld, zelfdiscipline en doorzettingsvermogen. Daarnaast blijken de sociale vaardigheden toe te nemen, is een afname van medicijngebruik waar te nemen en hebben de kinderen een algehele betere conditie (Breedveld, Bruining, Van Dorselaer, Mombarg & Nootbos, 2010; Van de Pol & Noorda, 2011). Ook in de informele sportcultuur (op de pleinen, in parken, parkeerterreinen) waar kinderen en jongeren sport- en spelvormen beoefenen, vinden sociale leerprocessen plaats zo leren observaties en onderzoek in Franse voorsteden en Brussel ons. Integratie, burgerzin, verantwoordelijkheid en solidariteit worden gestimuleerd en ontwikkeld (Seghers & Vanreusel, 2011).

1.3.3 Motivatie van jongeren voor sportdeelname

Van belang voor nieuw op te zetten sportinterventies, is kennis over de motivatie van jongeren om al dan niet deel te nemen aan sport. Volgens Buisman (2004) is voor jongeren deelname aan sport een manier van vrijetijdsbesteding. Voor hen is spelplezier de belangrijkste motivatie om deel te nemen. Daarnaast is het verbeteren van sportieve vaardigheden ook een motiverende factor. Door Elling en Smits (2012) is een onderzoek uitgevoerd onder Helmondse jeugd wat betreft hun motivatie wel of niet deel te nemen aan sport. In het onderzoek worden vier algemene voorwaarden genoemd voor deelname aan sportactiviteiten. De eerste is de aanwezigheid van bekenden bij de sportactiviteit. Daarnaast is de mate waarin de jongere tijd beschikbaar heeft, bepalend. De derde factor is het al dan niet aanwezige sportaanbod, en ten vierde is de reistijd van invloed op sportdeelname.

Uit hetzelfde onderzoek kwamen ten aanzien van sportverenigingen een drietal belemmerende factoren naar voren. Factoren dus, met een demotiverende uitwerking op jongeren. Dit zijn in de eerste plaats de regels en verplichtingen; ten tweede de hoeveelheid tijd die het kost en de vaste trainingstijden; en tot slot de prestatiegerichtheid. De Helmondse jongeren wensten daarentegen flexibiliteit en minder verplichtingen wat betreft sportdeelname (Elling & Smits, 2012).

1.4 Voorwaarden om sport meerwaarde te laten zijn

Het denkbeeld van de pedagogische civil society is de bodem waarin sportinterventies gezaaid kunnen worden. Maar de omstandigheden in, op en boven de bodem bepalen hoe de zaden gaan groeien. Deze omstandigheden zijn de concrete voorwaarden waaraan sportinterventies moeten voldoen om succesvol te kunnen zijn. Vele wetenschappelijke onderzoeken zijn hierop verricht. Het gaat over de specifieke context waarin de sportinterventie plaatsvindt. Want, juist de kwaliteit

van de context waarin de sportactiviteit plaatsvindt is van groot belang voor positieve dan wel negatieve effecten (Jacobs en Diekstra, 2009).

Jacobs en Diekstra zijn niet de enigen die het belang van de context waarin de sport- en/of beweeginterventie plaatsvindt, benadrukken. Ook Coakley (2003, in Stegeman, 2007), Suzuki (2007), Buysse en Duijvestijn (2011), Boonstra en Hermens (2011b), Buisman (2004), Sandford, Duncombe en Armour (2008) en Rutten, Stams, Dekovic Schuengel, Hoeksma en Biesta (2004) benadrukken het belang van de context van de interventies voor de samenleving. Waar draait het dan om in deze context volgens bovengenoemden? Verschillende factoren worden genoemd: de continuïteit van de sportinterventies; de kwaliteit en 'continuïteit' van (sport)begeleiders; het pedagogisch klimaat van de sportinterventies; de relatie tussen deelnemers en de (sport)begeleiders; het type en de aard van de sport- en beweegactiviteiten; en de mate waarin deelnemers zelf mee kunnen denken over de vorm en inhoud van de activiteit.

De professionals hebben een belangrijke rol in het uitvoeren van een succesvolle interventie. Zij staan direct in contact met de jongeren en veel onderzoeken beschrijven dan ook voorwaarden vanuit het perspectief van de professional. Zo moeten de (sport)begeleiders, de professionals, bekend zijn met de achtergrond van de deelnemers, de jongeren. Liefst zijn zij opgegroeid in dezelfde buurt, hebben dezelfde achtergrond, en spreken 'de taal' van de jongeren (Trompetter & Zoon, 2012; Boonstra & Hermens, 2011b). Een andere voorwaarde is de samenwerking met en tussen verschillende partners, en met de verschillende sociale milieus. Ouderbetrokkenheid, contact met docenten en de wijkagent worden genoemd als succesbepalers, hoewel met name wat betreft ouderbetrokkenheid nog weinig gerealiseerd lijkt op het gebied van sportinterventies (Doelbewust, Boonstra & Hermens, 2011b).

Volgens onderzoek van Boonstra en Hermens (2011b) heeft het project Doelbewust in Den Bosch haar succes te danken aan een aantal specifieke factoren. Een ervan is de stabiliteit in de begeleiding. Het gaat dan om: de samenwerking tussen de sociaal werkers en sportbegeleiders; de band tussen de begeleiders en de jongeren; vastlegging van ervaringen; en een goede overdracht. Ook benoemen zij het belang van het zorgvuldig registreren en documenteren van het projectplan, een goede omschrijving van het doel en de doelgroep, en een registratiesysteem waarin de individuele voortgang van deelnemers kan worden bijgehouden. (Boonstra & Hermens, 2011b).

1.5 Hillesluis

Zoals in paragraaf 1.2 is beschreven, is de situatie waarin een (sport)interventie wordt uitgezet medebepalend voor de manier waarop deze ontwikkeld kan worden en de mate waarin succes kan worden bereikt. Het Project GOAL! vindt plaats in Hillesluis en deze wijk brengt algemene, maar ook specifieke kenmerken met zich mee. Met dergelijke kennis kan rekening worden gehouden. Deze paragraaf zal een eerste kader geven van de wijk Hillesluis.

De wijk Hillesluis kampt met problemen op allerlei gebieden, waardoor het bestaan van een pedagogische civil society en een optimale context voor sportinterventies geen vanzelfsprekendheid lijkt. Door de hoge woningdichtheid is er relatief weinig groen in de wijk, en ook de veiligheid laat een negatief beeld zien. In de 'Gebiedsvisie Midden 2011t/m 2014' (Deelgemeente Feijenoord, 2010), waar Hillesluis wordt gekenmerkt als 'probleemwijk', wordt een kwart van de geweldsdelicten toegeschreven aan jongeren tussen de achttien en 23 (Gemeente Rotterdam, 2012).

In Hillesluis is sprake van jongerenoverlast volgens de auteurs van dezelfde gebiedsvisie. Er bestaat een 'straatcultuur' die op gespannen voet staat met andere groepen en leefwerelden in de wijk. Kinderen en jongeren brengen veel tijd door op straat in de wijk (ontmoetingsplekken) waar toezicht van ouders of andere opvoeders vaak ontbreekt. De rolmodellen die er op deze plekken toe doen, vertonen lang niet altijd sociaal aanvaardbaar gedrag. Echter, dit gedrag wordt wel gekopieerd door deelnemers van de groep. Als gevolg van het vertoonde gedrag op straat

komen de verhoudingen tussen bewoners in de wijk in het geding. Zij voelen zich in verhouding minder veilig dan bewoners in andere buurten. Tussen jongeren en andere wijkbewoners is over het algemeen weinig contact, niemand durft hen aan te spreken. Dit gegeven staat in contrast met de idealen van de pedagogische civil society maar ook met de verbindende functie van de verzorgingsstaat zoals beschreven in de eerste paragraaf.

1.5.1 Gebrek aan voorzieningen voor jongeren

Tegelijkertijd ontbreekt het in Hillesluis aan toereikende voorzieningen voor en van jongeren. Voorbeelden van succesvolle organisaties en initiatieven zijn TOS, College Hillesluis, Cruijff Courts, een Krajicek Playground, en de sportspeeltuin die ook een buurthuisfunctie vervult. Maar, veel van dergelijke initiatieven blijken voornamelijk gericht op kinderen tot en met twaalf, dertien jaar. Een aantal jaar geleden is sprake geweest van de verbouwing van de 'Van Zetten' fabriek. Dit zou tot een plek gemaakt worden voor en door jongeren. Echter, doordat partners het niet eens konden worden over de financiering en inrichting van het gebouw, is het nooit tot een eindresultaat gekomen.

Ook worden in Hillesluis sportvelden en een voortgezet onderwijslocatie gemist (Gemeente Rotterdam, 2011; A. Bergsma, persoonlijke communicatie, 3 januari 2012). Het lijkt voor jongeren vanaf dertien jaar dus lastig om elkaar op een goede, constructieve manier te 'ontmoeten'. Het mankeert in Hillesluis aan plekken waar ze kunnen deelnemen aan, en initiatief nemen tot activiteiten.

Ondanks, of misschien vanwege het ontbreken van toereikende jongerenvoorzieningen worden initiatieven voor en in de wijk ontwikkeld. Maar om tot een succesvolle gebiedsgerichte wijkaanpak te komen moet de juiste context gecreëerd worden: jongeren die betrokken raken, zijn en blijven bij de activiteiten die voor/door hen worden georganiseerd, en een omgeving die hiervoor ruimte biedt, letterlijk en figuurlijk. Letterlijk, omdat veel voorzieningen vaak 'buiten', aan de randen van de wijk of stad, geplaatst worden. Dit werpt belemmeringen op bij jongeren om deel te kunnen nemen 'de samenleving' (Boonstra & Stolk, 2007; Broeders, Duijvestijn, Wolswinkel, Broenink, & Fransen, 2011).

De interesses van de jongeren zijn van belang voor het ontwikkelen van effectieve maatschappelijke interventies. Voor de sociale jeugdprofessionals betekent dit dat zij aansluiting moeten vinden bij deze interesses. Als dit tot stand komt, zullen de interventies automatisch voldoen aan het hedendaagse populaire gedachtegoed van het samen meedoen, het op eigen kracht ontwikkelen van initiatieven, en het stimuleren van zelfredzaamheid. Dit sluit aan bij zowel het ideaal van de pedagogische civil society, als de Wet maatschappelijke ondersteuning (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2011).

2. Doelstelling en probleemstelling

In voorgaand hoofdstuk is de rode draad beschreven waarlangs het onderzoek zich zal uitrollen. Het project GOAL! met de professionals, de wijk Hillesluis, de jongeren én de maatschappelijke ontwikkelingen zijn van invloed op de wijze waarop het onderzoek vorm krijgt. Al deze elementen leiden tot een doel- en vraagstelling van het onderzoek, welke in dit hoofdstuk worden beschreven.

2.1 Het doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is ontwerpeisen te bepalen voor de pilot van het project GOAL! in Hillesluis. Deze ontwerpeisen formuleren de voorwaarden waaraan maatschappelijke sportinterventies voor jongeren in Hillesluis moeten voldoen om aan te sluiten bij de interesses van jongeren in Hillesluis en de visie van de sociale jeugdprofessionals.

2.2 De vraagstelling

De hierboven genoemde doelstelling leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

Aan welke eisen moeten maatschappelijke sportinterventies van het project GOAL! voldoen om aan te sluiten bij de interesses van groep X jongeren in Hillesluis en bij de visie van de sociale jeugdprofessionals Y op de participatie van jongeren aan sport?

2.3 Deelvragen

In het onderzoek komen de volgende deelvragen aan de orde:

- 1. Wat zijn de demografische kenmerken met betrekking tot jongeren in de leeftijd van 13 tot 18 jaar in de wijk Hillesluis en wat zijn de fysieke, economische, sociale en veiligheidsgegevens van de wijk Hillesluis?*
- 2. Welke (sociale) voorzieningen zijn er voor jongeren in de wijk Hillesluis?*
- 3. Welke factoren dragen bij aan het al dan niet vergroten van de sportparticipatie onder jongeren volgens de visie van de sociale jeugdprofessionals Y?*
- 4. Wat interesseert jongeren groep X op het gebied van sport, zodat hun sportparticipatie vergroot kan worden?*
- 5. Welke belemmerende en werkzame factoren van maatschappelijke sportinterventies zijn relevant voor de interventies in Hillesluis?*

2.4 Operationalisering begrippen

De belangrijkste begrippen uit de deelvragen zullen worden geoperationaliseerd.

Demografische (sociale) kenmerken van jongeren tussen de 13 en 18 jaar

Voor dit onderzoek draait het om het aantal jongeren in de leeftijd van dertien tot achttien jaar in Hillesluis; en de cijfers rondom geslacht, afkomst, opleidingsniveau en religie.

Fysieke gegevens

Hier draait het om verkeerswegen en -drukte, groen, speel- (sport)gelegenheid, ligging ten opzichte van andere wijken en het centrum. Maar ook het woningbestand: soorten woningen, huurprijzen, en de kwaliteit van de woningen.

Economische gegevens huishoudens

In dit onderzoek worden bedoeld: inkomens, aantallen uitkeringen, armoede, werkgelegenheid en werkloosheid.

Sociale gegevens

Dit zijn de scholen, winkels, ontmoetingsruimten, activiteiten, samenwerking en afstemming tussen organisaties voor jongeren in Hillesluis.

Veiligheid in de wijk Hillesluis

De 'gemeten' veiligheid die gevonden kan worden in de veiligheidsindex; en de veiligheid volgens de visie van de jongeren en de professionals.

Sociale voorzieningen

In het kader van dit onderzoek worden hiermee de organisaties bedoeld die activiteiten voor jongeren organiseren in de wijk Hillesluis.

Jongeren X

In het kader van dit onderzoek zijn dit jongeren in de leeftijd tussen dertien en achttien jaar, woonachtig in Hillesluis (postcode 3074). Deze periode wordt ook wel de adolescentie genoemd.

Interesse van jongeren X

De activiteiten waar jongeren X in de leeftijd van dertien tot achttien jaar belangstelling voor hebben.

Maatschappelijke sportinterventies

Sporten in de brede zin, dus alles waar sprake is van bewegen, zoals bijvoorbeeld trapveldjes en skatebanen. Maar wel opgezet met een bepaald doel en plan.

Sociale jeugdprofessionals

Jeugdprofessionals zijn werkzaam in het sociale jeugd- en sportdomein, waarbij zorg, hulp, ondersteuning en begeleiding van en voor jeugd en de gezinnen waarin zij wonen, geboden wordt (Berk, Hoogenboom, De Kleermaeker & Verhaar, 2012). Sociale jeugdprofessionals in Rotterdam gebruiken sport om maatschappelijke doelen te behalen. Het is een instrument om in contact te komen met kwetsbare groepen, sociale cohesie te bevorderen en als aanvulling op het preventieve en curatieve aanbod (Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam, 2012).

Bij de uitvoering van het project GOAL! zijn de jeugdprofessionals van de partnerorganisatie betrokken. Deze professionals komen uit de sociale jeugd- en sportsector: Flexus Jeugdplein, Thuis op Straat (TOS), SONOR en Rotterdam Sportsupport.

Visies sociale jeugdprofessionals

De verschillende meningen, inzichten en opvattingen van de betrokken jeugdprofessionals op maatschappelijke sportinterventies en sportparticipatie onder jongeren.

Sportparticipatie onder jongeren

Het met regelmaat beoefenen van een sportactiviteit, waarbij jongeren ook betrokken kunnen zijn bij de organisatie van de activiteit.

Hillesluis

Hillesluis is een wijk in de Rotterdamse deelgemeente Feijenoord, telt 10.720 inwoners en bestaat uit vier buurten: de Slaghekuurt, de Walravenbuurt, de Riederbuurt Noord en de Riederbuurt Zuid. Rondom de wijk Hillesluis liggen twee drukke doorgaande straten, Hillevliet/ Randweg en de Beijerlandse laan. Door de overhand van het autoverkeer en ook de bestaande singels en tramsporen heeft dit een belemmerende factor op het gebied van 'contact' tussen de buurten onderling. De wijk wordt bij de Riederbuurt Noord en Zuid begrensd door de spoorlijn Rotterdam-Dordrecht (Deelgemeente Feijenoord, 2010; Gemeente Rotterdam, 2011; Rotterdam Straatinfo, 2013).

In 2009 scoorde Hillesluis hoog op de lijst van de veertig krachtwijken van oud- minister Vogelaar. In 2012 scoorde de wijk op de sociale index, waarmee vier aspecten van sociale kwaliteit wordt gemeten (leefomgeving, capaciteiten, meedoen en sociale binding) een 4,5 op een schaal van 10, waarmee zij het predicaat 'sociale probleemwijk' kreeg (Gemeente Rotterdam, 2012a). Met een score van 4,8 op de veiligheidsindex, is Hillesluis met betrekking tot veiligheid in de wijk ook als 'probleemwijk' getypeerd (Gemeente Rotterdam, 2012b).

Hillesluis wordt vaak bestempeld als een achterstandswijk. Volgens de definitie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn achterstandswijken "*aandachtswijken met verouderde, goedkope woningen, waar veelal sprake is van armoede, werkloosheid, criminaliteit en overlast*" (Rijksoverheid, 2012).

3. Methode van onderzoek

Vorig hoofdstuk beschreef de doel- en vraagstelling. In dit hoofdstuk zullen de methoden worden verklaard die wij gaan toepassen om tot beantwoording van deze hoofd- en deelvragen te kunnen komen. Door te werken aan de hand van bepaalde methoden kan de doelstelling uiteindelijk bereikt worden.

3.1 Type onderzoek

Het onderzoek heeft een kwalitatieve benadering, omdat de onderzoekseenheden binnen hun eigen context worden onderzocht. Hierdoor is het mogelijk om inzicht te krijgen in het perspectief van de jongeren en de sociale jeugdprofessionals (Migchelbrink, 2008). Het kwalitatieve onderzoek kan getypeerd worden als een ontwerponderzoek. Onze onderzoeksactiviteiten zullen namelijk een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het project GOAL!, een sportinterventie. Een ontwerponderzoek omvat vaak verschillende deelonderzoeken: van een beschrijving/inventarisatie en analyse van de uitgangssituatie, tot aan de implementatie van het 'product' dat is ontworpen. Voorliggend onderzoek zal zich op de eerste fase concentreren: het beschrijven/inventariseren en analyseren. Hieruit volgt advies (ontwerpeisen) ten aanzien van de verdere implementatie van het project GOAL! (Migchelbrink, 2008; Van der Donk en Van Lanen, 2012).

3.2 Onderzoekseenheden

Het onderzoek richt zich op jongeren en sociale jeugdprofessionals in de wijk Hillesluis. Omdat het niet mogelijk is om alle jeugdprofessionals of jongeren uit Hillesluis persoonlijk te spreken, hebben we enkele criteria gehanteerd voor de selectie: de professionals moeten betrokken zijn bij het project GOAL!; dan wel bekend zijn met de doelgroep en/of de wijk Hillesluis. In paragraaf 2.4 staat een meer gedetailleerde beschrijving van sociale jeugdprofessionals. Wat betreft de jongeren hanteren we criteria van leeftijd en woonomgeving: tussen de dertien en achttien jaar, en woonachtig in Hillesluis (postcode 3074).

De derde onderzoekseenheid 'Hillesluis' telt 10.720 inwoners en bestaat uit vier kleinere buurten: de Slaghekuurt, de Walravenbuurt, de Riederbuurt Noord en de Riederbuurt Zuid (zie ook paragraaf 2.4). De buurten worden van elkaar gescheiden door singels, tramsporen en verkeerswegen. De buitengrens van de wijk Hillesluis ligt deels aan het treinspoor Rotterdam-Dordrecht. De overige begrenzingen van de wijk zijn doorgaande verkeerswegen (Deelgemeente Feijenoord, 2010; Gemeente Rotterdam, 2011; Rotterdam Straatinfo, 2013).

Om uitspraken te kunnen doen over bovengenoemde onderzoekseenheden willen we onder andere personen uit verschillende 'beleidsniveaus' bevragen en/of van hen informatie verkrijgen. We onderscheiden de volgende niveaus: bestuurlijk niveau (politiek); ambtelijk niveau (beleid); en uitvoerend niveau (organisaties). Binnen dit laatste uitvoerende niveau maken wij onderscheid tussen de managers van de organisaties, de sociale jeugdprofessionals die met de jongeren werken, en de jongeren zelf (zie bijlage één voor een schematisch overzicht van de beleidsniveaus en personen).

Door deze onderverdeling wordt structuur aangebracht in de manier waarop de gegevens verzameld worden, waardoor vervolgens een gedegen analyse kan plaatsvinden. Het onderscheid in niveaus leidt namelijk tot verticaal vergelijken. Het is mogelijk de visies van mensen die met hetzelfde onderwerp bezig zijn (sport, jongeren, interventies, Hillesluis) maar op verschillend 'beleidsniveau', met elkaar te vergelijken.

In het schema van bijlage één wordt de groep 'deskundigen' onderscheiden (informanten). Dit zijn wetenschappers/onderzoekers die niet direct betrokken zijn bij de (sport)interventies voor jongeren in Hillesluis. Zij hebben wel bepaalde expertise op het gebied van de wijk en/of jongeren en sport. In een later stadium zullen we hen benaderen om te reflecteren op de gevonden

onderzoeksgegevens. Daarnaast kunnen zij het onderzoek vanuit hun perspectief bekijken en bekritiseren.

3.3 Gegevensverzameling

De keus voor dataverzameling bepaalt bij kwalitatief onderzoek het perspectief. Daarom kiezen wij bewust voor drie verschillende soorten methoden van gegevensverzameling om een eenzijdig perspectief op de situatie te voorkomen: bronnenstudie, open interviews en participerende observaties. De gegevens worden verzameld in een bestaande situatie vanuit verschillende perspectieven (jongeren, jeugdprofessionals, managers en beleidsmakers).

Voor de bronnenstudie maken we in de eerste plaats gebruik van geschreven data waarmee delen van de vraagstelling beantwoord kunnen worden (literatuur, beleidsdocumenten, indexen, krantenberichten). Met hulp van Google (Scholar), de databank van de mediatheek van de Hogeschool Rotterdam, en via het netwerk binnen GOAL! krijgen we toegang tot relevante literatuur. Ook zullen we instanties als de (deel)gemeente en professionals vragen om gegevens. Naast geschreven bronnen, zoeken we naar beeldmateriaal uit en over de wijk Hillesluis, sociale jeugdprofessionals en jongeren (Youtube, NTR documentaire Vrije Radicalen). De informatie uit de bronnenstudie vormt de basis voor de topiclijsten bij de interviews. Daarnaast gebruiken we de data uiteindelijk ook bij het beantwoorden van de (deel)vraagstelling.

De keus voor de open interviewmethode hebben we gemaakt, omdat we het perspectief van verschillende personen op het onderwerp 'sport(participatie) en jongeren in Hillesluis' willen achterhalen. Omdat de interviews halfgestructureerd van karakter zijn, is er ruimte voor de beleving en ervaring van de geïnterviewde. De interviewer kan diep ingaan op de antwoorden en tegelijkertijd de non-verbale communicatie opmerken (Migchelbrink, 2008). Naast individuele interviews voeren we ook groepsinterviews uit. Deze interviewvorm heeft als voordeel dat het tijd bespaart en dat respondenten op elkaar zullen reageren. Een van de mogelijke nadelen is de beïnvloeding van respondenten op elkaar.

Voor alle personen die we voor het onderzoek zullen benaderen (via e-mail en telefonisch contact) geldt, dat we criteria hanteren (zie voorgaande paragraaf). We spreken dan ook van een gerichte steekproef. De methode die we willen toepassen is de sneeuwbalmethode (Mortelmans, 2007; Migchelbrink, 2008; Van der Donk & Van Lanen, 2012). We maken gebruik van het netwerk van het project GOAL! en vragen geïnterviewden of zij ons bij andere informanten of respondenten willen introduceren. Daarnaast maken we gebruik van het netwerk dat mevrouw A. Bergsma (bestuurder en vrijwilliger bij Sportpeeltuin Hillesluis) ons heeft aangereikt tijdens de verkennende fase van ons onderzoek.

Gedurende de voortgang van het onderzoek en het afnemen van de interviews kan de topiclijst, gebaseerd op de bronnenstudies, aangepast worden. Bijvoorbeeld als blijkt dat hetgeen uit de bronnenstudie naar voren is gekomen, niet klopt met de specifieke situatie van de professionals, jongeren en/of Hillesluis. De grote lijn van de topiclijst blijft wel behouden. Deze is immers gebaseerd op de doel- en vraagstellingen van het onderzoek.

Tot slot de derde dataverzamelmethode, participerende observaties. Met deze techniek kunnen wij, door aanwezig te zijn bij alledaagse activiteiten (bijvoorbeeld sporten), waarnemingen doen. Maar niet alleen waarnemen behoort tot de mogelijkheden. Ook luisteren, meepraten, informele en gerichte gesprekken en interviews kunnen onderdeel zijn van de participerende observaties. Hoewel we niet zullen deelnemen aan de activiteiten, maken we wel onderdeel uit van de onderzoekssituatie (Baarda, De Goede en Teunissen, 2009; Migchelbrink, 2008).

Van de onderzoekers vergt het veel tijd en een open houding ten aanzien van de te observeren 'situatie'. Tijd is beperkt, dus de observatie zal een kleine omvang hebben. Een nadeel van een dergelijke rol is de oppervlakkigheid van de contacten waardoor misverstanden sneller ontstaan. Er bestaat een reële kans dat we situaties verkeerd interpreteren. Door openheid van de onderzoeksgegevens te geven, kan dit gecontroleerd worden (Mortelmans, 2007).

Met het toepassen van de drie bovengenoemde methoden van gegevensverzameling, bereiken we triangulatie (Migchelbrink, 2008). Immers, dankzij de verscheidene soorten informatiebronnen krijgen we vanuit verschillende perspectieven informatie over het verschijnsel 'sportparticipatie onder jongeren in Hillesluis'. De planning is dat de gegevensverzameling eind juli 2013 zal zijn afgerond.

In de hiernavolgende deelparagrafen zal per deelvraag worden ingegaan op de gegevensverzameling.

3.3.1 Deelvraag 1

Wat zijn de demografische kenmerken met betrekking tot jongeren in de leeftijd van 13 tot 18 jaar in de wijk Hillesluis en wat zijn de fysieke, economische, sociale en veiligheidsgegevens van de wijk Hillesluis?

De beantwoording van deze deelvraag leidt tot een wijkscan. Om hiertoe te komen, wordt enerzijds een bronnenstudie uitgevoerd. De zoektermen die hiervoor gebruikt worden staan beschreven in paragraaf 2.4, waar de operationalisering van begrippen uit deelvraag één staat beschreven. Na de verzameling, hebben we de beschikking over zowel kwantitatieve gegevens (sociale- en veiligheidsindex) als kwalitatieve gegevens zoals het boek *Schoon, heel en werkzaam?* door Lub (2013). Daarnaast vormen beleidsdocumenten als het Integraal Wijkactieprogramma Hillesluis (2010) een belangrijke basis voor de gegevensverzameling. Vanwege het belang van de actualiteit van de gegevens, zijn de gebruikte bronnen niet ouder dan vijf jaar.

Naast de bronnenstudie, vindt anderzijds een open interview plaats met de wijkagent van Hillesluis. Tijdens de verkennende fase van het onderzoek, werd door verschillende personen vaak gerefereerd aan de wijkagent en zijn rol in de wijk. Hij kent de wijk en haar bewoners goed. Het interview zal plaatsvinden aan de hand van een topiclijst gebaseerd op de bevindingen uit de bronnenstudie.

3.3.2 Deelvraag 2

Welke (sociale) voorzieningen zijn er voor jongeren in de wijk Hillesluis?

Deelvraag twee richt zich op de sociale voorzieningen voor jongeren. Deze vraag zal beantwoord worden met hulp van een bronnenstudie. Veel van de bronnen uit deelvraag één kunnen gebruikt worden voor deelvraag twee. De zoekterm zal gericht zijn op (sociale) voorzieningen voor jongeren.

Daarnaast zal tijdens interviews met professionals (wijkagent, stadsmarinier, buurtsportcoach) en jongeren specifiek gevraagd worden naar de sociale voorzieningen voor jongeren.

3.3.3 Deelvraag 3

Welke factoren dragen bij aan het al dan niet vergroten van de sportparticipatie onder jongeren volgens de visie van de sociale jeugdprofessionals Y?

De derde deelvraag vergt in de eerste plaats een bestudering van literatuur en ander schriftelijk- en beeldmateriaal waarin de rol en visie van de professionals bij sportinterventies voor jongeren wordt beschreven. Op basis van deze studie krijgen we een beeld van wat er al bekend is op het

gebied van de professionals en hun visie op de sportinterventies en sportparticipatie onder jongeren.

Ten tweede willen wij mensen uit alle 'niveaus' (zie paragraaf 3.2) te spreken krijgen, om zo vanuit verschillende perspectieven een beeld te krijgen van de visie op/ ideeën rondom sportinterventies voor jongeren. In het verlengde daarvan willen we ook zicht krijgen op de visie op sportparticipatie onder jongeren. Per beleidsniveau willen we één of twee personen te spreken krijgen (maximaal twaalf interviews). Met deze informatie ontstaat een beeld van de overeenkomsten en/of verschillen in denken bij verschillende organisaties en 'niveaus'. Bij het beschrijven van de voorwaarden voor sportinterventies, het beantwoorden van de vraagstelling, zullen de bevindingen uit deze interviews gebruikt worden.

3.3.4 Deelvraag 4

Wat interesseert jongeren groep X op het gebied van sport, zodat hun sportparticipatie vergroot kan worden?

Voor de vierde deelvraag richten we ons op geschreven of beeldende bronnen die het perspectief van(uit) de jongeren belichten op het gebied van sport. Deze studies zijn over het algemeen vastgelegd door onderzoekers. Dit in tegenstelling tot het beschikbare beeldmateriaal (YouTube, NTR), wat veelal is (mede) gemaakt door jongeren. Dankzij dit materiaal hebben we de beschikking over bronnen die vanuit verschillend perspectief zijn gemaakt, ten behoeve van het (deels) beantwoorden van deze deelvraag.

Ten aanzien van de interviews, kiezen we bij de jongeren voor het groepsinterview waarbij we twee á drie jongeren tegelijk interviewen. In totaal hopen we twee á drie keer een dergelijk interview af te kunnen nemen. We willen hen selecteren met hulp van de professionals die we te spreken krijgen op uitvoerend niveau, de organisaties. Zij staan direct in contact met de doelgroep en kunnen ons bij hen introduceren. Als het moeilijk blijkt om de jongeren te bereiken zetten we de interviewmethode 'vrije groepsdiscussie' in. We spreken dan jongeren aan die we op straat tegenkomen tijdens de participerende observaties en vragen hen naar hun interesse in sport. Gevaar hierin is dat het onderwerp niet goed uitgediept kan worden (Migchelbrink, 2008). De verwachting is dat we de jongeren in een latere fase van het onderzoek zullen benaderen omdat de toegang tot de jongeren waarschijnlijk zal gaan via de professionals die we eerst interviewen.

Tot slot voeren we voor de beantwoording van deelvraag vier zo'n twee participerende observaties uit. De observaties zullen plaatsvinden op basis van resultaten uit het bronnenonderzoek en de interviews van deelvragen drie en vier. Met hulp van de wijkscan (deelvraag een) en de informatie van geïnterviewde professionals, gaan we op zoek naar plekken in de wijk waar de jongeren zich bevinden. Aan de hand van observatiepunten die gerelateerd zijn aan de onderzoeksvraag, zullen de participerende observaties plaatsvinden. Het doel van de participerende observaties is te toetsen wat we in bronnen hebben gevonden en om ervaringen van jongeren met betrekking tot sport te verkrijgen.

3.3.5 Deelvraag 5

Welke belemmerende en werkzame factoren van maatschappelijke sportinterventies zijn relevant voor de interventies in Hillesluis?

Tot slot deelvraag vijf. De beantwoording hiervan zal bestaan uit een literatuuronderzoek aan de hand van zoektermen als sportinterventies, jongeren, resultaten, succes- en belemmerende factoren en bevindingen. We zullen gebruik maken van het Verwey-Jonker Instituut, het Mulier Instituut en de NISB (Nederlands Instituut voor Sport en Beweging). Ook zullen de gegevens uit de wijkscan (deelvraag een) meegenomen worden. Deze zijn namelijk bepalend voor de manier waarop inhoud gegeven kan worden aan een sportinterventie.

3.4 Resultaatverwerking / data-analyse

Tijdens, maar met name nadat de gegevensverzameling heeft plaatsgevonden, zal de verwerking van de resultaten en vervolgens de analyse van de data plaatsvinden. De planning is dat de verwerking van data halverwege september 2013 zal zijn afgerond. Voor het verwerken van de gegevens uit de bronnenstudie worden zoektermen gebruikt. Deze termen vinden hun oorsprong in de deelvragen (sport, jongeren, sportparticipatie, sportinterventies, jongerencultuur, bewegcultuur, succesfactoren, belemmerende factoren, Hillesluis), en aan de hand hiervan zal relevante informatie worden verzameld en geanalyseerd.

Min of meer hetzelfde zal gebeuren met het verwerken van de interviews. Dit zal handmatig gebeuren door deze uit te schrijven. Aan de hand van de topiclijst zullen de interviews worden 'gesorteerd'; belangrijke en terugkerende begrippen worden gelabeld.

Ook de participerende observaties zullen wij uitschrijven met hulp van een gericht observatie-instrument waarin relevante observatiepunten staan, gerelateerd aan de onderzoeksvraag. Net als de participerende observaties, zullen we het beeldmateriaal bekijken met een observatieformulier en observatiepunten op basis van de onderzoeksvraag (Van der Donk en Van der Lanen, 2012).

Alle relevante informatie uit de drie methoden van dataverzameling wordt vervolgens verwerkt in het software programma Atlas.ti, ten behoeve van de analyse. Verschillende docenten en studenten bij de Hogeschool Rotterdam hebben zicht op hoe het programma kan ondersteunen bij het verwerken en analyseren van veel data. Voordat daadwerkelijk begonnen kan worden met het gericht gebruiken van het programma, zal de demo doorlopen worden, eventueel met ondersteuning van docenten.

3.5 Risico's

Aan het onderzoek zijn uiteraard risico's verbonden, onder andere vanwege de verschillende actoren die betrokken zijn/worden, met ieder zijn of haar eigen belangen. Actoren zijn zowel de geïnterviewden, als andere onderzoekers. Namelijk, voor het project GOAL! werken twee Hogeschooldocenten aan een onderzoek over sport en (vrijwillige)sportbegeleiders. Zij richten zich op hetzelfde geografische gebied als voorliggend onderzoek. Om te voorkomen dat we elkaar gaan tegenwerken, vindt er op regelmatige basis een uitwisseling plaats van informatie (bijvoorbeeld het schema met de informanten en respondenten). Tevens maken we gebruik van elkaars kennis. Maar niet alleen onderzoekers van de Hogeschool Rotterdam gebruiken Hillesluis/deelgemeente Feijenoord als onderzoeksgebied. Sport, jongeren en aandachtswijken zijn actuele thema's. Uit verschillende hoeken wordt onderzoek verricht en de kans bestaat dat respondenten en informanten overvraagd worden.

Bij het afnemen van interviews, kunnen maatregelen genomen worden om risico's zoveel mogelijk te vermijden. Zo wordt bij aanvang van het gesprek het doel en de werkwijze aan de geïnterviewde uitgelegd, alsmede de rol van de onderzoekers. Er wordt toestemming gevraagd om het interview op te nemen. Ook ontvangt de geïnterviewde de uitwerking van het interview en hij of zij kan opmerkingen plaatsen indien nodig.

Andere risico's als non-respons op interview-verzoeken, de subjectiviteit van de onderzoeker, tijdrovende observaties, een onbekend softwareprogramma, en de omvang van het onderzoek zijn ook aanwezig. Door je hier als onderzoeker bewust van te zijn, kunnen deze risico's vermeden dan wel opgevangen worden. Het onderzoek wordt door twee personen uitgevoerd. Door regelmatig overleg met elkaar en de begeleidend docent, wordt de kans op intersubjectiviteit verkleind. Daarnaast is bereidheid van de onderzoekers om afstand te nemen van eerste indrukken of eigen meningen van belang. Daarmee kunnen afwijkende invalshoeken de ruimte krijgen. De bereidheid het softwareprogramma eerst uit te testen en voldoende tijd te nemen voor het verrichten van interviews en observaties (zie tijdplanning in hoofdstuk vier), zorgen ervoor dat de onderzoekers gedegen te werk kunnen gaan.

3.6 Validiteit en betrouwbaarheid

Bij een onderzoek is het belangrijk dat er vertrouwen bestaat in de inhoud van de resultaten die worden geleverd: de validiteit. Daarnaast moet er aan de verwachting worden voldaan dat de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd degelijk is: de betrouwbaarheid (Migchelbrink, 2008). Om hieraan te voldoen, hebben wij voor ons onderzoek verschillende maatregelen getroffen.

Eerder is al triangulatie genoemd. Van der Donk en Van Lanen (2012) noemen drie vormen van triangulatie. Brontriangulatie is de variatie die wordt aangebracht in het gebruik maken van bronnen. In dit onderzoek maken onder andere literatuur, krantenartikelen, film en personen onderdeel uit van het bronnenonderzoek. Ten tweede methodische triangulatie. Zowel interviews, participerende observaties als bronnenonderzoek worden toegepast. Ten derde de onderzoekerstriangulatie die we, hoewel in mindere mate, toepassen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door twee studentonderzoekers die elkaar scherp houden. Daarnaast zijn er de onderzoekers die direct betrokken zijn bij het project GOAL!. Er vindt een uitwisseling plaats van informatie en contactgegevens om elkaar op de hoogte te houden. Deze kennisdeling verhoogt net als eerder genoemde punten de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

Naast triangulatie doen we in ons onderzoek aan verticaal vergelijken. Ieder interview voor de beantwoording van deelvraag drie en vier wordt afgenomen aan de hand van een zelfde topiclijst. Daardoor kunnen de uitkomsten goed met elkaar vergeleken worden.

Het is lastig om de herhaalbaarheid van de meting te garanderen doordat in het onderzoek mensen centraal staan. Maar door openheid van zaken te geven aan alle betrokkenen en toevalligheden tijdens het onderzoek zoveel mogelijk uit te sluiten kan enige herhaalbaarheid worden gegarandeerd.

3.7 Eindproduct

Met dit onderzoek willen wij in oktober 2013 een eindproduct leveren. Enerzijds heeft de opdrachtgever het verzoek gedaan een wijkscan te maken van de wijk Hillesluis. Deze zal voor een groot deel met deelvraag één tot stand komen. Anderzijds willen wij middels het gehele onderzoek komen tot een advies aan de opdrachtgever met betrekking tot de verdere uitvoering van het project GOAL!.

4 Planning

Het onderzoek vindt plaats van december 2012 tot en met oktober 2013. Het onderstaand schema laat de planning van het onderzoek zien.

	Maand										
	december	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	oktober
Fase 1: Kennismaking met opdrachtgever en opdrachtformulering											
Inleveren versie 5 opdrachtformulering											
Gegevensverzameling											
Bronnenstudie											
Fase 2: Plan van aanpak											
Realiseren plan van aanpak											
Fase 3: Tussentijdse bespreking voorlopige resultaten opdrachtgever											
Bespreking plan van aanpak opdrachtgever											
Interviews en observaties organiseren											
Uitvoeren van interviews en observaties											
Analyseren onderzoeksgegevens											
Fase 4: Afronding en eindverslag											
Schrijven van onderzoeksverslag											
Eindpresentatie											
Fase 5: Eindpresentatie											
Eindpresentatie en eindproduct											

Literatuurlijst

Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Berk, M., Hoogenboom, A., Kleermaeker, M. de & Verhaar, K. (2012). *De Jeugdprofessional in ontwikkeling. Handboek voor professionals in het jeugddomein*. Verkregen op 30 maart, 2013, via http://shop.kluwer.nl/attachment-download.ep?aName=handboek_jeugdprofessional.pdf

Boonstra, N. & Hermens, N. (2011a). *Sportieve kansen met de WMO. Over de inzet van sport voor burgerparticipatie, sociale samenhang en preventief jeugdbeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Boonstra, N. & Hermens, N. (2011b). *De maatschappelijke waarde van sport, literatuurreview naar de inverdieneffecten van sport*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Boonstra, N., Hermens, N., Verhoogt, P. & Schoemaker, J. (2011). *De waarde van sport. Prognose van het maatschappelijk rendement van het programma 'Sportplus – 30 clubs helpen Rotterdam vooruit'*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Boonstra, N. & Stolk, A. (2007). *De kracht van sport in de wijk. Advies over het smeden van sportieve coalities voor stadswijken*. Rotterdam: SPR.

Breedveld, K., Bruining, J.W., Dorsselaer, S. van, Mombarg, R. & Nootebos, W. (2010). *Kinderen met gedragsproblemen en sport*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Briggeman, A. (2011). *Ervaren pedagogische kwaliteit op sportverenigingen in Rotterdam-IJsselmonde*. Utrecht: Universiteit van Utrecht

Broeders, A., Duijvestijn, P., Wolswinkel, L., Broenink, N. & Fransen, N. (2011). *Opvoeden samen met de buurt. De pedagogische civil society: een inhoudelijke oriëntatie*. Amsterdam: DSP-Groep.

Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek* 4, 24, 310-323.

Bussink, M. (2012) "Interview Henk Oosterling van Rotterdam Vakmanstad: 'Niet chillen maar eco-sociaal skillen'". Verkregen op 22 december 2012, via <http://www.socialevraagstukken.nl/site/interview/henk-oosterling-van-rotterdam-vakmanstad-niet-chillen-maar-eco-sociaal-skillen/>

Buysse, W. & Duijvestijn, P. (2011). *Sport zorgt. Ontwikkeling van vier waardevolle sportaanpakken voor jongeren in de jeugdzorg*. Amsterdam: DSP-Groep BV.

Cevaal, A., Smits, F., Nootebos, W., Lucassen J. & Slettenhaar, G. (2010). *Evaluatieonderzoek Doelbewust*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Deelgemeente Feijenoord Rotterdam (2010). *Gebiedsvisie midden. 2010 t/m 2014. Afrikaanderwijk, Bloemhof, Hillesluis*. Verkregen op 5 april 2013, via <http://www.rotterdam.nl/DG%20Feijenoord/Document/Gebiedsvisie%20midden%202011-2015%20definitief.pdf>

Deelgemeente Feijenoord (2012) *Buurtmanagers over hun 'eigen' plein in hun 'eigen'wijk. Peter Steenberg: "Samen vormen we het alfabet"*. Verkregen op 3 januari 2013, via <http://www.thisopstraat.nl/uploads/RotterdamFeijenoord/HAV/Peter%20Steenbergen.pdf>

- Donk, C. van der & Lanen, B. van (2012). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.
- EDBR (2011). *EDBR advies: 'The economics of sports'* Rotterdam: gezond, sociaal en veilig door sport!. Verkregen op 15 december, via <http://edbr.nl/sites/edbr.nl/files/files/EDBR%20advies%20The%20Economics%20of%20Sports.pdf>
- Elling, A. & Smits, F. (2012). *Helmondse 13+ Jeugd in beweging brengen. Verkenning sportbehoefte en -aanbod 13+ jeugd in Helmond*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Frel, E., de (2011). Interview Hein Roethofprijz. Succesvolle projecten in de schijnwerpers. *Secondant* 3/4, 68-71.
- Gemeente Rotterdam (2011). *Wijkscan KIWI Hillesluis Deelgemeente Feijenoord*. Verkregen op 15 december 2012, via http://www.rotterdam.nl/JOS/kindvriendelijk/wijkscan_Hillesluis.pdf
- Gemeente Rotterdam (2012a). *Rotterdam sociaal gemeten 4^e meting sociale index*. Verkregen op 12 juni, 2012, via <http://www.rotterdam.nl/DG%20Centrum/Sociale%20Index%202012.pdf>
- Gemeente Rotterdam (2012b). *Veiligheidsindex Hillesluis*. Verkregen op 1 april, 2013, via <http://www.v-index.nl/KaartDetail.php?wk=425&dg=7&categorie=0&thermometer=0>
- GGD Rotterdam-Rijnmond (2011). *Ieder kind wint. Zorg voor de toekomst*. Verkregen op 5 april 2013, via <http://www.rotterdam.nl/GGD/Document/Jeugd/Ieder%20Kind%20Wint%20-%20Zorg%20voor%20de%20toekomst%20-%20Rotterdams%20programma.pdf>
- Graaf, B. de (2010). *Waar zijn wij bang voor? Veiligheidsdenken en de angst voor de ander*. Utrecht: Forum.
- Haudenhuyse, R.P., Theeboom, M. & Coalter, F. (2012). The potential of sports-based social interventions for vulnerable youth: implications for sport coaches and youth workers, *Journal of Youth Studies*, 15:4, 437-454.
- Hoorik, I., van (2011). *Literatuurstudie: (Hoe) werkt talentontwikkeling bij "risicjongeren"?* *Bouwstenen voor nader onderzoek*. Utrecht: NJI.
- Houten, M. van & Winsemius, A. (2010). *Participatie ontward. Vormen van participatie uitgelicht*. Utrecht: Movisie.
- Jacobs, F. & Diekstra, R. (2009). Effecten van sportbeoefening op de cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van kinderen en jongeren. *Sportgericht*, nr 1 2009, 63, 22-28.
- Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam (2012). *GOAL! Sociale jeugdprofessionals en sportbegeleiders samen voor één doel. Onderzoeksvoorstel RAAK Publiek*. Rotterdam: Kenniscentrum Talentontwikkeling Hogeschool Rotterdam.
- Lub, V. (2013). *Schoon, heel en werkzaam? Een wetenschappelijke beoordeling van sociale interventies op het terrein van buurtleefbaarheid*. Den Haag: Boom Lemma.
- Migchelbrink, F. (2000). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn* (5^e dr.). Uitgeverij: SWP.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2011). *Programma Sport en Bewegen in de Buurt*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2012). *Proeftuinen Nieuwe sportmogelijkheden. Ervaringen van 15 proeftuinen met vernieuwend, klantgericht sportaanbod*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.

Oosterling, H. (2010) *Jong zijn in Rotterdam: de identiteit van je leven*. Verkregen op 22 december 2012, via <http://www.vakmanstad.nl/Downloads/inleiding%20boek%2001.pdf>

Oppelaar, J. & Wittebrood, K. (2006). *Angstige burgers? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht*. Den Haag: SCP.

Pol, M., van de & Noorda, J. (2011). *Buurtsport voor jeugd. Goed voor sociale cohesie, school en werk*. Amsterdam: Uitgeverij Jeugdzaken.

Rijksoverheid (2012). *Aandachtswijken*. Verkregen op 30 maart, 2013, via http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aandachtswijken?ns_campaign=Thema-bouwen_wonen_en_leefomgeving&ro_adgrp=aandachtswijken&ns_mchannel=sea&ns_source=google&ns_linkname=aandachtswijken&ns_fee=0.00&gclid=CIDD7qHfqBYCFcLHtAodi2MAEA

Sandford, R.A., Duncombe, R. & Armour, K.M. (2008). The role of physical activity/sport in tackling youth disaffection and anti-social behaviour. *Educational Review*, 60(4), 419-435.

Schippers, E.I. & Rijn, van M.J. (2013). *Kamerbrief gezamenlijke agenda VWS 'Van systemen naar mensen*. Verkregen op 5 april 2013, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/02/08/kamerbrief-gezamenlijke-agenda-vws-van-systemen-naar-mensen.html>

Seghers, J. & Vanreusel, B. (2011). Leerlingen en hun bewegingscultuur. In: H. Stegeman, B. Brouwer, & C. Mooij (red.). *Onderwijs in bewegen. Basisthema's in bewegingsonderwijs en sport op school* (pp. 88-120). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Stegeman, H. (2007). *Effecten van sport en bewegen op school*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Stokvis, R. & Breedveld, K. (2010). De maatschappelijke betekenis van sport: kritiek en verkenningen. In Verweel, P en Breedveld, K. (2010). *Sportland Nederland, ambities en prestaties. Meerjarenonderzoeksprogramma W.J.H. Mulier Instituut 2011-2014* (pp.59-64). Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Suzuki, N. (2007). *Sport and neighbourhood regeneration; Exploring the mechanisms of social inclusion through sport*. Glasgow: University of Glasgow. Verkregen op 15 december 2012, via <http://theses.gla.ac.uk/27/1/2007suzukiphd.pdf>

Trompetter, A., & Zoon, Z. (2012). *Sport als zorgtraject. Een verkennende studie naar de effecten van sport in de geïndiceerde jeugdzorg*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

VVD & PvdA (2012). *Bruggen slaan. Regeerakkoord VVD- PvdA*. Verkregen op 5 april 2013, via <http://www.nwea.nl/sites/default/files/Regeerakkoord%20Rutte%20II%2029%20okt%202012.pdf>

Wittebrood, K. & Permentier, M. (2011). *Wonen, Wijken en Interventies. Krachtwijkenbeleid in perspectief*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Woningbedrijf Rotterdam (2007). *Het verhaal van Bloemhof en Hillesluis*. Verkregen op 15 december 2012, via <http://www.woonstadrotterdam.nl/Pub/Woonstad->

Rotterdam/Afbeeldingen-en-Documenten/Gebiedsvisie,-het-verhaal-van-Bloemhof-en-Hillesluis.pdf

Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (2006). *De verzorgingsstaat herwogen. Over verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Websites:

Euractiv (2010). <http://www.euractiv.com/sports/sport-social-inclusion-links dossier-188337>, verkregen op 17 februari 2013.

KNVB (2012). *KNVB diep geschokt na overlijden voetbalvader*. <http://www.knvb.nl/nieuws/26112/knvb-diep-geschokt-na-overlijden-voetbalvader-almere>, verkregen op 3 januari 2013.

Straatinfo (2010). *Buurtgegevens Hillesluis - Gemeente Rotterdam*. <http://rotterdam.straatinfo.nl/buurtgegevens/Hillesluis++Gemeente+Rotterdam/>, verkregen op 20 mei 2013.

Documentaires

HUMAN (2011). <http://www.hollanddoc.nl/kijk-luister/documentaire/h/Hoger-dan-de-Kuip.html>

NTR (2009). http://www.uitzending.net/gemist/117142/Nederland-2/Vrije_radicalen.html
Rapper Ronnie Heinek'n

NTR (2009). http://www.uitzending.net/gemist/117145/Nederland-2/Vrije_radicalen.html
Stefano van Delden

YouTube

Hooghouden in Hillesluis, 2008 - <http://www.youtube.com/watch?v=qqqawoqEoFk>

Roffa-Zuid Hillesluis laantje, 2009 - <http://www.youtube.com/watch?v=E3sy10yhgy8>

Veiligheidsbijeenkomst Hillesluis, 2010 <http://www.youtube.com/watch?v=77MJAH8KSc0>

Werken aan een beter Hillesluis, 2011 - <http://www.youtube.com/watch?v=b9AH9pWkxqA>

De Wijkcijfers van Hillesluis, 2012 - <http://www.youtube.com/watch?v=jY9TUBnC57M>

Bijlage 3: Zoektermen bronnenstudie

Beweegcultuur

Demografische (sociale) kenmerken van jongeren tussen de 13 en 18 jaar

Economische gegevens huishoudens

Fysieke gegevens

Hillesluis

Jongerencultuur

Opvoeding

Pedagogische civil society

Psychologische basisbehoeften

Sociaal kapitaal

Sociale gegevens

Sport, jongeren

Sportparticipatie

Sportinterventies

Succesfactoren en belemmerende factoren

Veiligheid in de wijk Hillesluis

Bijlage 4: Interviews

Geïnterviewden:

Professionals ambtelijk niveau deelgemeente Feijenoord

- Beleidsadviseur sociaal & beleidsadviseur Sport, Recreatie en Evenementen Gemeente Rotterdam/deelgemeente Feijenoord
- Gebiedsregisseur Hillesluis

Professionals uitvoerend niveau

- Medewerker Sport A, van Sport, Recreatie en Evenementen Gemeente Rotterdam
- Piet Looijen, TOS baas Hillesluis
- Petra van de Kooi, coördinator sportpedagoog, Rotterdam Sportsupport
- Gedragsspecialist/adviseur sport en zorg, FlexusJeugdplein
- Gezinscoach, FlexusJeugdplein
- Wijkagent Hillesluis, politie Rotterdam-Rijnmond
- Mevrouw A. Bergsma, bestuurslid Sportspeeltuin Hillesluis
- Groepsleider College Hillesluis, College Hillesluis
- Twee ambulante jongerenwerkers, Stichting Dock
- Buurtsportcoach, TOS Hillesluis
- Ambulant jongerenwerker, Stedelijk Team Jongerenwerk

Jongeren

- Groepsinterview met twee meiden (dertien en zeventien jaar), via (voormalig) TOS medewerker
- Groepsinterview met drie jongens (21 en zestien jaar), via een jongere zelf
- Topicinterview met een jongen (zestien jaar) van FlexusJeugdplein

Topiclijst interview professionals:

- Sportinterventies (wanneer, hoe, wat, waarom, doel?)
- Samenwerking
- Succes en belemmerende factoren
- Ideale situatie, tips, visie
- Kenmerken van de wijk

Interviewvragen over de jongeren:

- Doelgroep (wie, hoeveel, geslacht, leeftijd?)
- Deelname aan sportinterventie (waarom wel of niet meedoen?)
- Ideale situatie voor jongeren
- Sociale voorzieningen voor jongeren
- Toegang tot jongeren

Topiclijst (groeps)interview jongeren:

- Beschrijving van geïnterviewde groep (leeftijd, geslacht, opleiding, werk)
- Beoefening sport (welke sport, hoe lang, wat vind of vond je ervan, als je bent gestopt, waarom?)
- Organisatie sportactiviteiten (sportvereniging, schoolverband, wijkorganisatie, moskee, kerk, zelf georganiseerd of anders)
- Interesses (Jongeren laten kiezen voor welke sporten zij wel of geen interesse hebben, met behulp van een lijst met sporten)
- Rolmodel (trainer uit de wijk/talentvol/kenmerken man/vrouw)
- Regels en controle (ongeorganiseerd, bijvoorbeeld met vrienden op straat, of georganiseerd in verenigingsverband)
- Planning (wanneer je maar wilt, vast afgesproken tijden)
- Locatie (in de buurt, verder weg (buiten de wijk), binnen- of buitensport locatie)
- Contributie
- Motivatie (vrienden, imago, kick, gezondheid)
- Visie op de wijk (Wat mis je dan voor de wijk? Wat is er nodig of wat moet juist blijven?)
- Meiden (Wat is er nodig om meiden aan het sporten te krijgen in Hillesluis?)
- Schaduwjongeren (Kennen jullie jongens of meiden die zouden willen sporten, maar het niet doen? Hoe komt dat? Er zijn jongeren die niet bereikt worden door organisaties. Hoe zouden deze wel bereikt kunnen worden? Hebben jullie contact met hen?)
- Advies voor project Goal! (Wat adviseren de jongeren aan het project GOAL!?)

Interviewvragen voor ambulante jongerenwerker Stedelijk Team Jongerenwerk:

1. Wat maakt een jongerenwerker tot een jongerenwerker?
Verder ingaan op:
  - a. Normen en waarden
  - b. Met welke 'basis' ga je de straat op, hoe benader je jongeren?
2. Wat merk je van het programma van de deelgemeente 'het voortzetten van het kwaliteitstraject jongerenwerk'? Waarom is het ingezet? Wat houdt het in?
3. Uit de literatuur blijkt dat het vertrouwen in instituties is gedaald, wat te maken heeft met vermindering van sociaal kapitaal (sociale netwerken die mensen onderhouden en kunnen aanboren). Wat merk je hiervan in de deelgemeente Feijenoord? Kunt u dit toelichten?

4. Uit de interviews met jongeren komt naar voren dat zij weinig aandacht en vertrouwen ervaren. Wat herken je hiervan als jongerenwerker? Hoe speel je als jongerenwerker hier op in?
5. In ons onderzoek noemen wij drie psychologische basisbehoeften, verbondenheid, competentie en autonomie (zelfdeterminatietheorie), die de basis vormen voor opvoeding. Herken je deze voorwaarden in het jongerenwerk? Hoe uit zich dit?
6. Hoe kan de sport een rol spelen in deze opvoeding, en hoe geeft het jongerenwerk hier vorm aan?
7. Uit eerdere interviews blijkt dat er onder een deel van de gezinnen een kloof bestaat tussen het gezag binnenshuis en het gezag daarbuiten met betrekking tot de opvoeding. Hoe ziet u dit?

Interviewvragen beleidsadviseur sociaal en beleidsadviseur Sport, Recreatie en Evenementen, deelgemeente Feijenoord:

1. In het bestuursprogramma 'Feijenoord verantwoord vooruit 2010-2014' staat het beleid betreffende jongeren en vrijetijdsbesteding. Hoe ver is de uitvoering van dit beleid gevorderd, en kunt u dit toelichten?
2. In het programma staat geschreven over 'het voortzetten van het kwaliteitstraject jongerenwerk'. Waarom is dit er in gezet en wat houdt het in?
3. Uit de interviews met jongeren komt naar voren zij weinig aandacht en vertrouwen ervaren. Is dit herkenbaar voor de deelgemeente? Hoe speelt de politiek hier op in?
4. Uit de literatuur blijkt dat het vertrouwen in politieke instituties is gedaald, wat te maken heeft met vermindering van sociaal kapitaal (sociale netwerken die mensen onderhouden en kunnen aanboren). Wat merkt u hiervan in de deelgemeente Feijenoord? Kunt u dit toelichten?
5. In ons onderzoek noemen wij drie psychologische basisbehoeften, verbondenheid, competentie en autonomie (zelfdeterminatietheorie), die de basis vormen voor opvoeding. Herkent u deze voorwaarden in de deelgemeente? Hoe uit zich dit?
6. Hoe kan de sport een rol spelen in deze opvoeding, en hoe geeft de deelgemeente hier vorm aan?
7. Uit eerdere interviews blijkt dat er onder een deel van de gezinnen een kloof bestaat tussen het gezag binnenshuis en het gezag daarbuiten met betrekking tot de opvoeding. Hoe ziet u dit?

In de wijkscan KIWI van de deelgemeente Feijenoord uit 2011, wordt er gesproken over een 'gele leefstijl' die de wijk Hillesluis kenmerkt. Dit betekent een manier van buitenleven, waarbij bewoners waarde hechten aan sociale contacten in hun directe omgeving, binnen sociale netwerken en in het contact tussen mensen in de wijk. Op welke basis is deze 'gele leefstijl' bepaald? Deze 'gele leefstijl' staat haaks op wat wij in vraag vier hebben gevraagd met betrekking tot de vermindering van het sociaal kapitaal.

Bijlage 5: Labels voor analyse van de interviews

Achtergrond jongeren
Achtergrond professionals
Behoeftte aan sport
Belemmerende factor - Jongeren
Belemmerende factor - Professional
Contributie
Cruiff court
Deelgemeente
Dock
FlexusJeugdplein
Gedrag
Ideale situatie
Jongeren
Locatie
Meiden
Motivatie - sportieve vaardigheden
Motivatie - organisatie
Motivatie - overig
Ontmoetingsplekken
Ouderbetrokkenheid
Rolmodel
Samenwerking
Schoolsportvereniging
SenR
Sociale voorzieningen
Sporten-
Sporten+
Sportinterventie
Succes factor - Jongeren
Succes factor - Professional
TOS
vrienden
Vrijtijdsbesteding
Wijkenmerken

Bijlage 6: Reflectieverslag